

เอกสารวิชาการ

แนวทางการพัฒนาเยาวชนในการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ
ด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่โรงเรียนสว่างแดนดิน
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร

โดย

คณะผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรจิตวิทยาความมั่นคง
สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รุ่นที่ ๙
กลุ่มที่ ๘

เอกสารวิชาการฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรมเชิงปฏิบัติการ
หลักสูตรจิตวิทยาความมั่นคง สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รุ่นที่ ๙
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๖๕

ชื่อเรื่อง แนวทางการพัฒนาเยาวชนในการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ ด้านความรับผิดชอบ
ต่อหน้าที่โรงเรียนสว่างแดนดิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร

ชื่อผู้วิจัย ผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรจิตวิทยาความมั่นคง สำหรับผู้บริหาร
สถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รุ่นที่ ๙ กลุ่มที่ ๘

ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๕

ผู้ทรงคุณวุฒิที่ปรึกษางานวิชาการ

ดร.ธัญนันท์ แก้วเกิด

อาจารย์ที่ปรึกษางานวิชาการ

พินเอก สนิท นันทะวงศ์

คณะกรรมการเอกสารวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอกได้ตรวจสอบและอนุมัติให้เอกสารวิชาการ
ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรจิตวิทยาความมั่นคง สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รุ่นที่ ๙ ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๕

พลตรี ผู้อำนวยการหลักสูตร
(ชำนาญ ช้างสาต)

ผู้อำนวยการสถาบันจิตวิทยาความมั่นคง
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

คณะกรรมการสอบเอกสารวิชาการ

พินเอก
(กฤษกมล ธรรมานุกูล)

ผู้อำนวยการกองวิทยาการ สถาบันจิตวิทยาความมั่นคง
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

รองศาสตราจารย์ ดร. กรรมการ
(วีระเกษม สอนผกา)

ประธานสภาพนักงาน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ดร. กรรมการ
(อรนุช มั่งมีสุขศิริ)

ผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาวัตกรรมการเรียนรู้
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

บทคัดย่อ

เรื่อง แนวทางการพัฒนาเยาวชนในการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ ด้านความรับผิดชอบ
ต่อหน้าที่โรงเรียนสว่างแดนดิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร
ผู้วิจัย ผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรจิตวิทยาความมั่นคง สำหรับ
ผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รุ่นที่ ๙ กลุ่มที่ ๘

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาเยาวชนในการเป็นพลเมืองที่ดี
ของประเทศ ด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่โรงเรียนสว่างแดนดิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบต่อหน้าที่
ความเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ และเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาเยาวชนในการเป็นพลเมืองที่ดี
ของประเทศ ด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียน โรงเรียนสว่างแดนดิน สำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน โดยการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง
เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ - ๖ ปีการศึกษา ๒๕๖๔ จำนวน ๖๓๗ คน โรงเรียนสว่างแดนดิน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมาย
เป็นนักเรียน ๑๐ คน ผู้ปกครองนักเรียน ๑๐ คน และครู ๑๐ คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็น
แบบสอบถาม และเป็นแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์สหสัมพันธ์โดยใช้ Pearson Product-moment Correlation
และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression analysis)

ผลการศึกษา พบว่า

๑. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน โดยเรียงจากปัจจัยที่ส่งผลมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด คือ ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน
และความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู

๒. แนวทางการพัฒนาเยาวชนในการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศด้านความรับผิดชอบ
ต่อหน้าที่ของนักเรียน มีดังนี้ ผู้บริหารควรส่งเสริมให้จัดทำหลักสูตรที่เสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี
ผ่านโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ มีการสร้างสถานการณ์จำลองให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติ และแก้ปัญหา
ให้ครอบคลุมนักเรียนทุกระดับชั้น ครูควรมีความเป็นกัลยาณมิตรให้มาก สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่
กระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิดสร้างสรรค์ สร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ภายใต้อิทธิพลปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียง มีเหตุ มีผล มีความพอประมาณ มีภูมิคุ้มกัน ควบคู่กับเงื่อนไขความรู้คู่คุณธรรม นักเรียนควร
มีความรับผิดชอบต่อตนเอง รับผิดชอบต่อสถานศึกษาและสังคม และผู้ปกครองควรเอาใจใส่ให้
ความสำคัญบุตรหลานทั้งในเรื่องความสัมพันธ์ในครอบครัว เรื่องส่วนตัว เพื่อเพิ่มความสัมพันธ์และ
ความอบอุ่นในครอบครัวมากขึ้น

Abstract

Title The guideline for juvenile development to be a good citizen on duty responsibility of Sawang Daen Din school under the Secondary Educational Service Area Office Sakon Nakhon

Name Students workshop on Security Psychology Program for School Administrators Office of the Basic Education, Class 9, Group 8

This research studied the guideline for youth development to be a good citizen on duty responsibility of Sawang Daen Din school in the Secondary Educational Service Area Office Sakon Nakhon. This research aims to study parameters affecting the responsibility on a good citizen and to study the guideline for the youth development to be a good citizen on duty responsibility of Sawang Daen Din school students. The research consists of 2 parts which are quantity and quality part. For quantity, 637 senior high school students from grade 10 – 12 of Sawang Daen Din school were a sample group. Whereas quality part, the target group were 10 students, 10 parents and 10 teacher. Questionnaire and interview were tools for this section. Statistic for evaluation data were frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson Product-moment Correlation and Multiple Regression analysis.

Result show that

1. Three parameters affecting the responsibility on a good citizen of students are the duty responsibility of student, the relationship between student and friend, and the relationship between student and teacher, respectively.

2. The guideline for the youth development to be a good citizen on duty responsibility as follows : Administrator should encourage the preparation of the development of student to be a good citizen curriculum. Which are consist of projects or hand-on activities to practice and solve problems for all grade students.

The relationship between student and teacher should be close and friendly. The learning atmosphere should encourage the learners to develop creative thinking skills and discover knowledge by themselves under the Philosophy of Sufficiency Economy.

คำนำ

เอกสารวิชาการฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการอบรมเชิงปฏิบัติการ หลักสูตร จิตวิทยาความมั่นคง สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๖๕ รุ่นที่ ๙ (สจว.สพฐ.๙) กลุ่มวิชาการที่ ๘ ทั้งนี้สมาชิกในกลุ่ม ใช้กระบวนการวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาเยาวชนในการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ ด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่โรงเรียนสว่างแดนดิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบต่อหน้าที่ความเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ ๒) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาเยาวชนในการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ ด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียน โรงเรียนสว่างแดนดิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร มีขั้นตอนการวิจัย ๒ ขั้นตอนคือ การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ - ๖ โรงเรียนสว่างแดนดิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน และครู วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์สหสัมพันธ์โดยใช้ Pearson Product-moment Correlation และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression analysis)

คณะผู้เข้ารับการอบรม หวังเป็นอย่างยิ่งว่าการจัดทำเอกสารฉบับนี้จะมีข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจแนวทางการพัฒนาเยาวชนในการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียน เป็นแนวทางในพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

คณะผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรจิตวิทยาความมั่นคง สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รุ่นที่ ๙ กลุ่มวิชาการที่ ๘
สถาบันจิตวิทยาความมั่นคง สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

กิตติกรรมประกาศ

เอกสารวิชาการฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ด้วยความกรุณาจาก ดร. ธีรวัฒน์ แก้วเกิด และพันเอก สนิท นันทะวงศ์ อาจารย์ที่ปรึกษาประจำกลุ่มวิชาการที่ ๘ รวมทั้ง ดร.ณัฐนนท์ วิทยาประโคน ดร.เขตอรัญ ธรรมรักษ์ ผศ.ดร.สุชาติ หอมจันทร์ ดร.พรวิมล ระวันประโคน และนายโยธี เขียวขวัญชัย ที่ให้ความอนุเคราะห์ตรวจสอบแนวทางการพัฒนาเยาวชนในการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ ด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่โรงเรียนสว่างแดนดิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร และขอขอบพระคุณผู้บริหาร คณะครู ผู้ปกครอง นักเรียน โรงเรียนสว่างแดนดิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร ที่กรุณาให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณ พลตรี ชำนาญ ช้างสาต ผู้อำนวยการสถาบันจิตวิทยาความมั่นคง สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ และคณาจารย์สถาบันจิตวิทยาความมั่นคงทุกท่าน ที่กรุณาให้โอกาสได้เรียนรู้ อำนวยความสะดวกและจัดบรรยากาศในการเรียนรู้เป็นอย่างดี รวมทั้งสนับสนุนและให้กำลังใจในการทำวิจัยครั้งนี้ และขอขอบพระคุณสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในการเปิดโอกาสและสนับสนุนการอบรมเชิงปฏิบัติการและการทำวิจัยครั้งนี้

ประโยชน์ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ขอมอบบูชาพระคุณบิดา มารดา และครู อาจารย์ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาให้

คณะผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรจิตวิทยาความมั่นคง สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รุ่นที่ ๙ กลุ่มวิชาการที่ ๘
สถาบันจิตวิทยาความมั่นคง สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
ABSTRACT	ข
คำนำ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญแผนภาพ	ซ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	๔
ขอบเขตของการศึกษา	๔
ระยะเวลาในการดำเนินการศึกษา	๕
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๕
คำจำกัดความของการศึกษา	๕
ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา	๕
กรอบแนวคิดในการวิจัย	๖
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๘
ความเป็นพลเมืองดี	๘
ความรับผิดชอบต่อน้ำที่	๑๙
ปัจจัยที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบต่อน้ำที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองดี	๒๑
แนวทางการพัฒนาเยาวชน	๒๔
บริษัทโรงเรียนสว่างแดนดิน	๒๕
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๒๗
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๓๐
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๓๐
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๓๑
วิธีสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๓๓
การเก็บรวบรวมข้อมูล	๓๔
การวิเคราะห์ข้อมูล	๓๔
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๓๕

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๓๖
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๓๖
ขั้นตอนการนำเสนอข้อมูล	๓๗
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๓๗
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	๕๓
สรุปผลการวิจัย	๕๓
การอภิปรายผล	๕๗
ข้อเสนอแนะ	๖๒
บรรณานุกรม	๖๔
ภาษาไทย	๖๔
ภาษาต่างประเทศ	๖๗
ภาคผนวก	๖๙
ผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๗๐
ผนวก ข รูปภาพกิจกรรมการเก็บรวบรวมข้อมูล	๘๔
ผนวก ค ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๘๕

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๒.๑	ประเภทของพลเมือง (Kinds of Citizen)	๑๐
๒.๒	คุณสมบัติของความเป็นพลเมืองที่ประชาชนชาวไทย	๑๒
๒.๓	กลยุทธ์และแนวทางการดำเนินงานแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ	๑๗
๓.๑	จำนวนกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ	๓๐
๔.๑	จำนวนและร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกเป็น เพศ อายุระดับชั้นปี ระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายได้ต่อเดือนของผู้ปกครอง อาชีพของผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง และขนาดของครอบครัว	๓๗
๔.๒	ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยต่างๆ	๓๙
๔.๓	แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองดี ของนักเรียน	๔๐
๔.๔	แสดงผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน	๔๑
๔.๕	แสดงผลการสัมภาษณ์นักเรียน ครู และผู้ปกครอง เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาเยาวชน ในการเป็นพลเมืองที่ ดีของประเทศ ด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่	๔๒

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่

๑.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

หน้า

๓๖

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศสิ่งที่จะต้องพัฒนาคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์เป็นสำคัญ กล่าวคือ การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง อุตุสาหกรรมและอื่น ๆ จะดำเนินไปได้เพียงโดยขึ้นอยู่กับ คุณลักษณะต่าง ๆ ของประชาชนในประเทศนั้นเป็นอันดับแรก สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) มีเป้าหมายให้คนไทยมีคุณลักษณะเป็นคนไทย ที่สมบูรณ์ มีวินัย มีทัศนคติและพฤติกรรมตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม มีความเป็นพลเมืองต้นรู้ มีความสามารถในการปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทันสถานการณ์ มีความรับผิดชอบและทำประโยชน์ต่อ ส่วนรวม มีสุขภาพกายและใจที่ดี มีความเจริญงอกงามทางจิตวิญญาณมีวิถีชีวิตที่พอเพียง และมีความเป็นไทย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๙) ฉะนั้นการพัฒนาบุคคลให้เป็นพลเมืองดีจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศไทย

ความเป็นพลเมืองดีมีความสำคัญและจำเป็นสำหรับทุกสังคมในปัจจุบัน เนื่องจากการ ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีนั้น เป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ อย่างไรก็ตามการที่จะให้บุคคล ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีจำเป็นที่จะต้องปลูกฝังและส่งเสริมให้บุคคลมีลักษณะของความเป็นพลเมืองดี ตั้งแต่อยู่ในวัยการศึกษาเพื่อที่จะให้บุคคลได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของการเป็นพลเมืองที่ดี ของประเทศ โดยบุคคลที่มีลักษณะความเป็นพลเมืองดีจะเป็นผู้ที่มีความตระหนักในบทบาทหน้าที่ ของตนเอง มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ ส่วนตน นอกจากนี้พลเมืองดีนั้น จะต้องมีความเอาใจใส่ผู้อื่น ปฏิบัติตนตามหลักศีลธรรมและ จริยธรรมอย่างเข้มแข็ง มีจิตสำนึกในชุมชนและมีส่วนร่วมในกิจกรรมในชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ ยอมรับ ในความคิดเห็นของผู้อื่นและยอมรับในความหลากหลายของสังคม (Davies, Gregory, & Riley, ๑๙๙๙) แต่ในปัจจุบันสังคมไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม จึงทำให้คนในชาติเกิดการแข่งขันกันมากขึ้น นอกจากนี้ยังทำให้คนเกิดการเอาตัว เอาเปรียบเห็นแก่ตัวขาดคุณธรรม จริยธรรมอันดี ขาดระเบียบวินัย ความรับผิดชอบต่อตนเองและ สังคม เป็นต้น จนในที่สุดก็ได้กลายเป็นปัญหาสังคม ไม่ว่าจะเป็นปัญหาอาชญากรรม ปัญหายา เสพติด ปัญหาการลักทรัพย์ ปัญหาการค้าของผิดกฎหมายฯลฯ จากปัญหาและสิ่งต่าง ๆ ที่ได้เกิดขึ้น

ในสังคมไทยของเราเด็กและเยาวชนนั้นได้รับอิทธิพลโดยตรงจากบริบทสังคมดังกล่าว เด็กและเยาวชนจึงมีค่านิยมในด้านวัตถุ ค่านิยมในการปฏิบัติตามหลักกรรมทางศาสนาลดน้อยลง ขาดศรัทธาในหลักการของศาสนา ขาดระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ และจริยธรรมในสังคม เป็นต้น ซึ่งมักจะพบเห็นว่าเยาวชนมีการรับรู้้อยู่มาต่อการประพาดิตนเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ มีพฤติกรรมการใช้ชีวิตแบบเสเพลสุข จากสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ไม่รับรู้เรื่องกิจการบ้านเมืองและวางแผนต่อการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองการปกครองและสังคม ขาดระเบียบวินัยและความรับผิดชอบต่อชาติความสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัวและผู้อื่น ไม่มีจิตอาสาและจิตสาธารณะไม่อุทิศตนเพื่อส่วนรวม ซึ่งเป็นคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองที่ดี (Phra Kan Kantadhammo, ๒๐๑๖) จึงมีการให้ความสำคัญเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีมากขึ้น

ปรากฏการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าเยาวชนไทยในปัจจุบันยังขาดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีอันเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะทำให้สังคมเกิดความสงบสุข ดังนั้น การที่จะพัฒนาประเทศให้เกิดความเจริญมั่นคงและสงบสุข สิ่งสำคัญอันดับแรกที่จะต้องพัฒนา คือ การพัฒนาคุณภาพทรัพยากรมนุษย์โดยเฉพาะการพัฒนาคุณภาพของเยาวชน เนื่องจากทรัพยากรมนุษย์นับเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศ การที่เป็นพลเมืองดี เป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถดูแลรับผิดชอบการดำเนินชีวิตของตนเองได้อย่างดี มีคุณภาพ มีคุณธรรมภายในกรอบกติกาของสังคมมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชนสังคม ตลอดจนปัญหาระดับประเทศ และสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างปกติสุข อันนำไปสู่การเกิดสังคมพลเมือง (civil society) สังคมนั้นมีความเข้มแข็งในการถ่วงดุลอำนาจทั้งด้านการเมืองและเศรษฐกิจ การปกครองในระดับท้องถิ่น และระดับชุมชนก็จะมี ความเข้มแข็งตามไปด้วย เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม มีความสามัคคีในหมู่คณะ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ก่อเกิดความเป็นธรรมในสังคมทำให้สังคมและประเทศชาติพัฒนาได้อย่างมั่นคง (Patrick, ๒๐๐๒; Wanthong, & Suwanmonkha, ๒๐๑๒)

การพัฒนาเยาวชนให้มีคุณภาพ มีคุณธรรมจริยธรรม ตระหนักในบทบาทหน้าที่ของความเป็นพลเมืองที่ดี ให้ทันต่อเหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลงของสังคมมุ่งจิตสำนึกที่ดีที่ถูกต้องให้มีลักษณะที่พึงประสงค์ เช่น การพัฒนาความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ถือได้ว่า เด็กและเยาวชนเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่า จึงจำเป็นที่จะต้องปลูกฝังให้เด็กเหล่านี้ มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ความรับผิดชอบต่อหน้าที่เปรียบเสมือนรากฐานที่จะช่วยให้กิจกรรมต่าง ๆ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เพื่อให้เด็กเหล่านี้เจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคตสามารถประสบความสำเร็จในหน้าที่ของตนเองที่ได้รับมอบหมายมีความมั่นใจตนเองพร้อมที่จะรับสถานการณ์ใหม่ ๆ มีความเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่นสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี มองเห็นคุณค่าในตัวเองและพัฒนาตนเองให้เกิดความพร้อมในทุก ๆ โรงเรียนจึงถือได้ว่าเป็นสถาบันที่จะช่วยพัฒนานักเรียนในทุก ๆ ด้าน

มีเหตุผลมีทักษะในด้านต่างๆ ในการดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข (จันทร์จิรา มูลเมือง, ๒๕๓๕)

ความรับผิดชอบเป็นลักษณะสำคัญของความเป็นพลเมืองดี ช่วยให้การอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นไปอย่างราบรื่น และสงบสุข ต้องมีความรับผิดชอบต่อตนเอง ความรับผิดชอบต่อครอบครัว ความรับผิดชอบต่อสถานศึกษา และความรับผิดชอบต่อสังคม ความรับผิดชอบนี้เป็นคุณลักษณะที่มีความสำคัญ และควรปลูกฝังให้กับนักเรียนเป็นอย่างยิ่ง ถ้านักเรียนมีพฤติกรรมที่ขาดความรับผิดชอบ จะมีผลต่อตนเอง และต่อสังคม คุณลักษณะด้านความรับผิดชอบนี้ไม่ได้เป็นสิ่งที่ติดตัวมาแต่เกิด และไม่ได้เกิดขึ้นเองโดยอัตโนมัติ ความรับผิดชอบมีการปลูกฝังให้แก่เด็กอย่างช้า ๆ ใช้เวลาในการพัฒนา จะต้องมีการฝึกหัดจนเป็นนิสัยทุกวัน ให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก ความรับผิดชอบบังคับให้เกิดขึ้นไม่ได้ มันเกิดจากภายในตัวเด็กเองจากการที่ได้รับการพุ่มพักให้องงามขึ้นโดยพ่อแม่ที่บ้าน และจากสังคม ในการดำรงชีวิตของคนเราต่างก็มีบทบาทแตกต่างกันไป ตามเพศ วัย และกาลเทศะ แต่สิ่งหนึ่งที่สำคัญที่จะต้องมีความคู่กันไปกับการทำบทบาทหน้าที่นั้น ๆ ก็คือ ความรับผิดชอบ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, ๒๕๕๕)

จากผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ - ๖ โรงเรียนสว่างแดนดิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร ปีการศึกษา ๒๕๖๔ พบว่า ผลการประเมินในด้านความมุ่งมั่นในการทำงาน มีผลการประเมินอยู่ในระดับ “ดี” ส่วนด้านอื่น ๆ มีผลการประเมินอยู่ในระดับ “ดีเยี่ยม” (โรงเรียนสว่างแดนดิน, ๒๕๖๔) ซึ่งตัวชี้วัดและพฤติกรรมบ่งชี้ในการส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนด้านการมุ่งมั่นในการทำงานคือ ความตั้งใจและความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน การทำงานด้วยความเพียรพยายาม และอดทนให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย จากผลการประเมินดังกล่าวจำเป็นต้องหาแนวทางในการแก้ปัญหา ส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนให้ได้รับการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้สูงขึ้น จะเห็นว่าความรับผิดชอบต่อหน้าที่เป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนด้านความมุ่งมั่นในการทำงาน เมื่อได้รับการส่งเสริมพัฒนา จะทำให้ผู้เรียนปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเพียรพยายาม พุ่มเทกาย กำลังใจ ในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่กำหนด และมีความภาคภูมิใจในผลงาน ทำงานสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดอย่างภาคภูมิใจ

สถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษา ที่มุ่งเน้นการพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดี เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง เคารพในสิทธิและหน้าที่ของผู้อื่น รวมถึงการปฏิบัติตนให้เป็นพลเมืองดี ดังนั้น งานวิจัยเรื่องนี้จึงมุ่งศึกษาแนวทางการพัฒนาเยาวชนในการเป็นพลเมืองดีของประเทศ ด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่โรงเรียนสว่างแดนดิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร ปัจจัยสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมความเป็นพลเมืองดี และค้นหาแนวทางการพัฒนาเยาวชนความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักเรียนมหาวิทยาลัยที่ สอดรับกับ

บริบทและยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยประกอบกับสอดคล้องกับความต้องการในพัฒนาความเป็นพลเมืองดีให้เกิดขึ้นกับนักเรียนได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบต่อน้ำที่ความเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ

๒. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาเยาวชนในการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ ด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียน โรงเรียนสว่างแดนดิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ - ๖ ปีการศึกษา ๒๕๖๔ จำนวน ๖๓๗ คน โรงเรียนสว่างแดนดิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ - ๖ ปีการศึกษา ๒๕๖๔ โรงเรียนสว่างแดนดิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร จังหวัดสกลนคร จำนวน ๒๔๙ คน

การวิจัยเชิงคุณภาพ

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย เป็นนักเรียน ๑๐ คน ผู้ปกครองนักเรียน ๑๐ คน และครู ๑๐ คน ส่วนผู้ปกครอง นักเรียนได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) นักเรียนที่เป็นหัวหน้าห้อง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔, ๕, ๖ จำนวน ๓, ๓, ๔ คน ตามลำดับ และครูที่เป็นครูประจำชั้นของนักเรียนที่ถูกเลือก ส่วนผู้ปกครองเป็นผู้ปกครองของนักเรียนที่ถูกเลือกเช่นกัน

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ใช้ศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย ความเป็นพลเมืองดี ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบต่อหน้าที่

ระยะเวลาที่ศึกษา

ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๖๔

ประโยชน์ของการวิจัย

๑. ได้ทราบสภาพปัจจุบัน แนวทางการพัฒนาเยาวชนในการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ ด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่โรงเรียนสว่างแดนดิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาสกลนคร

๒. ได้ข้อเสนอเชิงนโยบายการพัฒนาแนวทางการพัฒนาเยาวชนในการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ ด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่โรงเรียน แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

๓. สถานศึกษาสามารถนำแนวทางการพัฒนาเยาวชนในการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ ด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่โรงเรียน ไปใช้ในกระบวนการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้เกิดคุณภาพ

คำจำกัดความ

ความเป็นพลเมืองดี หมายถึง บุคคลที่มีทัศนคติ ค่านิยม และความประพฤติที่เหมาะสม พร้อมทั้งทำสิ่งที่เป็นประโยชน์และสร้างสรรค์ในทางที่ดีให้ต่อตัวเองและสังคม รู้จักสิทธิหน้าที่ของตนเอง ครอบครัวและประเทศชาติ รู้จักเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น ปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมือง มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และ พระมหากษัตริย์ วัดได้จากแบบวัดความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน มีลักษณะเป็นมาตรฐานค่า ๕ ระดับ จำนวน ๓๕ ข้อ

ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ หมายถึง ลักษณะของเยาวชนที่แสดงออกต่อการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเอาใจใส่ต่อตนเอง ตลอดจนสังคมอย่างเต็มความสามารถ ขยันหมั่นเพียร อดทนต่อสู้อุปสรรค มีความละเอียด ซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา ไม่ละเลยทอดทิ้ง หรือหลีกเลี่ยงจนกว่างานจะสำเร็จตามความมุ่งหมายในเวลาที่กำหนด พยายามปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น พัฒนาประสิทธิภาพงาน รู้จักวางแผนงาน ปฏิบัติงานอย่างมีจุดมุ่งหมายด้วยความระมัดระวัง เพื่อป้องกันความบกพร่องเสื่อมเสียในงานที่ได้รับมอบหมาย เป็นความผูกพันในการที่จะปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ วัดได้จากแบบสอบถามวัดความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียน มีลักษณะเป็นมาตรฐานค่า ๕ ระดับ จำนวน ๑๙ ข้อ

ข้อมูลส่วนบุคคล หมายถึง เพศ อายุ ระดับชั้นปี ระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายได้ต่อเดือนของผู้ปกครอง อาชีพของผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง และระดับขนาดของครอบครัว วัดได้จากแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับสมาชิกในครอบครัว หมายถึง ลักษณะพฤติกรรมที่พ่อแม่มีปฏิบัติต่อลูก พฤติกรรมที่ถูกปฏิบัติต่อพ่อแม่ และพฤติกรรมที่ปฏิบัติต่อกันในด้านต่าง ๆ วัดได้

จากแบบสอบถามความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับสมาชิกในครอบครัวมีลักษณะเป็นมาตรฐานค่า ๕ ระดับ จำนวน ๑๐ ข้อ

ลักษณะทางกายภาพการเรียน หมายถึง บรรยากาศการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมในโรงเรียน ที่ส่งผลต่อการเรียนของนักเรียน ซึ่งจะนำไปสู่การมีความรับผิดชอบที่แตกต่างจากการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่ต่างกัน วัดได้จากแบบสอบถามลักษณะทางกายภาพการเรียน มีลักษณะเป็นมาตรฐานค่า ๕ ระดับ จำนวน ๖ ข้อ

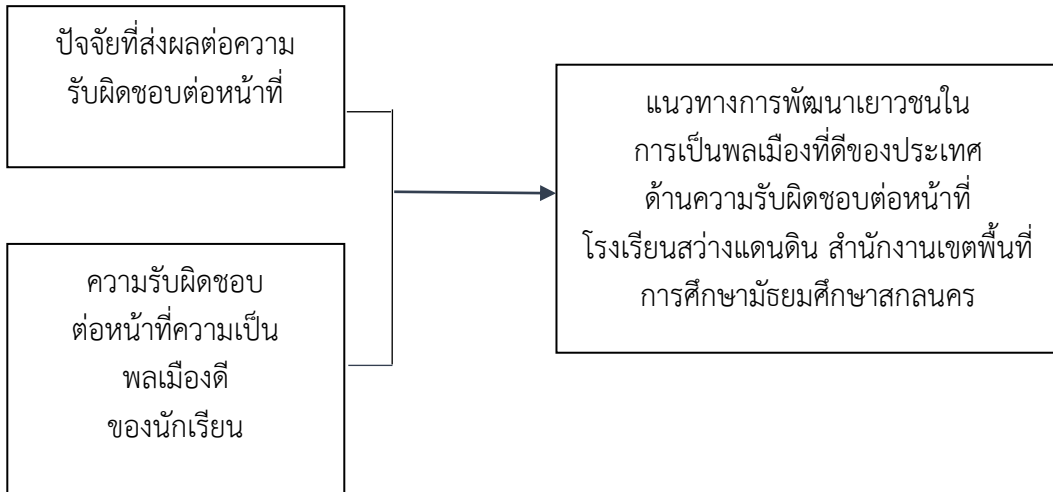
ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู หมายถึง การที่ครูแสดงพฤติกรรมทั้งด้านคำพูด กิริยา ท่าทาง สีหน้าที่ยิ้มแย้มแจ่มใส ให้ความรัก ความเมตตาอย่างจริงใจ และมีเหตุผลด้วยความสม่ำเสมอ การแสดงออกนี้จะเป็แม่แบบของนักเรียน และมีผลทางด้านจิตใจต่อการแสดงความสามารถรักความศรัทธาในครูด้วยความจริงใจ ความรู้สึกที่ดีต่อกันจะสร้างสรรค์บรรยากาศในการเรียนการสอนที่สดชื่นมีความรัก ความผูกพัน เอื้ออาทร และให้อภัยต่อกัน วัดได้จากแบบสอบถามความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู มีลักษณะเป็นมาตรฐานค่า ๕ ระดับ จำนวน ๑๐ ข้อ

ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถของนักเรียนทั้งด้านวาจา การแสดงกิริยาท่าทางอันประกอบด้วยลักษณะของการให้ความช่วยเหลือ รู้จักเคารพในสิทธิของผู้อื่น รู้จักและเข้าใจตนเอง สนใจในความรู้สึกของเพื่อน ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล รับฟังความคิดเห็นของเพื่อนเพื่อก่อให้เกิดความสัมพันธ์กันดีกับเพื่อน ซึ่งจะส่งผลให้การทำงานกลุ่มและการปฏิบัติกับเพื่อนเป็นไปอย่างเหมาะสม วัดได้จาก แบบสอบถามความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน มีลักษณะเป็นมาตรฐานค่า ๕ ระดับ จำนวน ๗ ข้อ

ความคิดเห็นด้านสื่อการสอน ด้านหลักสูตร และด้านกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง สิ่งที่เป็นตัวกลาง แผนหรือข้อกำหนดแนวทางการจัดประสบการณ์ ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติให้แก่ผู้เรียน และเป็นการจัดประสบการณ์เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ วัดได้จาก แบบสอบถามความคิดเห็นด้านสื่อการสอน ด้านหลักสูตร และด้านกิจกรรมการเรียนการสอนมีลักษณะเป็นมาตรฐานค่า ๕ ระดับ จำนวน ๘ ข้อ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัยโดยได้วิเคราะห์และสรุปแนวคิดงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนบริบทต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาเยาวชนด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ส่งผลต่อการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ ซึ่งคณะผู้วิจัยได้นำมาประยุกต์และสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังแสดงไว้ในแผนภาพที่ ๑.๑ ดังนี้

แผนภาพที่ ๑.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาเยาวชนในการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ ด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่ โรงเรียนสว่างแดนดิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สกลนครมีวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบต่อหน้าที่ความเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ และเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาเยาวชนในการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ ด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียน โรงเรียนสว่างแดนดิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร โดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรม ทฤษฎีบทความ เอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดและประเด็นการศึกษาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งประเด็นในการทบทวนวรรณกรรม มีดังนี้

๑. ความเป็นพลเมืองดี
๒. ความรับผิดชอบต่อหน้าที่
๓. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองดี
๔. แนวทางการพัฒนาเยาวชน
๕. บริบทโรงเรียนสว่างแดนดิน
๖. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความเป็นพลเมืองดี

๑. ความหมายของความเป็นพลเมือง

จากการศึกษา พบว่า มีหน่วยงาน องค์กร นักวิชาการและผู้เกี่ยวข้องด้านพลเมืองหลายท่าน ได้ให้ความหมายของคำว่า “พลเมือง” ไว้หลากหลาย ทั้งนี้ พลเมืองเป็นผู้มีบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ ดังนี้

ราชบัณฑิตยสภาได้ให้ความหมายของคำว่า “พลเมือง” หมายถึง คนที่มีสิทธิและหน้าที่ในฐานะประชาชนของประเทศใดประเทศหนึ่ง หรือประชาชนที่อยู่ภายใต้ผู้ปกครองเดียวกัน มักมีวัฒนธรรมเดียวกัน

ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ (๒๕๕๔) ระบุว่า คำว่า “พลเมือง” มาจากภาษาลาตินว่า

Cives (พลเมือง) เคยใช้ในยุคโบราณซึ่งเกี่ยวข้องกับระบบประชาธิปไตยในกรีกและโรมัน ต่อมาในยุคสมัยกลางไม่ได้นำมาใช้ แต่อย่างไรก็ตาม คำว่า พลเมือง ก็มีการนำกลับมาใช้อีกในช่วงของการปฏิวัติในประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และฝรั่งเศสในปลายศตวรรษ ๑๘ ซึ่งการเป็นพลเมืองมีหลายมิติ การที่จะเป็นพลเมืองได้นั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบดังต่อไปนี้ ๑) มีเอกลักษณ์ที่มาจากความเป็นสมาชิกของชุมชนทางการเมือง ๒) ยึดถือค่านิยม เฉพาะและอุดมคติ ๓) มีสิทธิและหน้าที่ ๔) มีส่วนร่วมทางการเมือง และ ๕) มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ การเมืองการปกครอง

ปริญญา เทวานฤมิตรกุล (๒๕๕๕) ระบุว่า ความเป็นพลเมือง (citizenship) ของระบอบประชาธิปไตย หมายถึง การเป็นสมาชิกของสังคมที่มีอิสรภาพควบคู่กับความรับผิดชอบ และมีสิทธิเสรีภาพควบคู่กับหน้าที่โดยมีความสามารถในการยอมรับความแตกต่างและเคารพกติกาในการอยู่ร่วมกัน พร้อมทั้งมีส่วนร่วมต่อความเป็นไปและการแก้ปัญหาของสังคมของตนเอง

ธัญธัช วิภัติภูมิประเทศ (๒๕๕๖) ระบุว่า พลเมือง หมายถึง สมาชิกของชุมชนหรือสังคมที่มีอำนาจในการปกครองตนเอง มีสิทธิเสรีภาพ หน้าที่ ความรับผิดชอบและร่วมแก้ไขปัญหาของสังคม ทั้งนี้ จะต้องมีความเคารพผู้อื่นและเคารพกติกาที่ใช้ร่วมกันในสังคม

ทิพย์พาพร ตันติสุนทร (๒๕๕๗) กล่าวว่า พลเมือง หมายถึง คนที่มีความสามารถในการแสดงความรู้สึกชอบทั้งต่อตัวเองและส่วนรวม มีความรู้และช่วยตัดสินใจในปัญหาสำคัญ ๆ ของสังคม ชุมชน และ ประเทศ มีส่วนร่วมในความคิดอย่างอิสระ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (๒๕๕๗) ระบุว่าหน้าที่และความเป็นพลเมือง หมายถึง ภารกิจที่ บุคคลได้รับการปลูกฝัง/สร้างจิตสำนึกให้ประพฤติปฏิบัติตามหลักศีลธรรมและคุณธรรมทางศาสนา กฎหมาย ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของชาติ ตลอดจนคำสั่งสอนของพ่อแม่ ครู อาจารย์ หรือจิตสำนึกที่ ถูกต้อง เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมและเป็นการสร้างคุณค่าของตนเองให้เป็นที่ยอมรับของสังคม สามารถ รับผิดชอบต่อตนเองได้ ตลอดจนบุคคลนั้น ๆ จะต้องเสียสละความรู้ความสามารถของตนเองเพื่อประโยชน์ต่อ ส่วนรวมและความเจริญก้าวหน้าของประเทศ

จันทนา บุญญานวัตร์ (๒๕๕๙) ให้ความหมายว่า คุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี หมายถึง คุณลักษณะของนักเรียนที่มีการแสดงออกในทางที่ดีต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม เป็นพลเมืองดีตามความ ต้องการของสังคมปัจจุบัน

จากการศึกษาแนวคิดเรื่องพลเมืองดังกล่าวข้างต้น อาจสรุปความหมายได้ว่า ความเป็นพลเมือง หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่มีการแสดงออกถึงการมีความรู้ความเข้าใจ ความคิดหรือเจตคติ และการปฏิบัติตน ในทางที่ดีงามต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม ว่าเป็นบุคคลที่มีความ

รับผิดชอบต่อตนเอง รับผิดชอบต่อสังคม และมีความเคารพผู้อื่นตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยเพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตร่วมกันใน สังคมอย่างสันติสุข

๒. คุณลักษณะของพลเมือง

จากการศึกษาค้นคว้าคุณลักษณะของความเป็นพลเมือง นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงคุณลักษณะของพลเมืองโดยสรุป ดังนี้

Westheimer และ Kahne (๒๐๐๔) ได้อธิบายถึงคุณลักษณะของความเป็นพลเมือง ในแต่ละประเภท ซึ่งแบ่งออกเป็น ๓ กลุ่ม โดยใช้เกณฑ์การให้คุณค่าและการกระทำที่เกี่ยวข้องกับ การเป็นพลเมืองที่ดี ประกอบด้วย พลเมืองที่มีความรับผิดชอบ (Personally Responsible Citizen) พลเมืองที่มีส่วนร่วม (Participatory Citizen) และพลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมต่อสังคม (Justice-Oriented Citizen) ดังปรากฏในตาราง ๒.๑

ตารางที่ ๒.๑ ประเภทของพลเมือง (Kinds of Citizen)

	พลเมืองที่มีความรับผิดชอบ	พลเมืองที่มีส่วนร่วม	พลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมต่อสังคม
การ แสดงออก	<ul style="list-style-type: none"> - รับผิดชอบต่อชุมชน - ทำงานอย่างสุจริตและเสียภาษี ตามที่รัฐกำหนด - เคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย - การรีไซเคิล และบริจาคโลหิต เพื่อสาธารณะประโยชน์ - เป็นอาสาสมัครทำงานช่วยเหลือในกรณีเกิดวิกฤตการณ์ต่าง ๆ 	<ul style="list-style-type: none"> - เข้าร่วมเป็นสมาชิกชุมชนและพยายามที่จะร่วมพัฒนา ชุมชน - ดูแลชุมชน โดยพยายามที่จะ ดูแลความต้องการ สนับสนุน การพัฒนา ด้านเศรษฐกิจ หรือการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม - รับผิดชอบต่อกระบวนการทำงาน ของรัฐ - รับผิดชอบต่อการทำงาน ร่วมกัน 	<ul style="list-style-type: none"> - คิดเชิงวิพากษ์ต่อ โครงสร้างของสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ โดยพิจารณา มากกว่า เหตุการณ์ที่ผิวเผิน - สืบค้น และนำเสนอประเด็นที่ไม่เป็นธรรมในสังคม - รับผิดชอบต่อ การเคลื่อนไหวทางสังคมแบบ มีประชาธิปไตย และรับรู้ ถึงผลกระทบเชิงระบบที่ เกิดขึ้น
ตัวอย่าง การปฏิบัติ	<ul style="list-style-type: none"> - แบ่งปันอาหารเพื่อแก้ปัญหา ความอดอยากที่เกิดขึ้น 	<ul style="list-style-type: none"> - มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม แก้ปัญหาความอดอยาก 	<ul style="list-style-type: none"> - ค้นหาสาเหตุความอดอยากของคนเพื่อ ดำเนินการแก้ปัญหาจาก รากเหง้าของปัญหา

	พลเมืองที่มีความ รับผิดชอบ	พลเมืองที่มีส่วนร่วม	พลเมืองที่มุ่งเน้น ความเป็นธรรมต่อสังคม
แนวคิด หลัก	- แก้ปัญหาทางสังคมและ พัฒนา สังคม พลเมือง จะต้องมี คุณลักษณะที่ดี เช่น มีความ ซื่อสัตย์ มี ความรับผิดชอบต่อ เคารพ กฎหมาย และ กติกา กฎระเบียบทางสังคม	- แก้ปัญหาและพัฒนา สังคม พลเมืองจะต้องมี ส่วนร่วมและ เป็นผู้ นำในการวางระบบ และ โครงสร้างของสังคม	- แก้ปัญหาและพัฒนาสังคม พลเมืองจะต้องตั้งคำถาม แลกเปลี่ยนความคิด และ เปลี่ยนแปลงระบบ และ โครงสร้างที่เป็นอยู่ของ สังคม ที่สร้างความเป็นธรรม

ทิพย์พพร ตันติสุนทร (๒๕๕๔) ได้ระบุเกี่ยวกับคุณลักษณะของพลเมืองไทยในระบอบประชาธิปไตย ว่า ประกอบด้วย

๑. การเป็นผู้ที่มีความรู้ มีการศึกษาและมีความสามารถที่จะมองเห็นและเข้าใจในสังคมของตนและสังคมโลก เหนือกว่าเป็นสมาชิกของสังคม
๒. ยึดถือประโยชน์ส่วนรวมและสังคมเป็นหลัก
๓. มีความรักในเสรีภาพและมีความรับผิดชอบต่อ
๔. เคารพความเสมอภาค ความยุติธรรม
๕. มีความสามารถที่จะคิดวิเคราะห์ห้อย่างเป็นเหตุเป็นผล
๖. มีความเข้าใจเรื่องหลักสิทธิมนุษยชน และยอมรับความแตกต่างในความเป็นพลเมือง
๗. เคารพกฎหมาย และยึดหลักนิติรัฐ
๘. มีความรู้ ความเข้าใจต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและทางการเมือง (Political Literacy) และเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political Participation) ในทุกระดับตั้งแต่ชุมชนท้องถิ่น ระดับชาติและ นานาชาติ
๙. ยึดมั่นในหลักสันติวิธี ไม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง

ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ (๒๕๕๕) ได้ศึกษาประเด็นความสำคัญที่แสดงถึงคุณสมบัติของความเป็น พลเมืองในทัศนะของประชาชนชาวไทย พบว่า ตัวชี้วัดที่แสดงคุณสมบัติของความเป็น พลเมืองที่มีอยู่ใน สังคมไทย สามารถแบ่งเป็น ๓ กลุ่ม คือ ความเป็นพลเมืองที่ให้ความสำคัญกับวิถีวัฒนธรรม (Traditionalist/Minimalist) ความเป็นพลเมืองที่ให้ความสำคัญกับชุมชนของตน (Community Oriented Citizenship) และความเป็นพลเมืองที่ให้ความสำคัญกับอิสระภาพและความก้าวหน้า ทันสมัย (Modern/Liberal Progressive) โดยมีรายละเอียดองค์ประกอบของความเป็นพลเมืองแต่ละประเภท ดังปรากฏในตาราง ๒.๒

ตารางที่ ๒.๒ คุณสมบัติของความเป็นพลเมืองที่ประชาชนชาวไทย

คุณสมบัตินี้ของความเป็นพลเมืองที่ประชาชนมี	องค์ประกอบ
๑. ความเป็นพลเมืองที่ให้ความสำคัญกับวิถีวัฒนธรรม (Traditionalist/Minimalist)	<ul style="list-style-type: none"> - ไปใช้สิทธิเลือกตั้งเสมอ - เคารพผู้อาวุโสกว่า - เสียสละเวลาทำงานเพื่อส่วนรวม - ปฏิบัติตามกฎหมาย - ปฏิบัติตามหลักศาสนา - มีความภูมิใจในการเป็นคนไทย - เต็มใจที่จะเสียภาษี
๒. ความเป็นพลเมืองที่ให้ความสำคัญกับชุมชนของตน (Community Oriented Citizenship)	<ul style="list-style-type: none"> - เสียสละเวลาทำงานเพื่อส่วนรวม - บริจาคโลหิต/เงิน/สิ่งของ/แรงงาน - รักษาสิ่งแวดล้อมโดยการนำกลับไปใช้ใหม่/ช่วยปลูกต้นไม้/แยกขยะ
๓. ความเป็นพลเมืองที่ให้ความสำคัญกับอิสรภาพและความก้าวหน้า ทันสมัย (Modern/Liberal Progressive)	<ul style="list-style-type: none"> - สามารถเปรียบเทียบนโยบายของพรรคและผู้สมัครรับเลือกตั้ง - มีความรู้เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง - สามารถวิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นทางการเมือง - สามารถคุยเรื่องการเมืองนานาชาติ - เป็นสมาชิกกลุ่ม/สมาคม/สหภาพ/ชมรม เป็นต้น - ติดตามการทำงานของนักการเมืองและข้าราชการ

๓. การจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง

การเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ นับเป็นเป้าหมายสำคัญประการหนึ่งสำหรับการจัดการศึกษาเพื่อ สร้างสังคมไทยในอนาคตซึ่งการปลูกฝังและพัฒนาให้คนในประเทศเป็นพลเมืองที่มีความรู้ มีคุณธรรม เป็น พลเมืองที่ดีของประเทศ จำเป็นต้องเริ่มต้นที่การศึกษาเนื่องจากการศึกษาเป็นรากฐานของการพัฒนา ดังเช่น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ ๒ พ.ศ.๒๕๔๕ ได้กำหนดความมุ่งหมาย และหลักการของการจัดการศึกษาว่าต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

และในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญา ท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง จากหลักการดังกล่าว ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองมาโดยตลอด ทั้งนี้การพัฒนาหลักสูตรพลเมืองเพื่อให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ ทักษะ เจตคติและ ค่านิยมของความเป็นพลเมือง มีการเรียกหลักสูตรวิชาพลเมืองแตกต่างกันไปในแต่ละยุคสมัย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ๒๕๕๙. หน้า ๒๘-๒๙) อาทิหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ มีการกำหนดกลุ่มสาระตามหลักสูตร ออกเป็น ๘ กลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี ภาษาต่างประเทศ โดยกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สำคัญในหลักสูตร โดยออกแบบมาเพื่อส่งเสริมศักยภาพการเป็นพลเมืองแก่ผู้เรียน ซึ่งองค์ความรู้ของกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ประกอบด้วย ๕ สาระ ได้แก่ ๑) ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จริยธรรม ๒) หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ๓) เศรษฐศาสตร์ ๔) ประวัติศาสตร์ และ ๕) ภูมิศาสตร์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ มีการจัดวิชาหน้าที่พลเมืองไว้ในกลุ่มสาระ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในกลุ่มสาระที่ ๒ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม รวมถึงกำหนดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านกิจกรรมเพื่อสังคม และสาธารณประโยชน์ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริม ให้ผู้เรียนบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ชุมชน และท้องถิ่นตามความสนใจในลักษณะอาสาสมัคร เพื่อแสดงถึงความรับผิดชอบ ความดีงาม ความเสียสละต่อสังคม มีจิตสาธารณะ ทั้งนี้ ในรายละเอียดของ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ได้กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ที่เกิดกับผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขในฐานะเป็นพลเมืองไทย และพลโลก ดังนี้

๑. รักษาดี ศาสน์ กษัตริย์	๕. อยู่อย่างพอเพียง
๒. ซื่อสัตย์สุจริต	๖. มุ่งมั่นในการทำงาน

ไทย เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละ เห็นคุณค่า อนุรักษ์ สืบสานและ ประยุกต์ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย เป็นแบบอย่างและมีส่วนร่วมในการ จัดกิจกรรมที่แสดงออกถึง ความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นพลเมืองดี ตามวิถี ประชาธิปไตย มีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการตัดสินใจ ตรวจสอบข้อมูล ตรวจสอบการทำหน้าที่ ของบุคคล เพื่อประกอบการตัดสินใจ เห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันในภูมิภาคต่างๆ ของโลกอย่างสันติ และพึ่งพากันและกัน มีส่วนร่วมและเสนอแนวทางการป้องกันปัญหาความขัดแย้งปฏิบัติตนเป็นผู้มี วินัยในตัวเอง

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย วิชาหน้าที่พลเมือง เน้นการมีส่วนร่วมและแนะนำ ผู้อื่นให้อนุรักษ์และเผยแพร่มารยาทไทยสู่สาธารณะ เห็นคุณค่า อนุรักษ์ สืบสาน ประยุกต์และ เผยแพร่ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย เป็นแบบอย่าง มีส่วนร่วมใน การจัดกิจกรรม และ สนับสนุนให้ผู้อื่นแสดงออกถึงความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนาและเทิดทูนสถาบัน พระมหากษัตริย์เป็นแบบอย่าง เป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ประยุกต์ใช้กระบวนการ ประชาธิปไตยในการวิพากษ์ประเด็นนโยบาย สาธารณะที่ตนสนใจ มีส่วนร่วมและตัดสินใจเลือกตั้ง อย่างมีวิจารณญาณ รู้ทันข่าวสารและรู้ทันสื่อ คาดการณ์ เหตุการณ์ล่วงหน้าบนพื้นฐานของข้อมูล ยอมรับในอัตลักษณ์และเคารพความหลากหลายในสังคมพหุวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกัน อย่างสันติ และพึ่งพาซึ่งกันและกัน ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตัวเอง แนะนำผู้อื่น และยกย่องบุคคลที่มี ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละ เป็นแบบอย่าง มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมและสนับสนุนให้ผู้อื่น แสดงออกถึงความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นแบบอย่าง ประยุกต์และเผยแพร่พระบรมราโชวาท หลักการทรงงานและหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็น แบบอย่างและส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้อื่นเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ประยุกต์ใช้กระบวนการ ประชาธิปไตยในการวิพากษ์ประเด็นนโยบายสาธารณะที่ตนสนใจ มีส่วนร่วมและตัดสินใจเลือกตั้ง อย่างมี วิจารณญาณ รู้ทันข่าวสารและรู้ทันสื่อ คาดการณ์เหตุการณ์ล่วงหน้าบนพื้นฐานของข้อมูล มีส่วนร่วมในการ แก้ปัญหาเมื่อเกิดความขัดแย้งโดยสันติวิธี และสร้างเครือข่ายการป้องกันปัญหา ความขัดแย้ง ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตัวเอง

จากสาระสำคัญของส่วนที่เกี่ยวข้องดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการได้มีการดำเนินงาน พัฒนากลไก การขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองเพื่อให้บรรลุผลอย่างเป็น รูปธรรม โดยแต่งตั้ง คณะกรรมการพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองขึ้นและจัดทำ ยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาเพื่อสร้าง ความเป็นพลเมือง พ.ศ. ๒๕๕๓-๒๕๖๑ โดยประกอบด้วย ๔ ยุทธศาสตร์ ได้แก่

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองสำหรับเด็ก และเยาวชน

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองสำหรับผู้ใหญ่ ครอบครัว และชุมชน

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การสร้างพลเมืองในวงกว้างและการสร้างความตระหนักในสังคมโดยใช้ สื่อมวลชน

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การเชื่อมประสานเครือข่ายภาครัฐและเอกชน

ทั้งนี้ ตามหลักการของยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง พ.ศ. ๒๕๕๓-๒๕๖๑ ได้กำหนดคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ไว้ ๖ ประการ ดังต่อไปนี้

๑. พึ่งตนเองและรับผิดชอบตนเองได้ ไม่อยู่ภายใต้การครอบงำของระบบอุปถัมภ์
๒. เคารพสิทธิผู้อื่น ไม่ใช้สิทธิเสรีภาพของตนไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น (ทั้งนี้ เป็นไปตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๘ ที่บัญญัติว่า “บุคคลย่อมใช้...สิทธิและเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิ เสรีภาพของบุคคลอื่น”)

๓. เคารพความแตกต่าง มีทักษะในการฟังและยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างจากตนเอง

๔. เคารพหลักความเสมอภาค เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น และเห็นคนเท่าเทียมกัน มองคนเป็นแนวระนาบ ไม่ใช่แนวตั้ง

๕. เคารพกติกา เคารพกฎหมาย ใช้กติกาในการแก้ปัญหา ไม่ใช้กำลังและยอมรับผลของการละเมิดกฎหมาย

๖. รับผิดชอบต่อสังคม ตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม กระตือรือร้นที่จะรับผิดชอบต่อสังคม และร่วมแก้ไขปัญหาสังคมโดยเริ่มต้นที่ตนเอง

คุณลักษณะของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยดังกล่าว เกิดขึ้นได้จากการเรียนรู้และ ฝึกฝน ผ่านกิจกรรมและการลงมือปฏิบัติของผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถคิดและพัฒนาคุณลักษณะเพื่อสร้าง ความเป็นพลเมืองซึ่งแนวทางหรือกลไกการดำเนินงานเพื่อให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องนำยุทธศาสตร์ดังกล่าว ไปสู่การปฏิบัติ มีดังนี้

๑. รัฐบาลกำหนดให้การพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองเป็นวาระแห่งชาติ ที่ทุกภาคส่วนของสังคมต้องให้ความสำคัญและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างโดยมีมาตรการให้คุณให้โทษควบคู่กันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด

๒. กำหนดแนวทางการดำเนินงานของแต่ละองค์กรหลักของกระทรวงศึกษาธิการที่ชัดเจน และจัดทำแผนปฏิบัติการรวมทั้งการประสานงานบูรณาการระหว่างหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

๓. ต้องมีหน่วยงานกลางเพื่อทำหน้าที่ดำเนินการจัดกิจกรรม ประสานงานเครือข่าย อย่างเป็น ระบบ เกิดการระดมทรัพยากรทั้งบุคคล และงบประมาณ ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้เห็น ผลอย่างจริงจัง

๔. ให้องค์กรหลักของกระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองให้เป็นรูปธรรม และดำเนินการ ในลักษณะ ภาคีเครือข่ายร่วมกับภาคประชาสังคม ภาคประชาชน และกระทรวงอื่น ๆ

๕. ให้มีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานความเป็นพลเมืองด้วยวิธีการ ที่หลากหลายทุกระดับเพื่อให้สะท้อนความเปลี่ยนแปลงของผู้เรียน (Outcome) ตลอดจนสืบค้น ตัวอย่างที่ดีสำหรับเผยแพร่ ขยายผลโดยมีการประเมินผลทุก ๑ ปี

นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดกลยุทธ์และแนวทางการดำเนินงานเพื่อ ปลุกฝังและ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในด้านจิตสำนึกของความเป็นพลเมือง การ คำนึงถึงประโยชน์ ส่วนรวมและยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งปรากฏตามแผนพัฒนา การศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๓ กลยุทธ์และแนวทางการดำเนินงานแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ

แผนพัฒนาการศึกษาของ กระทรวงศึกษาธิการ	กลยุทธ์และแนวทางการดำเนินงาน
แผนพัฒนาการศึกษาของ กระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ ๑๑ พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙	<p>ข้อ ๔ ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและความเป็นพลเมืองใน ระบบการศึกษา</p> <p>๔.๑ สร้างกระบวนการเรียนรู้ ปลุกจิตสำนึกให้ผู้เรียนมี คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และมีความภาคภูมิใจในความเป็น ไทย มีจิตสาธารณะ ตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง</p> <p>๔.๒ บูรณาการการเรียนรู้ให้หลากหลาย ทั้งด้านวิชาการ ทักษะ ชีวิต ศิลปะ ดนตรี วัฒนธรรม ศาสนา และความเป็นไทย</p> <p>๔.๓ พัฒนาการกระบวนการเรียนรู้และจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติ เพื่อ พัฒนา ความเป็น พลเมือง ปลุกฝัง เสริมสร้างความ มีวินัย ความสามัคคี และยึดมั่นในการปกครอง ระบอบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข</p> <p>๔.๔ สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถาบันครอบครัว สถาบัน ศาสนา สถานศึกษาในการบ่มเพาะและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมให้กับผู้เรียนทุกระดับ/ ประเภทการศึกษา</p>

ตารางที่ ๒.๓ (ต่อ)

แผนพัฒนาการศึกษาของ กระทรวงศึกษาธิการ	กลยุทธ์และแนวทางการดำเนินงาน
แผนพัฒนาการศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับ ที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔)	กลยุทธ์ : ข้อ ๕ ส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจ พอเพียงในระบบการศึกษาอย่างเข้มข้น แนวทางการดำเนินงาน : ข้อ ๒.๑ ลดวิชาเรียนในชั้นเรียนและ บูรณาการวิชา เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีเวลาพัฒนาทักษะการเรียนรู้ นอกห้องเรียน ให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละระดับช่วงชั้น ส่งเสริม การพัฒนาการดำเนินชีวิตและจิตอาสาต่อการ พัฒนาชุมชน สังคม และประเทศชาติ และจัดกิจกรรมเสริมทักษะผู้เรียนให้ สอดคล้อง กับนโยบายการปรับลดเวลาเรียนในชั้นเรียน รวมทั้งจัดการเรียนรู้ โดย บูรณาการวิชาประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมือง ศิลธรรมในทุก กลุ่มสาระการเรียนรู้

ปริญญา เทวานฤมิตรกุล (๒๕๕๙) ได้กล่าวถึงการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองและตัวอย่าง จากต่างประเทศไว้ว่า การเห็นคนเท่าเทียมกัน การยอมรับในความแตกต่าง การเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น และการรับผิดชอบต่อสังคม อันเป็นลักษณะของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ไม่ใช่เรื่องที่จะเกิดขึ้นมาได้เองตามธรรมชาติหากจะต้องมีการเรียนรู้และฝึกฝนความเป็นพลเมืองจึง จะเกิดขึ้นมาได้โดยยกตัวอย่าง วิธีการของการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองในประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศเยอรมนี สิ่งแรกที่เด็กจะต้องเรียนในโรงเรียนอนุบาลคือเมื่อมีความขัดแย้งหรือมีการทะเลาะกัน ห้ามตีกัน เมื่อทะเลาะกันครูจะจับแยกกัน ทันที และจะให้เรียนรู้กติกาพื้นฐานประการแรกของการอยู่ร่วมกันในสังคมตามระบอบประชาธิปไตย คือถ้าขัดแย้งกัน ห้ามใช้ความรุนแรง เมื่อขึ้นชั้นประถมศึกษา เด็กจะเรียนรู้เรื่องของความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งเป็นสิ่งที่ กำกับการใช้สิทธิเสรีภาพโดยจะถูกฝึกฝนให้รับผิดชอบต่อตนเอง รับผิดชอบต่อผู้อื่นและรับผิดชอบต่อสังคมทุกคนมีสิทธิเสรีภาพแต่ต้องไม่ใช้สิทธิเสรีภาพของตนไปละเมิดสิทธิเสรีภาพคนอื่นและทำสิ่งใดจะต้องคำนึงถึงอยู่เสมอว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม สังคมจะดีขึ้นหรือแย่ลงก็อยู่ที่การกระทำของคนในสังคม เด็กในประเทศที่มีการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองจึงมีสิทธิเสรีภาพมากขึ้นตามวัยที่โตขึ้นพร้อม ๆ กับมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้นตามไปด้วยและไม่ใช่ว่าเรียนรู้แต่การแข่งขัน (Competition) แต่จะต้องเรียนรู้เรื่อง การประนีประนอม (Compromise) และการทำงานร่วมกับคนอื่น (Cooperation) เพราะประชาธิปไตยคือการอยู่ร่วมกันในสังคมจึงต้องสอนให้เด็กเรียนรู้ที่จะแก้ไขความขัดแย้ง เรียนรู้ที่

จะตกลงกัน และเรียนรู้ที่จะทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่น

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าการจัดหลักสูตรการศึกษาเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองของแต่ละ ระดับการศึกษาของไทย มีการกำหนดเนื้อหาสาระและเวลาเรียนไว้อย่างชัดเจน โดยมีการกำหนดรายละเอียด เนื้อหามากน้อยแตกต่างกันตามช่วงวัยของผู้เรียนรวมทั้งกระทรวงศึกษาธิการยังได้ให้ความสำคัญโดยพัฒนากลไกการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง

ความรับผิดชอบต่อหน้าที่

๑. ความหมายของความรับผิดชอบ

นักวิชาการและหน่วยงานต่าง ๆ ได้ให้ความหมายของคำว่าความรับผิดชอบไว้อย่างหลากหลาย ดังเช่น คณะอนุกรรมการการจัดทำคู่มือ การปลูกฝังค่านิยมของกลุ่มนักรับผิดชอบ กลุ่มสื่อมวลชน กลุ่มสมาคม มูลนิธิและกลุ่มพัฒนากำลังคน (๒๕๕๖) ได้ให้ความหมายของคำว่า “ความรับผิดชอบ” ไว้ดังนี้ “ความรับผิดชอบ คือ ลักษณะของความเป็นพลเมืองที่ดีที่สำคัญอย่างหนึ่ง ความรู้สึกรับผิดชอบเป็นลักษณะนิสัยและทัศนคติของบุคคลซึ่งเป็นเครื่องผลักดันให้เกิดการปฏิบัติตามระเบียบ เคารพสิทธิของผู้อื่นทำตามหน้าที่ของตนเอง และมีความซื่อสัตย์สุจริต การที่บุคคลมีลักษณะ ความรับผิดชอบ จะช่วยให้ การอยู่ร่วมกันในขณะที่ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖) ได้ให้ความหมายของความรับผิดชอบไว้อย่างกระชับว่า หมายถึง อาการยอม ตามผลที่ดีหรือไม่ดีในกิจการที่ได้กระทำไป

รัชนี้ สังข์สุวรรณ (๒๕๕๗) กล่าวว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ การงานด้วยความเอาใจใส่ ไม่ต้องมีใครบังคับ ใช้ความสามารถเต็มที่ ขยันหมั่นเพียร อดทนต่ออุปสรรค มีความละเอียด ซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา ไม่ละเลยทอดทิ้ง หรือหลีกเลี่ยงจนกว่างานจะสำเร็จ พยายามปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น พัฒนาประสิทธิภาพงาน รู้จักวางแผนงาน ปฏิบัติงานอย่างมีจุดมุ่งหมายด้วยความระมัดระวัง เพื่อป้องกันความ บกพร่องเสื่อมเสียในงานที่ได้รับมอบหมาย รู้จักหน้าที่และกระทำตามหน้าที่เป็นอย่างดี

จากที่กล่าวมาข้างต้นแล้วนั้น สามารถสรุปได้ว่า “ความรับผิดชอบ” หมายถึง ลักษณะที่แสดงออกถึงความเอาใจใส่ จดจ่อ ตั้งใจ มุ่งมั่น ต่อการศึกษาเล่าเรียน และการเป็นอยู่ของตนเอง ตลอดจนสังคมอย่างเต็มความสามารถ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายสำเร็จตามความมุ่งหมายในเวลา ที่ กำหนด ตลอดจนยอมรับผลการกระทำทั้งผลดีและผลเสียที่เกิดขึ้น รวมทั้งปรับปรุงการปฏิบัติงานให้ดีขึ้น เป็นความผูกพันในการที่จะปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จลุล่วงไปได้

ซึ่งจากความหมายของความรับผิดชอบ คณะผู้วิจัยจึงได้ สรุปพฤติกรรมบ่งชี้ถึง

ความรับผิดชอบโดยแบ่งเป็น ๓ ลักษณะ ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อตนเอง ความรับผิดชอบต่อครอบครัว และความรับผิดชอบต่อสังคม

๒. การปลูกฝังความรับผิดชอบ

สุนันท์ พรหมประกอบ (๒๕๕๖) กล่าวว่า การปลูกฝังความ รับผิดชอบให้กับเด็ก นั้นพ่อแม่ควรมีหลักสำคัญที่พึงปฏิบัติ ๗ ประการ ดังนี้

๑. ทำความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กในแต่ละวัย เพื่อจะได้มี แนวทาง ในความสามารถที่จะรับผิดชอบของเด็กได้ และคอยสังเกตว่าเด็กพยายามที่จะทำอะไรด้วยตัวของเขาเองหรือพยายามที่จะช่วยพ่อแม่เมื่อใด เพื่อจะได้เริ่มต้นสนับสนุน และ แนะนำแนวทางให้เขาทำ ในสิ่งนั้น ๆ ได้ทันที

๒. การสอนให้เด็กเกิดความรับผิดชอบได้ดีที่สุดคือ ช่วงเวลาที่เด็กแสดง ให้เห็นว่าเต็มใจ และพร้อมที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตัวเองเป็นครั้งแรก แม้เด็กจะยังไม่ได้ดี ในครั้งแรก ๆ แต่ การได้มีโอกาสฝึกทำบ่อย ๆ จะทำได้ดีขึ้นและทำจนกลายเป็นนิสัย ซึ่งทำให้เกิดความรับผิดชอบที่จะ ทำต่อไปโดยถือเป็นภารกิจที่พึงกระทำ

๓. พยายามที่จะรู้ด้วยการสังเกตอยู่เสมอ ๆ ว่าเมื่อใดเด็กพร้อมที่จะมีความ รับผิดชอบมากขึ้น เพื่อจะได้ปล่อยให้รู้จักที่จะรับผิดชอบต่อสิ่งนั้น ๆ เพิ่มขึ้น

๔. ฝึกความรับผิดชอบไปพร้อม ๆ กับการฝึกให้เด็กมีความเคารพเชื่อฟังพ่อแม่ เพราะการเคารพเชื่อฟังพ่อแม่จะเป็นพื้นฐานในการสร้างวินัยให้กับเด็ก

๕. สร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการร่วมมือกันในการทำงาน มีการให้อภัย มีการใช้ เหตุผลและพยายามให้เด็กรู้ว่าพ่อแม่ไว้วางใจตัวเด็ก เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบควบคู่กับความเชื่อมั่น ในตนเอง

๖. ควรยอมรับในความผิดที่ตนทำและไม่ลังเลที่จะกล่าวคำขอโทษ เพื่อเด็กจะได้ รู้สึกว่าการทำผิดพลาดเป็นเรื่องธรรมดาที่เกิดขึ้นได้ และแก้ไขได้

๗. พ่อแม่ต้องกระทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเด็กเนื่องจากการเป็น แบบอย่างที่ดีเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการปลูกฝังความรับผิดชอบต่อเด็กในการปลูกฝัง ความรับผิดชอบ

จากข้างต้นที่กล่าวมา สรุปได้ว่า การปลูกฝังความรับผิดชอบ ควรปลูกฝังตั้งแต่ วัยเด็ก ทั้งที่บ้านและโรงเรียน ให้เด็กได้มีโอกาสฝึกทำบ่อย ๆ จนกลายเป็นกิจนิสัย เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง และมีประสบการณ์ในการทำงานด้วยตนเอง ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เด็กมีความรับผิดชอบ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองดี

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองดี และเจตคติต่อพฤติกรรมความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน มีรายละเอียดดังนี้

๑. ปัจจัยด้านสถานภาพครอบครัว

บลูม และเซลซนิก (Broom and Selznick, ๑๙๕๘) อธิบายการขัดเกลาทางสังคมไว้สองความหมาย กล่าวคือ ในแง่สังคม การขัดเกลาทางสังคม หมายถึง การถ่ายทอดวัฒนธรรมและการทำให้บุคคลมีวิถีชีวิตที่เป็นระเบียบ และในแง่ของแต่ละบุคคล การขัดเกลาทางสังคมเป็นกระบวนการที่ทำให้คนเปลี่ยนจากชีวอินทรีย์เป็นมนุษย์ที่สามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้และปฏิบัติตามค่านิยม อุดมคติ และระดับความทะเยอทะยานได้ โดย บลูม และเซลซนิก (Broom and Selznick) กล่าวถึงการขัดเกลาทางสังคมว่า มีความมุ่งหมายหลัก ๔ ประการ ดังนี้ คือ

๑.๑ การปลูกฝังระเบียบวินัย การมีระเบียบวินัยถือเป็นพื้นฐานสำคัญในการดำเนินกิจกรรมในสังคมและการอยู่ร่วมกันของกลุ่ม การปลูกฝังระเบียบวินัยจะทำให้บุคคลยอมทำตามระเบียบกฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนด ถึงแม้ว่าจะมีความยากลำบากแต่ก็ต้องฝืนใจทำ ระเบียบวินัยเป็นสิ่งที่บุคคลได้รับนับตั้งแต่วัยต้นของชีวิตจวบจนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ บุคคลควรทำตามระเบียบวินัยอย่างสม่ำเสมอและยืดหยุ่นอย่างมีเหตุผล เพราะมีผลต่อบุคลิกภาพของบุคคลอย่างมาก

๑.๒ การปลูกฝังความมุ่งหวังในชีวิตตามที่กลุ่มยอมรับ โดยปกติระเบียบวินัยเป็นสิ่งที่บุคคลไม่ค่อยอยากปฏิบัติ แต่ความมุ่งหวังจะช่วยให้บุคคลมีความมุ่งมั่นและยอมรับระเบียบวินัยที่จะต้องประพฤติปฏิบัติ เพื่อลุล่วงสู่ความต้องการในอนาคต ความลุล่วงที่ต้องการนั้น คือความมุ่งหวังที่บุคคลได้รับจากสังคมหรือกลุ่มที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ได้ถ่ายทอดค่านิยมทางสังคมนั้นมาถึงตัวบุคคล เช่น คุณค่าของสังคมไทยที่ยกย่องให้เกียรติคนที่มีการศึกษาสูง ค่านิยมทางสังคมจะได้รับการปลูกฝังทั้งทางตรงและทางอ้อม ทำให้บุคคลเกิดความมุ่งหวังในค่านิยมเหล่านี้ และยอมลำบากทำตามบรรทัดฐานที่กลุ่มวางไว้เพื่อเป็นเป้าหมายในชีวิต

๑.๓ การกำหนดบทบาทในสังคม บุคคลจะได้รับการกำหนดบทบาทจากสังคมนวมทั้งรับรู้ทัศนคติต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับบทบาทนั้น ๆ โดยลักษณะของการรับรู้แบบค่อยเป็นค่อยไป เช่น ลักษณะการวางตัวให้มีพฤติกรรมที่เหมาะสมฤดูกาลเทศต่อบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ด้วย

๑.๔ การให้ความชำนาญเฉพาะอย่างหรือทักษะ บุคคลจะได้รับการอบรมสั่งสอนให้เกิดความชำนาญหรือทักษะที่จะมีส่วนร่วมกิจกรรมในสังคมกับคนอื่น ๆ จุดมุ่งหมายในข้อนี้เป็นผลสุดท้ายที่ต่อเนื่องมาจากจุดมุ่งหมายแต่ละ ข้อตามลำดับ ในสังคมที่มีความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ วิธีการ

เรียนรู้มักเกิดจากการเลียนแบบถ่ายทอดกันลงมาับชั่วอายุคน แต่ในสังคมที่สลับซับซ้อน ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เข้ามามีบทบาทในชีวิตของบุคคลอย่างมาก วิธีการเรียนรู้ในสังคมที่ซับซ้อนนี้จึงต้องเป็นการเรียนรู้อย่างเป็นทางการจึงจะได้ผล โดยแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญ คือ โรงเรียนนั่นเอง

๒. ปัจจัยการอบรมเลี้ยงดู

การอบรมเลี้ยงดูเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เด็กมีการเจริญเติบโต และพัฒนาการอย่างองค์รวมการอบรมเลี้ยงดูครอบคลุมถึงการแนะนำสั่งสอนฝึกฝนที่มุ่งให้เด็กประพฤติดี มีระเบียบวินัย รู้จักควบคุมตนเอง มีความรับผิดชอบ และการดูแลเพื่อตอบสนองความต้องการของเด็กทั้งกายและใจ โดยมุ่งให้เด็กมีสุขภาพดี ร่างกายแข็งแรงไม่มีโรคไม่พิการ อารมณ์แจ่มใส สติปัญญาดี มีความเฉลียวฉลาด และมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น การที่เด็กจะเจริญเติบโตและมีพัฒนาการอย่างองค์รวมได้นั้น ขึ้นกับปัจจัยหลักสำคัญ ๒ ประการ คือ พันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งการอบรมเลี้ยงดูนับเป็นสิ่งแวดล้อมที่สำคัญของเด็ก

บลูม และเซลซนิก (อ้างถึงใน สมคิด อิศระวัฒน์, ๒๕๔๒) ได้ให้คำนิยามของการอบรมเลี้ยงดูไว้สองลักษณะคือ ทางสังคม หมายถึงการถ่ายทอดวัฒนธรรม และการทำให้บุคคลมีวิถีชีวิตที่เป็นระเบียบ ในแง่บุคคลหมายถึง กระบวนการที่ทำให้ตนเปลี่ยนจากชีวอินทรีย์เป็นมนุษย์ สามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้ และปฏิบัติตามอุดมคติ ค่านิยม และระดับความทะเยอทะยาน

มัสเซน (Mussen ๑๙๘๓) กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดูในระยะต้นของชีวิตควรมีพื้นฐานของความรักและความอบอุ่นเป็นสำคัญ และเมื่อเด็กโตขึ้นเขาจำเป็นต้องได้รับสิ่งแวดล้อมที่จะสร้างเสริมพัฒนาการของเขาให้กว้างออกไป สภาพแวดล้อมเด็กและทัศนคติของบิดามารดามีอิทธิพลต่อเด็กมาก โดยเฉพาะแบบแผนของครอบครัวและวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็ก รวมทั้งพฤติกรรมที่บิดามารดาปฏิบัติต่อเด็กมีส่วนเกี่ยวข้องกับพัฒนาการของเด็กโดยตรงทั้งสิ้น บิดามารดาเป็นหลักและเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดความเชื่อ ทัศนคติ ค่านิยมและแบบแผนพฤติกรรมต่าง ๆ แก่เด็กทั้งในปัจจุบันตลอดจนศักยภาพในอนาคตของเด็ก การเป็นพลเมืองดีของสังคมจึงจำเป็นต้องได้รับการอบรมเลี้ยงดูอย่างไม่ขาดตกบกพร่องจากครอบครัว

เพ็ญศรี พิชัยสนธิ (๒๕๕๒) ได้อธิบายความหมายของการอบรมเลี้ยงดูดังนี้ การอบรมหมายถึง การแนะนำ สั่งสอนและอบรม ฝึกฝน ที่มุ่งให้เด็กประพฤติดี มีระเบียบวินัย รู้จักควบคุมตนเองมีความรับผิดชอบ เป็นต้น ส่วนการเลี้ยงดู หมายถึงการดูแลเพื่อตอบสนองความต้องการของเด็กทั้งกายและใจ โดยมุ่งให้เด็กมีสุขภาพดี ร่างกายแข็งแรงทุกระบบ ไม่มีโรค ไม่มีความพิการอารมณ์

แจ่มใส สติปัญญาเฉลียวฉลาด และมีความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น เป็นต้น

สรุปการอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การตอบสนองความต้องการของเด็กทั้งกายและใจ การมีปฏิสัมพันธ์กับเด็ก การถ่ายทอดวัฒนธรรม ทักษะคติความเชื่อ ค่านิยม ความรู้ และความหวังของสังคม ตลอดจนการส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาที่ตัวอย่างรอบด้าน คือ กาย ใจ สังคม และปัญญา เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันในตัวเองให้แข็งแรง และสามารถใช้ชีวิตได้อย่างชาญฉลาด

๓. ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมสถานศึกษา

การปฏิบัติตนของครู

การปฏิบัติตนของครู หมายถึง การเตรียมการสอน พฤติกรรมการสอน บุคลิก การแต่งกายดี มีความยุติธรรม ความประพฤติเรียบร้อย ร่าเริง แจ่มใส เสียสละ ความเข้าใจและเป็นกันเองการเอาใจใส่ดูแลนักเรียน รวมถึงสัมพันธ์ภาพระหว่างครูและนักเรียนที่สอนอีกด้วย

พฤติกรรมกลุ่มเพื่อน

พฤติกรรมกลุ่มเพื่อน หมายถึง การกระทำของบุคคลในกลุ่มที่มักจะคล้อยตามกันหรือกระทำพฤติกรรมเช่นเดียวกันเพื่อบ่งบอกถึงการเป็นสมาชิกภายในกลุ่มนั้น ๆ

กลุ่มเพื่อน เป็นสาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่ง เช่น เพื่อนฝูงชักชวนกันก่อการวิวาทหรือสร้างบรรยากาศให้เกิดความตึงเครียด เพื่อนนั้นว่ามีส่วนสำคัญอย่างมากสำหรับวัยรุ่นหากคบเพื่อนที่มีพฤติกรรมไม่ดีนักเรียนก็จะซึมซับพฤติกรรมเหล่านั้นไว้ และมีความประพฤติไม่ดีไปด้วย ในที่สุด หากไม่ได้รับคำแนะนำจากผู้ปกครอง ครู อาจารย์ หรือบุคคลที่ใกล้ชิด

รัฐบาลได้มีนโยบายในการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษา ครู อาจารย์ และผู้เกี่ยวข้องร่วมแรงร่วมใจช่วยเหลือส่งเสริมนักเรียนอย่างมีระบบและต่อเนื่อง โดยยึดสายใยและความผูกพันระหว่างครูและศิษย์ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงเป็นการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพระบบหนึ่งที่กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และกระทรวงสาธารณสุขโดยกรมส่งเสริมสุขภาพจิต ได้ร่วมกันวางรากฐานเพื่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียนซึ่งมีแนวทางดำเนินงาน คือ ปรับเปลี่ยนบทบาทและเจตคติของผู้บริหารและครูให้ส่งเสริม ดูแล พัฒนานักเรียนทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม วางระบบที่จะสร้างความมั่นใจว่า นักเรียนทุกคนมีครูอย่างน้อยหนึ่งคนที่จะคอยดูแลทุกข์สุขอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่องสนับสนุนให้ครูมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ปกครอง เพื่อให้บ้านโรงเรียนและ ชุมชน เชื่อมประสานและรวมกลุ่มเป็นเครือข่าย ช่วยกันเฝ้าระวังดูแลนักเรียนให้เกิดผลกับนักเรียนอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง และยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ๒๕๔๗)

แนวทางการพัฒนาเยาวชน

พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้บัญญัติความหมายของ เยาวชน ว่า "เยาวชน" หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุตั้งแต่สิบแปดปีบริบูรณ์ถึงยี่สิบห้าปีบริบูรณ์ (พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ, ๒๕๕๐)

ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (๑๙๗๐) เป็นทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์เป็นทฤษฎีการจูงใจที่มีการกล่าวขวัญอย่างแพร่หลาย มาสโลว์มองว่าความต้องการของมนุษย์มีลักษณะเป็นลำดับขั้นจากระดับต่ำสุดไปยังระดับสูงสุด เมื่อความต้องการในระดับหนึ่งได้รับการตอบสนองแล้วมนุษย์ก็จะมีความต้องการอื่นในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

๑. ความต้องการทางร่างกาย (Physiological needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์เพื่อความอยู่รอดเช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค อากาศ น้ำดื่ม การพักผ่อน

๒. ความต้องการความปลอดภัยและมั่นคง (Security or safety needs) เมื่อมนุษย์สามารถตอบสนองความต้องการทางร่างกายได้แล้ว มนุษย์ก็จะเพิ่มความต้องการในระดับที่สูงขึ้นต่อไป เช่น ความต้องการความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความต้องการความมั่นคงในชีวิตและหน้าที่การงาน

๓. ความต้องการความผูกพันหรือการยอมรับ หรือความต้องการทางสังคม (Affiliation or Acceptance needs) เป็นความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ซึ่งเป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งของมนุษย์ เช่น ความต้องการให้และได้รับซึ่งความรักความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ ความต้องการได้รับการยอมรับ การต้องการได้รับความชื่นชมจากผู้อื่น เป็นต้น

๔. ความต้องการการยกย่อง (Esteem needs) หรือความภาคภูมิใจในตนเอง เป็นความต้องการการได้รับยกย่องนับถือ และสถานะจากสังคม เช่น ความต้องการได้รับความเคารพนับถือ ความต้องการมีความรู้ความสามารถ เป็นต้น

๕. ความต้องการความสำเร็จในชีวิต (Self-actualization) เป็นความต้องการสูงสุดของแต่ละบุคคล เช่น ความต้องการที่จะทำทุกสิ่งทุกอย่างได้สำเร็จ ความต้องการทำทุกอย่างเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง เป็นต้น

จากทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ สามารถแบ่งความต้องการออกได้เป็น ๒ ระดับ ได้แก่ ความต้องการในระดับต่ำ (Lower order needs) ประกอบด้วยความต้องการทางร่างกาย ความต้องการความปลอดภัยและมั่นคงและความต้องการความผูกพันหรือการยอมรับ

และความต้องการในระดับสูง (Higher order needs) ประกอบด้วย ความต้องการการยกย่องและความต้องการความสำเร็จในชีวิต

ปฟานี จิตติวัฒนา (๒๕๓๕) ได้สรุปแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาเยาวชน ๖ ประการ ประกอบด้วย

๑. เยาวชนมีเกียรติ สิทธิ และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์
 ๒. การพัฒนาคนนั้นเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องตลอดชีวิต ในช่วงชีวิตหนึ่ง ๆ ต่างก็มีจุดวิกฤต และจุดเด่น อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสรีระ การรับรู้โดยเฉพาะด้านการปรับตัว และการปรับบทบาท อันเนื่องมาจากประสบการณ์ และอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม
 ๓. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ปรากฏชัดเจนกล่าวคือความยากจน สภาพทุโภชนาการ การมีโรคภัยไข้เจ็บความด้อยโอกาสในการศึกษา ความไม่รู้ การขาดทักษะเชิงอาชีพ การไม่มีงานทำ การเพิ่มประชากร การไม่ได้รับการบริการพื้นฐานที่ทั่วถึง และบริการที่ขาดคุณภาพ ปัจจัยดังกล่าวข้างต้นมีความสัมพันธ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการพัฒนาเยาวชน โดยทั้งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาและสร้างเสริมให้มีสภาพเศรษฐกิจที่สร้างปัญหาให้แก่เยาวชนเอง อันมีผลทำให้เยาวชนบางกลุ่มกลายเป็นปัญหาสังคมในที่สุด
 ๔. เยาวชนควรได้รับความสนใจเป็นพิเศษ เพื่อให้เยาวชนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ
 ๕. จำเป็นต้องสร้างโอกาสให้เยาวชนทุกคนได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ โดยเฉพาะเยาวชนที่มีโอกาสมากกว่าจะต้องช่วยพัฒนาผู้ด้อยโอกาส
 ๖. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นกระบวนการที่สลับซับซ้อนและต้องลงทุนสูงจึงต้องควรระวังมิให้เกิดการสูญเปล่าโดยใช้วิธีการป้องกันมากกว่าการแก้ไข
- ดังนั้น แนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาเด็กและเยาวชนจะเป็นตัวกำหนดกรอบเพื่อกำหนดนโยบายและวิธีการหลักในการวางแผนพัฒนาเด็กและเยาวชน ซึ่งเด็กและเยาวชนจะเป็นพลังสำคัญของประเทศ เป็นวัยที่กำลังเปลี่ยนจากเด็กเป็นผู้ใหญ่ มีการพัฒนาการทางด้านร่างกายและสติปัญญาเจริญเต็มที่และเป็นช่วงของการเก็บสะสมประสบการณ์ของชีวิต

บริบทโรงเรียนสว่างแดนดิน

๑. ข้อมูลทั่วไป

โรงเรียนสว่างแดนดิน เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำอำเภอ จัดอยู่ในกลุ่มโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ ตั้งอยู่เลขที่ ๙๓๔ หมู่ ๑๒ ตำบลสว่างแดนดิน อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร เปิดทำการสอนตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษา

ปีที่ ๑ ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖

มีเขตพื้นที่บริการ ๑๓ หมู่บ้าน ได้แก่

หมู่ที่ ๑ บ้านหัน	หมู่ที่ ๑๑ บ้านสว่างแดนดิน
หมู่ที่ ๓ บ้านสนามชัย	หมู่ที่ ๑๒ บ้านโคกสว่างใต้
หมู่ที่ ๔ บ้านหนองหวาย	หมู่ที่ ๑๓ บ้านดงสวรรค์
หมู่ที่ ๕ บ้านดอนวังเวิน	หมู่ที่ ๑๘ บ้านโนนสวรรค์
หมู่ที่ ๖ บ้านโนนค้อ	หมู่ที่ ๒๐ บ้านโคกสว่างเหนือ
หมู่ที่ ๗ บ้านหนองไผ่	หมู่ที่ ๒๓ บ้านทรายมูล
หมู่ที่ ๑๐ บ้านหนองชาด	

๒. หลักสูตรสถานศึกษา

โรงเรียนสว่างแดนดินจัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๖ โดยใช้หลักสูตร โรงเรียนสว่างแดนดิน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ และตามแนวทางการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วย กลุ่มการเรียนรู้ ๔ กลุ่ม คือ ห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม (SMTE) ห้องเรียนพิเศษภาษาอังกฤษแบบเข้ม (IEP) ห้องเรียนพิเศษกีฬาบอลเลย์บอล (IVBP) และ ห้องเรียนปกติระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบด้วย กลุ่มการเรียนรู้ ๔ กลุ่ม คือ ห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม (SMTE) ห้องเรียนพิเศษกีฬาบอลเลย์บอล (IVBP) ห้องเรียนพิเศษอาหารและการโรงแรมและห้องเรียนทั่วไป

๓. วิสัยทัศน์

โรงเรียนสว่างแดนดิน มีคุณภาพตามมาตรฐานสากล มีความเป็นเลิศทางวิชาการ กีฬา ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น

๔. อัตลักษณ์ของโรงเรียน

“เป็นเลิศทางวิชาการ สืบสานวัฒนธรรม ล้ำเลิศกีฬา (Academic Excellence Preserve Cultural Heritage The best Sport)”

๕. เอกลักษณ์ของโรงเรียน

“รักความเป็นไทย (Proud of being Thai)”

๖. บุคลากร

ผู้บริหาร	จำนวน	๔	คน
ครูสนับสนุนการสอน	จำนวน	๒	คน

ครูปฏิบัติการสอน	จำนวน	๑๑๘	คน
พนักงานราชการ	จำนวน	๓	คน
ลูกจ้างประจำ	จำนวน	๓	คน
ลูกจ้างชั่วคราว	จำนวน	๑๘	คน
รวมทั้งสิ้น	จำนวน	๑๔๘	คน

๗. นักเรียน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑	จำนวน	๖๕๔	คน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒	จำนวน	๖๒๔	คน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓	จำนวน	๖๓๗	คน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔	จำนวน	๒๑๖	คน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕	จำนวน	๒๐๔	คน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖	จำนวน	๒๓๕	คน
รวมทั้งสิ้น	จำนวน	๒๕๗๐	คน

สัดส่วนของจำนวนนักเรียน : ห้อง เท่ากับ ๑ : ๓๔

๘. จุดเด่นของสถานศึกษา

โรงเรียนสว่างแดนดินผ่านการประเมินมาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในประเด็น มาตรฐานที่ ๑ คุณภาพของผู้เรียน ระดับดีเลิศ มาตรฐานที่ ๒ กระบวนการบริหารและการจัดการ ระดับดีเลิศ มาตรฐานที่ ๓ กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ระดับดีเลิศ ภาพรวมทั้ง ๓ จุดเน้นระดับดีเลิศเป็นไปตามค่าเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด

๙. จุดที่ควรพัฒนาสถานศึกษา

จากผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ - ๖ โรงเรียนสว่างแดนดิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร ปีการศึกษา ๒๕๖๔ ด้านความมุ่งมั่นในการทำงาน มีผลการประเมินอยู่ในระดับ “ดี” ซึ่งยังน้อยกว่าค่าเป้าหมายที่ตั้งไว้คือ มีผลการประเมินระดับ “ดีเยี่ยม” ทุกด้าน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จิราณีย์ พันมูล (๒๕๖๔) ได้ศึกษาการเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมความเป็นพลเมืองดี ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมความเป็นพลเมืองดีและแนวทางการเสริมสร้างจิตสำนึก

ความเป็นพลเมืองดีให้กับนักศึกษา โดยใช้การวิจัยแบบผสมผสาน เก็บข้อมูลจากตัวอย่างนักศึกษา ๓๗๕ คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๑๘ คน สถิติที่ใช้ ได้แก่ สถิติการทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบลำดับขั้น และวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า นักศึกษามีพฤติกรรมความเป็นพลเมืองดีโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักศึกษามีความเป็นพลเมืองดีด้านเคารพหลักความเสมอภาคสูงที่สุด ทั้งนี้ เพศ คณะ ชั้นปี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน มีพฤติกรรมความเป็นพลเมืองดีโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ตัวแปรทำนายจิตลักษณะเดิม จิตลักษณะตามสถานการณ์ และสถานการณ์สามารถทำนายพฤติกรรมความเป็นพลเมืองดีโดยรวมได้ร้อยละ ๗๗ โดยมีปัจจัยทำนายสำคัญ ๓ ลำดับแรก คือ ทักษะคิด การจัดการเรียนการสอน ความเชื่ออำนาจในตน และแนวทางการเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีให้กับนักศึกษา ได้แก่ ๑) การส่งเสริมให้ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของมหาวิทยาลัย ๒) การสนับสนุนให้ทำกิจกรรมภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ๓) การจัดการเรียนรู้เสริมสร้างความเป็นพลเมืองด้วยการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ การเสริมสร้างทัศนคติที่ดีการสนับสนุนให้มีการลงมือปฏิบัติ การส่งเสริมให้มีการประยุกต์ใช้ และประเมินผลพฤติกรรม

ดวงเดือน เทพนวล (๒๕๕๖) ได้ศึกษาพัฒนาพฤติกรรมด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความรับผิดชอบของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ โดยใช้วิธีการสอนแบบกระบวนการกลุ่ม โดยศึกษากับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน ภาคเรียนที่ ๑/๒๕๕๕ จำนวน ๑๐๒ คน ดำเนินการวิจัยโดยจัดกิจกรรมกลุ่มจำนวน ๖ กิจกรรม สอดแทรกไปกับการเรียนการสอนปกติ แล้วเก็บข้อมูลจากการสังเกตและประเมินพฤติกรรมของนักศึกษาที่แสดงออกในด้านการมีปฏิสัมพันธ์ การทำงานเป็นทีม และความรับผิดชอบต่อผลการดำเนินงานพบว่า กิจกรรมแรกนักศึกษาแสดงพฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ด้วยคะแนนเฉลี่ย ๑.๗ และพัฒนางานเป็นระดับมากที่สุดเมื่อทำกิจกรรมที่ ๔ ด้วยคะแนนเฉลี่ย ๒.๘ ในกิจกรรม ๒ ครั้งสุดท้าย ระดับการแสดงพฤติกรรมคงอยู่ในระดับมาก ด้วยคะแนนเฉลี่ย ๒.๓ แสดงให้เห็นถึงผลของการฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่องจนเกิดเป็นลักษณะนิสัยที่ติดตัวนักศึกษาไป จากข้อมูลการประเมินตนเองของนักศึกษา พบว่ารายการประเมินที่นักศึกษามีความเห็นว่าตนเองได้รับการพัฒนา ๕ อันดับแรก คือ ๑. การมีมนุษยสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานดีขึ้น ๒. รู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ๓. ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นที่ไม่เคยรู้จักมาก่อนได้ ๔. มีความสุข-สนุกกับการทำงานกลุ่มภูมิใจในผลสัมฤทธิ์ของงาน และ ๕. มีความเอาใจใส่ต่องานกลุ่มมีส่วนร่วมในการทำงาน คิดเป็นร้อยละ ๙๑, ๙๑, ๘๘, ๘๕ และ ๘๐ ตามลำดับ กิจกรรมกลุ่มมีผลทำให้นักศึกษามีทัศนคติที่ดี

ต่อการทำงานร่วมกับผู้อื่น เรียนรู้ถึงการแบ่งหน้าที่ทำงานตามความสามารถของแต่ละคน รวมถึงแสดงความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนเองได้อย่างเหมาะสม

ธันยา ไมล์ (Tanya Miles. ๒๐๑๖) ได้ศึกษาเรื่องบทบาทของผู้ปกครองในกระบวนการศึกษา ผู้วิจัยได้สำรวจเขตการศึกษาในชนบทของอลาบามา พบว่าผู้ปกครองมีอิทธิพลต่อผลการเรียนของนักเรียน ในการเลือกสถานศึกษาที่เหมาะสมให้กับนักเรียน โดยพิจารณาผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครองและชุมชน เพื่อที่จะสามารถช่วยพัฒนาและปรับปรุงให้นักเรียนประสบความสำเร็จทางด้านวิชาการ

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศในการวิเคราะห์หาแนวทางในการพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดี เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง เคารพในสิทธิและหน้าที่ของผู้อื่น รวมถึงการปฏิบัติตนให้เป็นพลเมืองดีของประเทศ ด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ปัจจัยสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมความเป็นพลเมืองดี โดยได้กำหนดประเด็นในการศึกษา ดังนี้ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับสมาชิกในครอบครัว ด้านลักษณะทางกายภาพการเรียน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู ด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน ด้านความคิดเห็นด้านสื่อการสอน ด้านหลักสูตรและด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียนและด้านความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน เพื่อค้นหาแนวทางการพัฒนาเยาวชนความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยที่สอดคล้องกับบริบทและยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยประกอบกับสอดคล้องกับความต้องการในพัฒนาความเป็นพลเมืองดีให้เกิดขึ้นกับนักเรียนได้อย่างยั่งยืน

๒. การวิจัยเชิงคุณภาพ

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย เป็นนักเรียน ๑๐ คน ผู้ปกครองนักเรียน ๑๐ คน และครู ๑๐ คน ส่วนผู้ปกครอง นักเรียนได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) นักเรียนที่เป็นหัวหน้าห้อง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔, ๕, ๖ จำนวน ๓, ๓, ๔ คน ตามลำดับ และครูที่เป็นครูประจำชั้นของนักเรียนที่ถูกเลือก ส่วนผู้ปกครองเป็นผู้ปกครองของนักเรียนที่ถูกเลือกเช่นกัน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ประกอบด้วย แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียน และความเป็นพลเมืองที่ดีของนักเรียน มีรายละเอียดดังนี้

๑. แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน ประกอบด้วย ๓ ตอน ได้แก่ ตอนที่ ๑ แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียน และตอนที่ ๓ แบบสอบถามความเป็นพลเมืองที่ดีของนักเรียน ในแต่ละตอนมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย เพศ อายุ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายได้ของผู้ปกครอง อาชีพของผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) จำนวน ๘ ข้อ

ตอนที่ ๒ – ตอนที่ ๗ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียน ประกอบด้วย แบบสอบถามความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับสมาชิกในครอบครัว จำนวน ๑๐ ข้อ แบบสอบถามลักษณะทางกายภาพการเรียน จำนวน ๖ ข้อ แบบสอบถามความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู จำนวน ๑๐ ข้อ แบบสอบถามความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน จำนวน ๗ ข้อ แบบสอบถามความคิดเห็นด้านสื่อการสอน ด้านหลักสูตร และด้านกิจกรรมการเรียนการสอน จำนวน ๘ ข้อ และแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียน จำนวน ๑๙ ข้อ มีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า ๕ ระดับ (rating scale) รวมทั้งสิ้นจำนวน ๖๐ ข้อ มีเกณฑ์การให้คะแนนและความหมายของคะแนน ดังนี้

เกณฑ์การให้คะแนนและความหมายของคะแนน มีดังนี้

๕	คะแนน	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด
๔	คะแนน	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
๓	คะแนน	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

๒	คะแนน	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย
๑	คะแนน	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด
โดยกำหนดการแปลความหมายคะแนนในแต่ละช่วง ดังนี้			
	คะแนนเฉลี่ย	ความหมาย	
๔.๕๐ - ๕.๐๐			มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด
๓.๕๐ - ๔.๔๙			มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
๒.๕๐ - ๓.๔๙			มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง
๑.๕๐ - ๒.๔๙			มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย
๑.๐๐ - ๑.๔๙			มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

๒. แบบสอบถามความเป็นพลเมืองที่ดีของนักเรียน มีลักษณะเป็นแบบมาตรประมาณค่า ๕ ระดับ (rating scale) จำนวน ๓๕ ข้อ มีเกณฑ์การให้คะแนนและความหมายของคะแนน ดังนี้

เกณฑ์การให้คะแนนและความหมายของคะแนนของข้อคำถามทางบวก มีดังนี้			
๕	คะแนน	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด
๔	คะแนน	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
๓	คะแนน	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง
๒	คะแนน	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย
๑	คะแนน	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด
โดยกำหนดการแปลความหมายคะแนนในแต่ละช่วง ดังนี้			
	คะแนนเฉลี่ย	ความหมาย	
๔.๕๐ - ๕.๐๐			มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด
๓.๕๐ - ๔.๔๙			มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
๒.๕๐ - ๓.๔๙			มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง
๑.๕๐ - ๒.๔๙			มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย
๑.๐๐ - ๑.๔๙			มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

๓. แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาเยาวชนด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองดี เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง ใช้สำหรับสัมภาษณ์ นักเรียน ครู และผู้ปกครอง โดยแบบสัมภาษณ์ เรื่อง แนวทางการพัฒนาเยาวชนในการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ ด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่ โรงเรียนสว่างแดนดิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาสกลนคร ฉบับครูมีจำนวน ๖ ข้อ นักเรียน และผู้ปกครองมีอย่างละ ๔ ข้อ

วิธีการสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๑. แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบ ต่อหน้าที่ของนักเรียน มีขั้นตอนการสร้างและพัฒนา ดังนี้

๑.๑ ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ความเป็นพลเมืองดี ปัจจัยที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบต่อหน้าที่ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย โครงสร้างของตัวแปรที่จะทำการวัด

๑.๒ กำหนดโครงสร้างของตัวแปรที่จะทำการวัด สร้างนิยามปฏิบัติการ และเขียนข้อคำถาม

๑.๓ นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความชัดเจนของข้อคำถาม ความเหมาะสมของภาษา และจำนวนข้อ แล้วนำมาปรับปรุง

๑.๔ นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๕ ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct validity) โดยพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับโครงสร้างที่ต้องการวัด (item objectivity congruence หรือ IOC) แล้วนำมาปรับปรุง โดยผู้เชี่ยวชาญ มีดังนี้

๑.๔.๑ ดร.ณัฐนนท์ วิทยาประโคน ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต ๒

๑.๔.๒ ดร.เขตอรัญ ธรรมรักษ์ รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต ๒

๑.๔.๓ ผศ.ดร.สุชาติ หอมจันทร์ อาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราช ภัฏบุรีรัมย์

๑.๔.๔ ดร.พรวิมล ระวันประโคน ศึกษาพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต ๒

๑.๔.๕ นายโยธี เขียวขวัญชัย ข้าราชการบำนาญ (อดีตผู้อำนวยการโรงเรียน วิทยฐานะผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ)

๑.๕ ปรับปรุงข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ แล้วคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ .๕๐ ขึ้นไป มาใช้เป็นข้อคำถามในแบบสอบถาม โดยมีค่า IOC อยู่ระหว่าง ๐.๖ - ๑

๑.๖ นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้ว ไปทดลองใช้ (try out) กับนักเรียน และครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จากนั้นนำผลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อหาค่าอำนาจจำแนก (discrimination) และความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถาม แบบสอบถามมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .๒๖ - .๗๗

และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ .๙๗๖

๑.๗ จัดพิมพ์แบบสอบถามที่ถูกต้องสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการวิจัยต่อไป

๒. แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาเยาวชนด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองดี เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

๒.๑ ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเยาวชน ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ความเป็นพลเมืองดี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างคำถาม

๒.๒ สร้างประเด็นคำถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาเยาวชนด้านความรับผิดชอบที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองดี

๒.๓ นำประเด็นคำถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบการใช้ภาษา ความถูกต้องชัดเจนของคำถาม ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดิม

๒.๔ ปรับปรุงแก้ไขประเด็นคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

๒.๕ จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง มีขั้นตอนดังนี้

๑. ประสานผู้อำนวยการโรงเรียนสว่างแดนดิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาสกลนคร ขอเก็บข้อมูลนักเรียน ครู และผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนสว่างแดนดิน

๒. นัดหมายวัน เวลา ในการเก็บข้อมูล แล้วนำแบบสอบถามไปให้นักเรียนโรงเรียนสว่างแดนดิน ตอบแบบสอบถาม และนัดหมายเพื่อสัมภาษณ์ครู และผู้ปกครองนักเรียน

๓. รวบรวมแบบสอบถามกลับคือ แล้วตรวจสอบว่าครบถ้วนหรือไม่ และตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม

๔. นำแบบสอบถามมาลงรหัส จัดกระทำข้อมูลและทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

๑. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานโดยคำนวณหาค่า ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

๒. วิเคราะห์คุณภาพของแบบสอบถาม ได้แก่ ค่า IOC ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถาม หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

๓. วิเคราะห์สหสัมพันธ์ของตัวแปร โดยใช้ Pearson Product-moment Correlation

๔. วิเคราะห์สาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบต่อน้ำที่ความเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Regression analysis)

๕. การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ข้อมูลเชิงคุณภาพ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๑. สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

๒. สถิติที่ใช้วิเคราะห์หาคุณภาพของแบบสอบถาม ได้แก่

๒.๑ ค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยวิธีการวิเคราะห์ของ Rovinelli and Hambleton หาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อความกับโครงสร้างหลักของโครงสร้าง (Index of Item Objective Congruence: IOC) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, ๒๕๔๐)

๒.๒ ค่าอำนาจจำแนก (discriminant) ของแบบสอบถามรายข้อ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item Total Correlation) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)

๒.๓ ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา หรือ Alpha Coefficient (α - Coefficient) ของ Cronbach (Cronbach, ๑๙๙๐)

๓. วิเคราะห์สหสัมพันธ์ของตัวแปร โดยใช้ Pearson Product-moment Correlation

๔. วิเคราะห์สาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบต่อน้ำที่ความเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression analysis)

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบต่อหน้าที่ความเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศและเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาเยาวชนในการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ ด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียน โรงเรียนสว่างแดนดิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร แนวทางการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามวัตถุประสงค์การวิจัย เป็น ๒ ตอน โดยมีสัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอ ดังนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

\bar{x}	หมายถึง	ค่าเฉลี่ย
S.D.	หมายถึง	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
$X_{๑}$	หมายถึง	เพศ
$X_{๒}$	หมายถึง	อายุ
$X_{๓}$	หมายถึง	ระดับชั้นปี
$X_{๔}$	หมายถึง	ระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
$X_{๕}$	หมายถึง	รายได้ต่อเดือนของผู้ปกครอง
$X_{๖}$	หมายถึง	อาชีพของผู้ปกครอง
$X_{๗}$	หมายถึง	ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง
$X_{๘}$	หมายถึง	ขนาดของครอบครัว
$X_{๙}$	หมายถึง	ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับสมาชิกในครอบครัว
$X_{๑๐}$	หมายถึง	ลักษณะทางกายภาพการเรียน
$X_{๑๑}$	หมายถึง	ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู
$X_{๑๒}$	หมายถึง	ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน
$X_{๑๓}$	หมายถึง	ความคิดเห็นด้านสื่อการสอน ด้านหลักสูตร
$X_{๑๔}$	หมายถึง	ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียน
Y	หมายถึง	ความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน

ขั้นตอนการนำเสนอข้อมูล

ตอนที่ ๑ ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบต่อหน้าที่ความเป็นพลเมืองที่ดี
ของประเทศ

ตอนที่ ๒ แนวทางการพัฒนาเยาวชนในการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ ด้านความ
รับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ ๑ ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบต่อหน้าที่ความเป็นพลเมืองที่ดี
ของประเทศ

๑.๑ ผลการวิเคราะห์จำนวนและร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม
จำแนกเป็น เพศ อายุ ระดับชั้นปี ระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายได้ต่อเดือนของผู้ปกครอง อาชีพ
ของผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง และขนาดของครอบครัว นำเสนอดังตาราง ๔.๑

ตารางที่ ๔.๑ จำนวนและร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกเป็น เพศ
อายุ ระดับชั้นปี ระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายได้ต่อเดือนของผู้ปกครอง อาชีพ
ของผู้ปกครองระดับการศึกษาของผู้ปกครอง และขนาดของครอบครัว

ข้อมูลส่วนตัว	จำนวน	ร้อยละ
๑. เพศ		
ชาย	๖๒	๒๔.๙
หญิง	๑๘๔	๗๓.๙
ไม่ระบุ	๓	๑.๒
รวม	๒๔๙	๑๐๐
๒. อายุ		
๑๒ - ๑๓ ปี	๑	.๔
๑๔ - ๑๕ ปี	๕	๒.๐
๑๖ - ๑๗ ปี	๑๓๗	๕๕.๐
๑๘ ปี ขึ้นไป	๑๐๖	๔๒.๖
รวม	๒๔๙	๑๐๐
ระดับชั้นปี		
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔	๘๔	๓๓.๗
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕	๘๔	๓๓.๗
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖	๘๑	๓๒.๕
รวม	๒๔๙	๑๐๐

ตารางที่ ๔.๑ (ต่อ)

ข้อมูลส่วนตัว	จำนวน	ร้อยละ
๔. ระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน		
ต่ำกว่า ๒.๐๐	๕	๒.๐
๒.๐๐ - ๒.๔๙	๗	๒.๘
๒.๕๐ - ๒.๙๙	๑๓	๕.๒
๓.๐๐ - ๓.๔๙	๕๘	๒๓.๓
๓.๕๐ - ๔.๐๐	๑๖๖	๖๖.๗
รวม	๒๔๙	๑๐๐
๕. รายได้ต่อเดือนของผู้ปกครอง		
ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท	๙๓	๓๗.๓๕
๑๐,๐๐๐ - ๒๐,๐๐๐ บาท	๑๐๕	๔๒.๑๗
๒๐,๐๐๑ - ๓๐,๐๐๐ บาท	๒๘	๑๑.๒๔
๓๐,๐๐๑ - ๔๐,๐๐๐ บาท	๑๐	๔.๐๒
๔๐,๐๐๑ - ๕๐,๐๐๐ บาท	๓	๑.๒๐
๕๐,๐๐๐ บาทขึ้นไป	๘	๓.๒๑
ไม่ทราบ	๒	.๘
รวม	๒๔๙	๑๐๐
๖. อาชีพของผู้ปกครอง		
ข้าราชการ	๑๕	๖.๐๒
ค้าขาย	๓๗	๑๔.๘๖
เกษตรกร	๙๖	๓๘.๕๕
พนักงานเอกชน	๑๕	๖.๐๒
รับจ้างทั่วไป	๗๔	๒๙.๗๒
รัฐวิสาหกิจ	๕	๒.๐๑
อื่น ๆ (พนักงานของรัฐ, ว่างาน, แม่บ้าน)	๗	๒.๘๑
รวม	๒๔๙	๑๐๐
๗. ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง		
ระดับต่ำกว่าปริญญาตรี	๒๑๕	๘๖.๓๕
ระดับปริญญาตรี	๑๙	๗.๖๓
ระดับปริญญาโท	๑๓	๕.๒๒
ระดับสูงกว่าปริญญาโท	๒	.๘๐
รวม	๒๔๙	๑๐๐

ตาราง ๔.๑ (ต่อ)

ข้อมูลส่วนตัว	จำนวน	ร้อยละ
ขนาดของครอบครัว		
สมาชิกครอบครัวอยู่ร่วมกันไม่เกิน ๕ คน	๑๖๔	๖๕.๙
สมาชิกครอบครัวอยู่ร่วมกันตั้งแต่ ๕ - ๗ คน	๗๐	๒๘.๑
สมาชิกครอบครัวอยู่ร่วมกันตั้งแต่ ๘ คนขึ้นไป	๑๕	๖.๐
รวม	๒๔๙	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า นักเรียนที่ตอบส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีจำนวน ๑๘๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๓.๙ มีอายุอยู่ระหว่าง ๑๖ - ๑๗ ปี จำนวน ๑๓๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๕.๐ เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔, ๕, ๖ เป็นจำนวน ๘๔, ๘๔, ๘๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๗ ๓๓.๗ ๓๒.๕ ตามลำดับ ส่วนใหญ่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ระหว่าง ๓.๕๐ - ๔.๐๐ เป็นจำนวน ๑๖๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๖.๗ รายได้ต่อเดือนของผู้ปกครอง ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง ๑๐,๐๐๐ - ๒๐,๐๐๐ บาท เป็นจำนวน ๑๐๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๑๗ อาชีพของผู้ปกครองส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร จำนวน ๙๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๕๕ ระดับการศึกษาของผู้ปกครองส่วนใหญ่ ระดับต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน ๒๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๖.๓๕ ขนาดของครอบครัว สมาชิกครอบครัวอยู่ร่วมกันไม่เกิน ๕ คน จำนวน ๑๖๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๕.๙

๑.๒ ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับสมาชิกในครอบครัว ด้านลักษณะทางกายภาพการเรียน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู ด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน ด้านความคิดเห็น ด้านสื่อการสอน ด้านหลักสูตร และด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียน และด้านความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน นำเสนอตารางที่ ๔.๒

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยต่าง ๆ

ปัจจัย	\bar{x}	S.D.	การแปลผล
๑. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับสมาชิกในครอบครัว	๓.๔๙	.๖๕	ปานกลาง
๒. ด้านลักษณะทางกายภาพการเรียน	๓.๕๐	.๘๔	มาก
๓. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู	๓.๘๗	.๗๑	มาก
๔. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน	๔.๐๘	.๗๐	มาก
๕. ด้านความคิดเห็นด้านสื่อการสอน ด้านหลักสูตร และด้านกิจกรรมการเรียนการสอน	๓.๘๔	.๗๘	มาก

๖. ด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียน	๓.๙๓	.๗๑	มาก
๗. ด้านความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน	๓.๙๗	.๖๗	มาก
รวม	๓.๘๑	.๕๗	มาก

จากตาราง ๔.๒ พบว่า โดยภาพรวมนักเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย ๓.๘๑ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน .๕๗ ด้านที่มีการปฏิบัติมากที่สุดสามลำดับได้แก่ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน มีค่าเฉลี่ย ๔.๐๘ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน .๗๐ รองลงมา คือ ด้านความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน มีค่าเฉลี่ย ๓.๙๗ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน .๖๗ และด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครูมีค่าเฉลี่ย ๓.๘๗ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน .๗๑ ซึ่งอยู่ในระดับมากทั้งสามด้าน

๑.๓ ผลการวิเคราะห์เพื่อค้นหาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน โดยศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน ได้แก่ ตัวแปรความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับสมาชิกในครอบครัว (X๙) ตัวแปรลักษณะทางกายภาพการเรียน (X๑๐) ตัวแปรความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู (X๑๑) ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน (X๑๒) ตัวแปรความคิดเห็นด้านสื่อการสอน ด้านหลักสูตร และด้านกิจกรรมการเรียนการสอน (X๑๓) และตัวแปรความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียน (X๑๔) นำมาวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Stepwise Multiple Regression Analysis) เสนอในตาราง ๔.๓

ตารางที่ ๔.๓ แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน

แหล่งของความแปรปรวน	df	SS	MS	F
Regression	๓	๙๐.๖๖๕	๓๐.๒๒๒	๓๓๖.๔๐๔**
Residual	๒๔๕	๒๒.๐๑๐	.๐๙๐	
Total	๒๔๘	๑๑๒.๖๗๕		

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน มีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงกับความเป็นพลเมืองดี อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๑ แสดงรายละเอียด ดังตาราง ๔- ๔

ตารางที่ ๔.๔ แสดงผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน

ปัจจัย	b	SE _b	β	R	R ^๒	F
X _{๑๔}	.๖๗๑	.๐๔๑	.๗๐๓	.๘๘๓	.๗๘๐	๘๗๔.๐๔๒**
X _{๑๔} X _{๑๒}	.๑๔๑	.๐๔๓	.๑๔๖	.๘๙๔	.๗๙๙	๔๘๙.๕๘๐**
X _{๑๔} X _{๑๒} X _{๑๑}	.๑๐๖	.๐๔๑	.๑๑๓	.๘๙๗	.๘๐๕	๓๓๖.๔๐๕**

$$a = .๓๔๐$$

$$R = .๘๙๗$$

$$R^๒ = .๘๐๕$$

$$SE_{est} = .๒๙๙$$

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

จากตาราง ๔.๔ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ มี ๓ ปัจจัย โดยเรียงจากปัจจัยที่ส่งผลมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด คือ ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียน (X_{๑๔}) ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน (X_{๑๒}) และความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู (X_{๑๑})

๑.๔ ผลการสัมภาษณ์นักเรียน ครู ผู้ปกครองแนวทางการพัฒนาเยาวชนในการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ ด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่ โรงเรียนสว่างแดนดิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร ปรากฏดังตารางที่ ๔.๕

ตารางที่ ๔.๕ แสดงผลการสัมภาษณ์นักเรียน ครู และผู้ปกครอง เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาเยาวชนในการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ ด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่

ความคิดเห็น

นักเรียนคิดว่ามีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบของนักเรียน

- ครอบครัว เพื่อนที่บ้าน เพื่อนที่โรงเรียน พ่อ แม่
- งานที่ได้รับมอบหมายทั้งที่บ้าน และโรงเรียน
- การมอบหน้าที่ให้ทำที่บ้าน คำพูดชมเชยของพ่อแม่ ความคาดหวังจากผู้ปกครอง
- ความรับผิดชอบของพี่น้องในบ้าน
- ความสัมพันธ์ในครอบครัว

นักเรียนมีแนวทางในการปลูกฝังความรับผิดชอบให้กับตนเองอย่างไร

- ตั้งใจเรียน ทำงานที่ได้รับให้สำเร็จ เสร็จทันเวลา ทำงานของตัวเองให้ดีที่สุด
- ปรับตัวในสังคม ทำงานร่วมกับเพื่อน ช่วยงานกลุ่ม
- จัดการเครื่องใช้ส่วนตัวของตัวเองให้เรียบร้อย
- ทำงานจิตอาสา ทำกิจกรรมสาธารณะประโยชน์บ่อย ๆ

นักเรียนอยากให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างไรที่จะช่วยให้นักเรียนมีความรับผิดชอบมากขึ้น

- ให้งานที่ง่าย ทำเสร็จในชั่วโมงเรียน
- กิจกรรมกลุ่มที่สามารถเลือกกลุ่มเองได้ มีงานที่สามารถทำด้วยกันได้ในกลุ่ม
- มอบหมายงานที่เหมาะสม และมอบให้ชัดเจนว่าใครต้องทำอะไร
- แจ้งงานค้าง และติดตามงานค้างของนักเรียนในเวลาที่เหมาะสม
- มอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบในห้องเรียนให้เท่าเทียมกัน
- มีทั้งงานที่ง่าย ๆ ทำเสร็จในชั่วโมง งานกลุ่มที่ต้องใช้เวลาทำมากขึ้น
- ครูมอบหมายงานรับผิดชอบในห้องให้เท่าๆ กัน

นักเรียนอยากให้ครูสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้อย่างไรที่จะช่วยให้นักเรียนมีความรับผิดชอบมากขึ้น

- ความเป็นกันเองของครูกับนักเรียน สามารถปรึกษาได้ทุกเรื่อง สนุกสนาน
 - อยากให้มีการสอนใหม่ ๆ เนื้อหาเข้าใจง่าย
 - เพื่อนๆ ทำหน้าที่ของตัวเองให้เสร็จ
 - นักเรียนมีหน้าที่ที่ใกล้เคียงกัน
-

ตารางที่ ๔.๕ (ต่อ)

ความคิดเห็น

คุณครูคิดว่ามีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบของนักเรียน

- การปลูกฝังมาจากบ้านในช่วงวัยที่เหมาะสม
- ความอดทนของนักเรียนมีน้อยลง
- กลุ่มเพื่อนของนักเรียน
- ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนในช่วงที่อยู่โรงเรียน
- ต้นแบบในสังคมแวดล้อมของนักเรียน
- ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว
- การมอบหมายความรับผิดชอบทั้งที่บ้านและโรงเรียน
- ความเชื่อของนักเรียน
- Mind Set ของนักเรียนต่อผลที่เกิดจากความรับผิดชอบ
- ความอดทนของนักเรียนต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ
- การเลี้ยงดูจากครอบครัว ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครอง
- บริบทของชุมชน
- เพื่อนของนักเรียน
- บริบทในห้องเรียน ความสัมพันธ์ในห้องเรียน
- การถ่ายทอดทางสังคม
- แรงจูงใจในการอยู่ร่วมกับสังคม/การอบรมเลี้ยงดู

คุณครูมีแนวทางในการปลูกฝังความรับผิดชอบให้กับนักเรียนอย่างไร

- มีกิจกรรมจิตอาสา แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้ชัดเจนสำหรับนักเรียนแต่ละคน
- มอบหมายภาระงานที่ต้องทำเพื่อส่วนรวมอย่างสม่ำเสมอ
- เมื่อนักเรียนขาดความรับผิดชอบต้องทำให้เห็นผลเชิงประจักษ์ว่าผลกระทบมีมากน้อยเพียงใด
- มอบภาระงานที่ต้องรับผิดชอบในห้องเรียนสำหรับนักเรียนในที่ปรึกษา
- มอบงานหรือการบ้านสม่ำเสมอ พอเหมาะ ไม่น้อย ไม่มากเกินไป
- สะท้อนข้อมูลย้อนกลับ ประเมินผลการปฏิบัติงานของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ
- ส่งเสริมให้ทำกิจกรรมทางสังคม นันทนาการ
- ส่งเสริมกิจกรรมสาธารณะประโยชน์
- ส่งเสริมกิจกรรมที่แสดงให้เห็นถึงคุณค่าของตนเอง
- การฝึกความรับผิดชอบปรับตัวอยู่ร่วมกับสังคมและผู้อื่น
- ชื่นชมเมื่อเขาทำสำเร็จ เต็มเต็มเมื่อเกิดข้อผิดพลาด
- มอบหมายงานในรายวิชา
- มอบหมายงานพื้นฐานในชีวิตประจำวัน เช่น กวาดห้อง จัดโต๊ะเก้าอี้
- ตรวจงาน ช่วยเสนอแนะให้ดีขึ้น ชมเชยเมื่อเขาทำสำเร็จ-

ตารางที่ ๔.๕ (ต่อ)

ความคิดเห็น

- การทำงานเป็นทีม
 - มีกิจกรรมให้นักเรียนได้ทำการแบ่งปันในโอกาสต่างๆ
 - ส่งเสริมให้ทำกิจกรรมทางสังคม นันทนาการ
 - การฝึกความรับผิดชอบปรับตัวอยู่ร่วมกับสังคมและผู้อื่น
- คุณครูมีแนวทางจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างไร ที่จะช่วยให้นักเรียนมีความรับผิดชอบมากขึ้น**
- บูรณาการส่งเสริมวินัย
 - แทรกกิจกรรม มอบหมายงานตามระดับความสามารถของนักเรียน
 - เสริมพลังบวกให้กับนักเรียนทุกคน
 - ระบุพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความรับผิดชอบ การชมเชยนักเรียนที่มีความรับผิดชอบ
 - สอดแทรกความสำคัญของความรับผิดชอบให้นักเรียนทุกครั้งที่มีโอกาส และเนื้อหาเหมาะสม
 - มอบหมายงานให้รับผิดชอบที่มีผลกระทบต่อตนเอง และคนรอบข้าง สร้างสถานการณ์ที่แสดงให้เห็นถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งทางตรง และทางอ้อม
 - มอบภาระงานที่เหมาะสม
 - กิจกรรมหนึ่งสัปดาห์สอนสังคมด้านความรับผิดชอบ
 - บูรณาการ สอดแทรก กับรายวิชาที่สอนทุกชั่วโมง บูรณาการส่งเสริมวินัย
 - ระบุพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความรับผิดชอบ การชมเชยนักเรียนที่มีความรับผิดชอบ
 - ยกตัวอย่างการกระทำที่แสดงออกถึงความรับผิดชอบ การตรงต่อเวลา
- คุณครูมีแนวทางสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้อย่างไร ที่จะช่วยให้นักเรียนมีความรับผิดชอบมากขึ้น**
- ให้ความเป็นกันเองกับนักเรียน สร้างความไว้วางใจให้กันและกัน
 - เขาหานักเรียนเมื่อเขามีความต้องการให้ครูช่วยเหลือ
 - มีพื้นที่ที่เป็นพื้นที่ปลอดภัยสำหรับนักเรียน
 - สร้างบรรยากาศความเป็นกันเองระหว่างครูกับนักเรียน
 - การชมเชยนักเรียนที่มีความรับผิดชอบ
 - แสดงให้เห็นถึงผลที่เกิดจากความรับผิดชอบให้นักเรียนได้พบเจอเอง
 - ให้ความเป็นกันเองกับนักเรียน เรียนรู้และสะท้อนการเรียนรู้ของนักเรียนด้วยความจริงใจ
 - สร้างบรรยากาศชุมชนแห่งการแบ่งปันความสุข ทำหน้าที่ของตนเองให้ดีที่สุด
 - เป็นกันเองกับนักเรียน ลดช่องว่างระหว่างครูและนักเรียนให้มากที่สุด
 - การชมเชยนักเรียนที่มีความรับผิดชอบ
 - ใช้สื่อหรือนวัตกรรม เช่น คลิปวิดีโอ ภาพเหตุการณ์

ตารางที่ ๔.๕ (ต่อ)

ความคิดเห็น

หากคุณครูต้องการจัดทำหลักสูตรการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี จะบรรจุเนื้อหาใดบ้าง กิจกรรมใดบ้าง เพราะอะไร

- กิจกรรมสาธารณะประโยชน์ที่มีผลดีกับกลุ่มคนที่หลากหลาย
- กิจกรรมจิตอาสาเพื่อห้องเรียนของเรา
- วินัยกับการดำเนินชีวิต
- การควบคุมพฤติกรรมตนเอง
- ความรับผิดชอบกับการดำเนินชีวิต
- สังคมหน้าอยู่ถ้ารู้รับผิดชอบ
- เนื้อหาเชิงบวกที่เกี่ยวกับการมีวินัย และความรับผิดชอบต่อตนเอง
- กิจกรรมเสริมหลักสูตร ออกค่ายอาสา พัฒนาโรงเรียนและชุมชน
- ความรับผิดชอบต่อตนเอง
- ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม
- จิตสำนึกสาธารณะ
- การพัฒนาการใช้สื่อที่ทันสมัย
- การมีวินัย กิจกรรมกลุ่มบทบาทสมมติเพราะเป็นเรื่องใกล้ตัวที่สุด

ครูคือผู้ที่มีความสำคัญที่สุดในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน ดังนั้นหากต้องการพัฒนาครู จำเป็นจะต้องพัฒนาด้านใดบ้าง

- จิตวิทยาวัยรุ่น
- การออกแบบกิจกรรมการสอนแบบโครงงาน
- การประเมินผลเชิงบูรณาการแบบสอดแทรก
- การออกแบบกิจกรรมอาสา
- การออกแบบเหตุการณ์จำลองที่เหมาะสม
- การจัดกิจกรรมค่ายอย่างสร้างสรรค์
- การพัฒนาการใช้สื่อที่ทันสมัย
- จิตวิทยาปรับพฤติกรรมสำหรับวัยรุ่น
- จิตวิทยาเชิงบวก
- การออกแบบกระบวนการเพื่อสร้างงานให้นักเรียน
- จิตวิทยาการเปลี่ยนพฤติกรรม
- การพัฒนาการใช้สื่อที่ทันสมัย

ตารางที่ ๔.๕ (ต่อ)

ความคิดเห็น

ผู้ปกครองคิดว่ามีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบของนักเรียน

- การเลี้ยงดูของแต่ละครอบครัว
- สภาพบริบทของชุมชนรอบข้างของครอบครัว
- เพื่อน ๆ
- กิจกรรมที่พ่อ แม่ ผู้ปกครองมอบหมายให้ เหมาะสมกับนักเรียนหรือไม่
- การสะท้อนกลับพฤติกรรมของนักเรียน
- เวลาที่ผู้ปกครองมีให้กับนักเรียน
- ต้นแบบที่ดี ความสัมพันธ์ในครอบครัว
- การเลี้ยงดู ความใส่ใจในการฝึกความรับผิดชอบจากงานง่าย ๆ
- ความใกล้ชิด มีเวลาให้กันและกัน

ผู้ปกครองมีแนวทางในการปลูกฝังความรับผิดชอบให้กับบุตรหลานของตนอย่างไร

- สร้างความผูกพัน การให้ทำงานบ้าน
- มอบหมายงานบ้านให้ช่วยเป็นประจำ
- ให้อุดูแลรับผิดชอบภาระงานที่เป็นงานส่วนตัวของตนเอง เช่น ซักผ้า รีดผ้า รดน้ำต้นไม้ เป็นต้น
- ให้ช่วยงานส่วนรวมของบ้าน เช่น กวาดบ้าน ถูบ้าน รับผิดชอบงานส่วนตัว เช่น ซักผ้า รีดผ้า
- ให้ช่วยกรอกน้ำ รดน้ำต้นไม้
- ให้ซักผ้า รีดผ้าเอง
- รับผิดชอบงานบ้านที่มอบหมายโดยเฉพาะงานที่มีผลต่อคนในครอบครัว
- ชมเชยเมื่อเขาทำหน้าที่ได้สมบูรณ์

ผู้ปกครองอยากให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างไร ที่จะช่วยให้นักเรียนมีความรับผิดชอบมากขึ้น

- กิจกรรมที่เน้นให้นักเรียนมีความรับผิดชอบเช่นการออกค่าย
- กิจกรรมที่เน้นการสร้างชิ้นงานเป็นรูปร่าง เป็นชิ้นเป็นอัน ใช้ระยะเวลาในการทำงาน
- มอบหมายงานที่พอเหมาะที่นักเรียนสามารถทำเสร็จในระยะเวลาที่เหมาะสมตามวัยของนักเรียน ไม่เยอะจนนักเรียนเกิดความท้อ
- ให้การบ้านหรืองานที่เกี่ยวข้อง ติดตามงานของนักเรียนอย่างจริงจัง
- กิจกรรมมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบในห้อง เช่น กวาดห้อง จัดโต๊ะเก้าอี้
- มีกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ กิจกรรมจิตอาสา เยอะๆ
- สอดแทรกกิจกรรมที่สร้างความภูมิใจให้กับนักเรียนที่ทำงานสำเร็จ ทั้งงานส่วนตัวและงานส่วนรวม

ตารางที่ ๔.๕ (ต่อ)

ความคิดเห็น

ผู้ปกครองอยากให้ครูสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ว่าจะช่วยให้นักเรียนมีความรับผิดชอบมากขึ้น

- ครูใจดี มีกิจกรรมกลุ่ม
- มีกิจกรรมกลุ่ม กิจกรรมที่มีกรอบภาระงานชัดเจน
- มีบรรยากาศเหมือนห้องเรียนเป็นบ้านที่ทุกคนต้องมีหน้าที่ต้องปฏิบัติทั้งในเรื่องส่วนตัวและส่วนรวม
- จัดกิจกรรมกลุ่มมอบหมายงานชัดเจน ครูคอยกระตุ้นให้เกิดกิจกรรม
- ความเป็นกันเองของครูกับนักเรียน
- ครูกับนักเรียนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน นักเรียนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

จากตารางที่ ๔-๕ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครู ๑๐ คน ผู้ปกครอง ๑๐ คน และนักเรียน ๑๐ คน นำมาสรุปผลประเด็นในการการสัมภาษณ์ ดังนี้

สรุปผลการสัมภาษณ์นักเรียน

- ๑) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบของนักเรียน มาจากสิ่งแวดล้อมจากครอบครัว และความคาดหวังจากพ่อแม่
- ๒) นักเรียนมีแนวทางในการปลูกฝังความรับผิดชอบให้กับตนเอง โดยการตั้งใจเรียน และปรับตัวเข้ากับผู้อื่น
- ๓) นักเรียนอยากให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่จะช่วยให้นักเรียนมีความรับผิดชอบมากขึ้น คือ อยากให้มีสื่อการสอนใหม่ ๆ เนื้อหาเข้าใจง่าย ทำกิจกรรมระหว่างครูและนักเรียน เช่น การทดลอง
- ๔) นักเรียนอยากให้ครูสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ที่จะช่วยให้นักเรียนมีความรับผิดชอบมากขึ้น คือ ไม่เครียดเวลาเรียน

สรุปผลการสัมภาษณ์ครู

- ๑) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบของนักเรียน ประกอบด้วย การอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัว การถ่ายทอดทางสังคม แรงจูงใจในการอยู่ร่วมกับสังคม
- ๒) คุณครูมีแนวทางในการปลูกฝังความรับผิดชอบให้กับนักเรียน ด้วยการให้ทำงานเป็นทีม มีกิจกรรมให้นักเรียนได้ทำการแบ่งปันในโอกาสต่าง ๆ ส่งเสริมให้ทำกิจกรรมทางสังคม นันทนาการ การฝึกความรับผิดชอบปรับตัวอยู่ร่วมกับสังคมและผู้อื่น
- ๓) คุณครูมีแนวทางจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่จะช่วยให้นักเรียนมีความรับผิดชอบมากขึ้น โดยการบูรณาการส่งเสริมวินัย ระบุพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความรับผิดชอบ การชมเชยนักเรียนที่มีความรับผิดชอบ ยกตัวอย่างการกระทำที่แสดงออกถึงความรับผิดชอบ การตรงต่อเวลา

๔) คุณครูมีแนวทางสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ที่จะช่วยให้นักเรียนมีความ
 รับผิดชอบมากขึ้น คือ ใช้สื่อหรือนวัตกรรม เช่น คลิปวิดีโอ ภาพเหตุการณ์ และการชมเชยนักเรียน
 ที่มีความรับผิดชอบ

๕) หากคุณครูต้องการจัดทำหลักสูตรการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี จะ
 บรรลุเนื้อหาการมีวินัย กิจกรรมกลุ่มบทบาทสมมติเพราะเป็นเรื่องใกล้ตัวที่สุด

๖) ครูคือผู้ที่มีความสำคัญที่สุดในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีของ
 นักเรียน ดังนั้น การพัฒนาครู จำเป็นจะต้องพัฒนาการพัฒนาการใช้สื่อที่ทันสมัย

สรุปผลการสัมภาษณ์ผู้ปกครอง

๑) ผู้ปกครองคิดว่าปัจจัยใดที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบของนักเรียน คือ
 การเลี้ยงดูของแต่ละครอบครัว

๒) แนวทางในการปลูกฝังความรับผิดชอบให้กับบุตรหลานของผู้ปกครอง คือ
 สร้างความผูกพัน การให้ทำงานบ้าน

๓) กิจกรรมการเรียนการสอนที่ผู้ปกครองอยากให้ครูจัดที่จะช่วยให้นักเรียน
 มีความรับผิดชอบมากขึ้น ได้แก่ กิจกรรมที่เน้นให้นักเรียนมีความรับผิดชอบ เช่น การออกค่าย

๔) ผู้ปกครองอยากให้ครูสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ที่จะช่วยให้นักเรียน
 มีความรับผิดชอบมากขึ้น โดยอยากให้ครูใจดี มีกิจกรรมกลุ่ม

ผลการสัมภาษณ์นักเรียน ครู และผู้ปกครอง สรุปได้ว่า

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน ได้แก่ การเลี้ยงดูของครอบครัว

แนวทางในการปลูกฝังความรับผิดชอบสำหรับนักเรียนต้องตั้งใจเรียน และปรับตัว
 เข้ากับผู้อื่น ครอบคลุมการทำงานเป็นทีม มีกิจกรรมให้นักเรียนได้ทำการแข่งขันในโอกาสต่าง ๆ
 ส่งเสริมให้ทำกิจกรรมทางสังคม นันทนาการ การฝึกความรับผิดชอบปรับตัวอยู่ร่วมกับสังคมและผู้อื่น
 ส่วนผู้ปกครองสร้างความผูกพัน และให้ทำงานบ้าน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นักเรียนอยากให้มีสื่อการสอนใหม่ ๆ เนื้อหา
 เข้าใจง่าย ทำกิจกรรมระหว่างครูและนักเรียน เช่น การทดลอง ส่วนผู้ปกครองอยากให้มีการออกค่าย

บรรยากาศการเรียนการสอน นักเรียนต้องการให้ครูสอนแบบไม่เครียด ครูใช้สื่อ
 หรือนวัตกรรม เช่น คลิปวิดีโอ ภาพเหตุการณ์ และชมเชยนักเรียนที่มีความรับผิดชอบ ส่วนผู้ปกครอง
 อยากให้มีกิจกรรมกลุ่มมากขึ้น

นอกจากนี้การพัฒนาหลักสูตร ครูต้องการให้มีการบรรจุเนื้อหาด้านวินัย กิจกรรม
 กลุ่มบทบาทสมมติ และครูต้องมีการพัฒนาตนเองในการใช้สื่อที่ทันสมัย

ตอนที่ ๒ แนวทางการพัฒนาเยาวชนในการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ ด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียน

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน ซึ่ง
 ประกอบด้วย ปัจจัยด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียน
 กับเพื่อน และความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู และจากการสัมภาษณ์นักเรียน ครูและผู้ปกครอง
 สรุปได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน ได้แก่ การเลี้ยงดูของครอบครัว แนว

ทางการปลูกฝังความรับผิดชอบ กิจกรรมการเรียนการสอน บรรยากาศการเรียนการสอน และการพัฒนาครู และหลักสูตร จึงขอเสนอแนวทางการพัฒนาเยาวชนในการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ ด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียน โรงเรียนสว่างแดนดิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร ดังนี้

แนวทางสำหรับนักเรียน

๑. ด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว

นักเรียนควรปรึกษาผู้ปกครองและสมาชิกในครอบครัวเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น เล่าเรื่องราวให้ผู้ปกครองและสมาชิกในครอบครัวฟังทั้งเรื่องที่ดีและเมื่อเกิดปัญหา เป็นกันเอง ใช้เวลาพักผ่อนร่วมกับครอบครัว และไม่ทำให้ผู้ปกครองเสียใจ ช่วยผู้ปกครองและสมาชิกในครอบครัวทำงานบ้านเป็นประจำ

๒. ด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียน

นักเรียนควรมีความรับผิดชอบต่อในเรื่องส่วนตัว การเรียนและสังคม เริ่มจาก การตื่นนอนให้ทันเวลา แต่งกายให้ถูกระเบียบ ช่วยพ่อแม่ทำงานบ้านสม่ำเสมอ รับฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่ และพยายามปรับปรุงตัวเมื่อทำผิด ยอมรับผิดเมื่อถูก พ่อ แม่ ลงโทษพร้อมทั้งปรับปรุงตัว รู้จักแบ่งเวลาทำงานบ้านและอ่านหนังสือทบทวนบทเรียนที่ไม่เข้าใจ ทำแบบฝึกหัดข้อยากซ้ำหลาย ๆ ครั้ง ทำการบ้านให้เสร็จทันเวลา เข้าเรียนตรงต่อเวลา ทำหน้าที่ด้วยความเอาใจใส่จนประสบความสำเร็จ มีน้ำใจ ช่วยเหลือผู้อื่นอยู่เสมอ ปฏิบัติตนอยู่ในกฎระเบียบของชุมชน เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ยอมรับผลของการกระทำของตนเองพร้อมทั้งกับการแก้ไขและปรับปรุงอยู่เสมอ ยอมรับโทษเมื่อทำผิดต่อชุมชน เช่น ทั้ขยะในที่สาธารณะ รับฟังเหตุผลของผู้อื่น และแก้ไขข้อบกพร่องตามคำแนะนำของผู้อื่น

๓. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน

นักเรียนควรมีน้ำใจให้การช่วยเหลือเพื่อนเสมอ ยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน มีน้ำใจต่อกัน อธิบายเรื่องเรียนให้เพื่อนฟังเมื่อเพื่อนไม่เข้าใจ มีความห่วงหาอาทรซึ่งกันและกัน

๔. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู

เมื่อนักเรียนมีปัญหาควรรีบไปปรึกษาครูทันที ทั้งเรื่องการเรียนและเรื่องส่วนตัว และพูดคุยกับครูด้วยความสุภาพ ปฏิบัติตามคำแนะนำของครูและนักเรียนที่มีความสัมพันธ์กับครูดี มีความรับผิดชอบต่อมาก ทั้งนี้เพราะนักเรียนมีความสัมพันธ์กับครูดี จะมีทัศนคติทางบวกกับครู ตั้งใจเรียน เอาใจใส่ต่อการเรียน และครูก็ให้ความรักและเอาใจใส่ต่อนักเรียน ทำให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อทุกด้านโดยเฉพาะด้านการเรียนมาก คือทำงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความละเอียดรอบคอบ ส่งงานตรงตามเวลาที่กำหนด พยายามปรับปรุงแก้ไขงานของตนให้ดีขึ้น และเข้าห้องเรียนตรงเวลา

แนวทางสำหรับครู

๑. ด้านการสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้

โรงเรียนต้องกำหนดวิสัยทัศน์ และพันธกิจของโรงเรียนที่ชัดเจน เพื่อแสดงให้เห็นถึงสิ่งที่จะต้องการจะขับเคลื่อนให้เกิดขึ้นในการเสริมสร้างความเป็นพลเมือง โดยให้ครู นักเรียน และชุมชนโดยรอบได้รับทราบเพื่อเป็นแนวปฏิบัติของโรงเรียนที่ทุกฝ่ายเข้าใจตรงกัน ตลอดจนนำเรื่องความเป็นพลเมืองไปบูรณาการเข้ากับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตในโรงเรียน เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนในโรงเรียนได้มีส่วนร่วมและเรียนรู้วิธีการในการปฏิบัติต่อผู้อื่นตามบทบาทหน้าที่ของพลเมือง จนเกิดเป็นนิสัยและปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิตในโรงเรียน ทั้งนี้ให้พิจารณาถึงกฎระเบียบของโรงเรียน พฤติกรรม ความสนใจ และความแตกต่างของผู้เรียนเป็นสำคัญ จากนั้น สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยพัฒนาอาคารสถานที่ และจัดปายนิเทศตามอาคารเรียนต่าง ๆ ที่ช่วยเสริมสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ความเป็นพลเมือง รวมถึง สร้างแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการสนับสนุนให้เรียนรู้นอกห้องเรียนนอกเหนือไปจากการเรียนรู้ปกติ และการพัฒนาที่สะท้อนถึงการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนในเรื่องความเป็นพลเมืองให้กับนักเรียน ยิ่งไปกว่านั้น ควรสร้างบรรยากาศให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและพูดคุยเกี่ยวกับประเด็นปัญหาของชุมชน สังคม และโลกที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน จะเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่จะช่วยสะท้อนให้นักเรียนเข้าใจและเห็นคุณค่าของความเป็นพลเมืองในชีวิตจริง

๒. ด้านหลักสูตรการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี

โรงเรียนควรจัดทำหลักสูตรการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีโดยเฉพาะ เนื่องจากปัจจุบัน มีการจัดการเรียนการสอนเนื้อหาของหน้าที่พลเมืองซึ่งเป็นแค่หนึ่งสาระที่อยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หรือเป็นเพียงรายวิชาหรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเท่านั้น หากโรงเรียนมีหลักสูตรเรื่องนี้โดยเฉพาะซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของโรงเรียนที่ได้กำหนดไว้นั้น จะส่งผลให้การเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ โดยหลักสูตรนี้ต้องมีความท้าทาย น่าสนใจ กระตุ้นให้นักเรียนใฝ่เรียนรู้ ควรมีโครงสร้างเนื้อหาในการสร้างความตระหนักแก่ผู้เรียนให้รู้ถึงความเป็นพลเมืองดีของประเทศ สิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ สะท้อนปัญหาที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นซึ่งเป็นเรื่องที่อยู่ใกล้ตัวนักเรียน รวมถึงปัญหาในระดับประเทศ และระดับโลก เช่น ความขัดแย้ง การแสดงออกเพื่อเรียกร้องสิทธิต่าง ๆ เป็นต้น และควรปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรให้มีความทันสมัยต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ

๓. ด้านการจัดการเรียนการสอน

ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีนั้น ครูสามารถ

ดำเนินการได้หลากหลายวิธี ทั้งนี้ต้องยึดโยงกับโครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตรเฉพาะของโรงเรียน เพื่อกำหนดเป็นวิธีการและกระบวนการในการจัดการเรียนการสอน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอ การจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีในภาพรวม โดยการสอนให้นักเรียน เน้นการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความคิดเห็นอย่างอิสระ ภายใต้หลักการ ข้อเท็จจริง และสภาพปัจจุบันที่เป็นอยู่ โดยปราศจากการครอบงำทางความคิด เพื่อปลูกฝังให้นักเรียนสามารถคิดตัดสินใจได้ด้วยตนเอง ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบทบาทและหน้าที่ ของพลเมืองดี โดยอาศัยพื้นฐานของความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องและคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีเหตุ มีผล ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนของครู ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาความคิดอย่างเป็นระบบ โดยฝึกการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดสืบสอบหาเหตุปัจจัย ตลอดจนฝึกการคิดแก้ปัญหา และคิด อย่างสร้างสรรค์ได้ ตลอดจนสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องพลเมืองดีที่ถูกต้อง เนื่องจากความรู้และ ความเข้าใจ เป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่งและเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจต่าง ๆ โดยเฉพาะความรู้พื้นฐาน ทางการเมืองที่ถูกต้อง ซึ่งจะช่วยแก่นโหนที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับการเมืองให้นักเรียนมีความเข้าใจ สามารถตัดสินใจและประเมินค่าต่อปรากฏการณ์ทางการเมืองต่าง ๆ ได้ นอกจากนี้ ครูควรเปิดโอกาส ให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจากประสบการณ์จริงที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่พลเมือง โดยนำบริบททาง การเรียนรู้ที่หลากหลายมาใช้ในการเรียนการสอนแต่ละวิชา

๔. ด้านการพัฒนาครู

เนื่องจาก ครูคือผู้ที่มีความสำคัญที่สุดในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีของ นักเรียน ดังนั้น การพัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองจึงมี ส่วนสำคัญอย่างมาก เนื่องจากครูต้องมียอดความรู้และความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเสียก่อน จึงจะสามารถ ไปถ่ายทอดให้กับนักเรียนได้อย่างถูกต้อง โดยเฉพาะการพัฒนาเจตคติให้เกิดความตระหนักใน ความสำคัญของการเป็นพลเมืองดีทั้งของตนเองและผู้อื่น สำหรับแนวทางในการพัฒนาครูนั้นมี หลากหลายรูปแบบ อาทิ การสนับสนุนให้ครูเข้ารับการอบรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความเป็น พลเมืองดี การสร้างทีมของครูในโรงเรียนเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และเรียนรู้ การทำงานระหว่างครูด้วยกัน หรือจัดกิจกรรม Workshop ให้ครูได้ฝึกกระบวนการคิดวิเคราะห์ และการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ

แนวทางสำหรับผู้ปกครอง

ด้านการอบรมเลี้ยงดู

ผู้ปกครองควรอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ซึ่งพ่อแม่หรือผู้ปกครองควรให้ ความสนใจในผลการเรียนของนักเรียนเสมอ ให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาเป็นอย่างดี ให้ความ

ร่วมมือในการทำกิจกรรมพิเศษของโรงเรียนตามที่นักเรียนสนใจ ซึ่งแจ้งความผัดก่อนการลงโทษ กล่าวถึงเรื่องคุณธรรมจริยธรรมให้นักเรียนฟังเสมอ และปล่อยให้ นักเรียนได้ทำอะไรตามใจชอบ รับฟังเรื่องราว ปัญหาของนักเรียน เพื่อให้เกิดความไว้วางใจและใกล้ชิดมากขึ้น รวมทั้งมอบหมาย นักเรียนให้ทำงานบ้านเป็นประจำ พร้อมทั้งตรวจสอบความสำเร็จ เพื่อเป็นการฝึกความรับผิดชอบของ นักเรียน เมื่อมีเวลาว่างควรพูดคุยกับนักเรียนในเรื่องต่าง ๆ ให้ความเป็นกันเองกับบุตรหลาน แสดง ความห่วงใย และพาไปเที่ยวในวันหยุด เพื่อเพิ่มความสัมพันธ์อันดีในครอบครัว

บทที่ ๕

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาเยาวชนในการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศไทย ด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่โรงเรียนสว่างแดนดิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบต่อหน้าที่ความเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศไทย และเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาเยาวชนในการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศไทย ด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียน โรงเรียนสว่างแดนดิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร เป็นการศึกษาแบบผสมผสาน โดยการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ - ๖ ปีการศึกษา ๒๕๖๔ จำนวน ๒๔๙ คน โรงเรียนสว่างแดนดิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมาย เป็นนักเรียน ๑๐ คน ผู้ปกครองนักเรียน ๑๐ คน และครู ๑๐ คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียน และความเป็นพลเมืองที่ดีของนักเรียน มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับ และเป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาเยาวชนด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองที่ดี สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์สหสัมพันธ์โดยใช้ Pearson Product-moment Correlation และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression analysis)

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ ๑ ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบต่อหน้าที่ความเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศไทย

๑. ผลการวิเคราะห์จำนวนและร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกเป็น เพศ อายุ ระดับชั้นปี ระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายได้ต่อเดือนของผู้ปกครอง อาชีพของผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง และขนาดของครอบครัว พบว่า นักเรียนที่ตอบส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุอยู่ระหว่าง ๑๖ - ๑๗ ปี เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔, ๕, ๖ เป็นจำนวน ๘๔, ๘๔, ๘๑ คน ส่วนใหญ่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ระหว่าง ๓.๕๐ - ๔.๐๐ รายได้ต่อเดือนของผู้ปกครอง ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง ๑๐,๐๐๐ - ๒๐,๐๐๐ บาท อาชีพของผู้ปกครองส่วนใหญ่เป็น

เกษตรกร จำนวน ๙๖ คน ระดับการศึกษาของผู้ปกครองส่วนใหญ่ ระดับต่ำกว่าปริญญาตรี ขนาดของครอบครัว สมาชิกครอบครัวอยู่ร่วมกันไม่เกิน ๕ คน

๒. ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับสมาชิกในครอบครัว ด้านลักษณะทางกายภาพการเรียน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู ด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน ด้านความคิดเห็น ด้านสื่อการสอน ด้านหลักสูตร และด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียน และด้านความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน พบว่า โดยภาพรวมนักเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีการปฏิบัติมากที่สุดสามลำดับได้แก่ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน รองลงมา คือ ด้านความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน และด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู ซึ่งอยู่ในระดับมากทั้งสามด้าน

๓. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างด้านปัจจัยส่วนตัว ด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับสมาชิกในครอบครัว ด้านลักษณะทางกายภาพการเรียน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู ด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน ด้านความคิดเห็นด้านสื่อการสอน ด้านหลักสูตร และด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียน ที่มีผลต่อความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน พบว่า ตัวแปรความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับสมาชิกในครอบครัว ลักษณะทางกายภาพการเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน ความคิดเห็นด้านสื่อการสอน ด้านหลักสูตร และด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียน มีความสัมพันธ์กับตัวแปรความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๑

๔. ผลการวิเคราะห์เพื่อค้นหาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ มี ๓ ปัจจัย โดยเรียงจากปัจจัยที่ส่งผลมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด คือ ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียน (X๑๔) ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน (X๑๒) และความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู (X๑๑)

๕. สรุปการสัมภาษณ์นักเรียน ครู ผู้ปกครองแนวทางการพัฒนาเยาวชนในการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ ด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่ โรงเรียนสว่างแดนดิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร สรุปได้ว่า

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน ได้แก่ การเลี้ยงดูของครอบครัว
แนวทางการปลูกฝังความรับผิดชอบสำหรับนักเรียนต้องตั้งใจเรียน และปรับตัวเข้ากับผู้อื่น ครูมอบหมายการทำงานเป็นทีม มีกิจกรรมให้นักเรียนได้ทำการแบ่งปันในโอกาสต่าง ๆ

ส่งเสริมให้ทำกิจกรรมทางสังคม นันทนาการ การฝึกความรับผิดชอบปรับตัวอยู่ร่วมกับสังคมและผู้อื่น ส่วนผู้ปกครองสร้างความผูกพัน และให้ทำงานบ้าน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นักเรียนอยากให้มีสื่อการสอนใหม่ ๆ เนื้อหาเข้าใจง่าย ทำกิจกรรมระหว่างครูและนักเรียน เช่น การทดลอง ส่วนผู้ปกครองอยากให้มีการออกค่าย บรรยายภาคการเรียนการสอน นักเรียนต้องการให้ครูสอนแบบไม่เครียด ครูใช้สื่อหรือนวัตกรรม เช่น คลิปวิดีโอ ภาพเหตุการณ์ และชมเชยนักเรียนที่มีความรับผิดชอบ ส่วนผู้ปกครองอยากให้มีกิจกรรมกลุ่มมากขึ้น

นอกจากนี้การพัฒนาหลักสูตร ครูต้องการให้มีการบรรจุเนื้อหาด้านวินัย กิจกรรมกลุ่ม บทบาทสมมุติ และครูต้องมีการพัฒนาตนเองในการใช้สื่อที่ทันสมัย

ตอนที่ ๒ แนวทางการพัฒนาเยาวชนในการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ ด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียน

แนวทางการพัฒนาเยาวชนในการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ ด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียน โรงเรียนสว่างแดนดิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร สรุปได้ดังนี้

แนวทางสำหรับนักเรียน

๑. ด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว นักเรียนควรมีความสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัว โดยการพูดคุยปรึกษา เล่าเรื่องราวต่าง ๆ ให้ผู้ปกครองฟัง ช่วยงานบ้าน ใช้เวลากับครอบครัว
๒. ด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียน ทั้งในเรื่องส่วนตัว การเรียนและสังคม
๓. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน นักเรียนควรมีน้ำใจให้การช่วยเหลือเพื่อนเสมอ ยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน มีน้ำใจต่อกัน อธิบายเรื่องเรียนให้เพื่อนฟังเมื่อเพื่อนไม่เข้าใจ มีความห่วงหาอาทรซึ่งกันและกัน
๔. ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู นักเรียนมีปัญหาคควรจะไปปรึกษาครูทันที ทั้งเรื่องการเรียนและเรื่องส่วนตัว และพูดคุยกับครูด้วยความสุภาพ ปฏิบัติตามคำแนะนำของครู

แนวทางสำหรับครู

๑. ด้านการสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ โรงเรียนต้องกำหนดวิสัยทัศน์ และพันธกิจของโรงเรียนที่ชัดเจน เพื่อแสดงให้เห็นถึงสิ่งที่ต้องการจะขับเคลื่อนให้เกิดขึ้นในการเสริมสร้างความ เป็นพลเมือง โดยให้ครู นักเรียน และชุมชนโดยรอบได้รับทราบเพื่อเป็นแนวปฏิบัติของโรงเรียนที่ทุก ฝ่ายเข้าใจตรงกัน รวมถึง สร้างแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการสนับสนุนให้เรียนรู้ นอกห้องเรียนนอกเหนือไปจากการเรียนรู้ปกติ สร้างบรรยากาศให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

และพูดคุยเกี่ยวกับประเด็นปัญหาของชุมชน สังคม และโลกที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน จะเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่จะช่วยสะท้อนให้นักเรียนเข้าใจและเห็นคุณค่าของความเป็นพลเมืองในชีวิตจริง

๒. ด้านหลักสูตรการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี โรงเรียนควรจัดทำหลักสูตรการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีโดยเฉพาะ

๓. ด้านการจัดการเรียนการสอน ควรมีการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีในภาพรวม โดยการสอนให้นักเรียนเน้นการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) ครูต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาความคิดอย่างเป็นระบบ โดยฝึกการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดสืบสอบหาเหตุปัจจัย ตลอดจนฝึกการคิดแก้ปัญหา และคิดอย่างสร้างสรรค์ได้ ตลอดจนสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องพลเมืองดีที่ถูกต้อง ครูควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจากประสบการณ์จริงที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่พลเมือง โดยนำบริบททางการเรียนรู้ที่หลากหลายมาใช้ในการเรียนการสอนแต่ละวิชา

๔. ด้านการพัฒนาครู ควรสนับสนุนให้ครูเข้ารับการอบรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองดี การสร้างทีมของครูในโรงเรียนเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และเรียนรู้การทำงานระหว่างครูด้วยกัน หรือจัดกิจกรรม Workshop ให้ครูได้ฝึกกระบวนการคิดวิเคราะห์ และการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ

๕. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนถือว่าสำคัญที่สุด นอกจากด้านการเรียนการสอน และการให้การอบรมแก่นักเรียนแล้ว ครูยังต้องมีสัมพันธภาพที่ดีกับนักเรียน ส่งเสริมให้กำลังใจ ให้คำแนะนำ มีความเมตตากรุณา มีเหตุผล มีบุคลิกภาพดี ให้ ความรัก ความอบอุ่น เพื่อช่วยให้เด็กปรับตัวได้ดี และเสริมสร้างความสมบูรณ์ทางจิตใจให้แก่เด็ก

แนวทางสำหรับผู้ปกครอง

ด้านการอบรมเลี้ยงดู

ผู้ปกครองควรอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ซึ่งพ่อแม่หรือผู้ปกครองควรให้ความสนใจในผลการเรียนของนักเรียนเสมอ ให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาเป็นอย่างดี ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมพิเศษของโรงเรียนตามที่นักเรียนสนใจ ชี้แจงความผิดก่อนการลงโทษ กล่าวถึงเรื่องคุณธรรมจริยธรรมให้นักเรียนฟังเสมอ และปล่อยให้เด็กทำอะไรตามใจชอบ รับฟังเรื่องราวปัญหาของนักเรียน เพื่อให้เกิดความไว้วางใจและใกล้ชิดมากขึ้น รวมทั้งมอบหมายนักเรียนให้ทำงานบ้านเป็นประจำ พร้อมตรวจสอบความสำเร็จ เพื่อเป็นการฝึกความรับผิดชอบของนักเรียน เมื่อมีเวลาว่างควรพูดคุยกับนักเรียนในเรื่องต่าง ๆ ให้ความเป็นกันเองกับบุตรหลาน แสดงความห่วงใย และพา

ไปเที่ยวในวันหยุด เพื่อเพิ่มความสัมพันธ์อันดีในครอบครัว

การอภิปรายผล

ตอนที่ ๑ ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบต่อหน้าที่ความเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ

ผลการวิเคราะห์เพื่อค้นหาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ มี ๓ ปัจจัย โดยเรียงจากปัจจัยที่ส่งผลมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด คือ ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน และความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู ซึ่งอภิปรายได้ดังนี้

ด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียนส่งผลต่อความเป็นพลเมืองดี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ทั้งนี้ กล่าวได้ว่า คุณลักษณะพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อส่วนบุคคลและความรับผิดชอบต่อผู้อื่น ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อเริ่ม ที่ตัวเองก่อน สร้างจิตสำนึกของการเป็นพลเมืองที่ดี มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่มีน้ำใจ การสร้างมิตรภาพในหมู่เพื่อน ช่วยเหลือผู้อื่นเสมอ รู้จักแบ่งปัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การได้รับผิดชอบในงานที่ตนเองได้รับมอบหมาย และทำงานที่ได้รับมอบหมายได้เต็มที่เท่าที่จะทำได้ สอดคล้องกับ กนกวรรณ อุ่นใจ (๒๕๕๘) ที่ศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาหลักสูตรในดานการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง พบว่า ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อส่วนบุคคลและความรับผิดชอบต่อผู้อื่น สอดคล้องกับ ปรมศวรร พิชัยกหวาน (๒๕๖๔) ที่ศึกษาการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันสมรรถนะความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ พบว่า ความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นองค์ประกอบของสมรรถนะความเป็นพลเมืองดีโดยผู้สอนจะต้องพัฒนาผู้เรียนให้สามารถช่วยเหลือผู้อื่นและอาสาทำงานเพื่อส่วนรวมโดยไม่ต้องให้ผู้อื่นมาร้องขอ สามารถปฏิบัติตามกฎระเบียบ ไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น โดยการปฏิบัติตามกฎ กติกา ระเบียบของสังคม ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น และปฏิบัติตามสิทธิหน้าที่ที่ส่งผลให้เกิดผลดีต่อตนเองตลอดจนสังคมส่วนรวม และสามารถดูแลรักษาสาธารณะสมบัติด้วยความเต็มใจ ไม่นำทรัพย์สิน ของผู้อื่น

ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองดีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ทั้งนี้ กล่าวได้ว่า เพื่อนเป็นสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการเรียนลักษณะของกลุ่มเพื่อนจะมีผลต่อทัศนคติและความรับผิดชอบในการเรียนเมื่อสังคมกลุ่มเพื่อนดี นักเรียนก็จะได้รับอิทธิพลไปด้วย แต่พฤติกรรมของสังคมกลุ่มเพื่อนไม่ดี ก็ส่งผลให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา ความสัมพันธ์ ระหว่างนักเรียนและเพื่อนร่วมห้อง มีความสัมพันธ์โดยตรงกับประสิทธิภาพของ

การเรียนรู้ และคุณภาพชีวิต ดังนั้นจึงเป็นเรื่องสำคัญมาก สำหรับนักเรียนมัธยมปลายที่จะต้องเรียนรู้วิธีการจัดการกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลให้ดี สอดคล้องกับ ดวงเดือน เทพนวล (๒๕๕๖) ได้พัฒนาพฤติกรรมด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงใหม่ โดยใช้วิธีการสอนแบบกระบวนการกลุ่มพบว่า กิจกรรมกลุ่มมีผลทำให้นักศึกษามีทัศนคติที่ดีต่อการทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยเฉพาะการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อน เรียนรู้ถึงการแบ่งหน้าที่ทำงานตามความสามารถของแต่ละคน รวมถึงแสดงความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนเองได้อย่างเหมาะสม

ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองตัวอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ทั้งนี้ กล่าวได้ว่า นักเรียนที่มีความสัมพันธ์กับครูดี มีความรับผิดชอบมาก ทั้งนี้ เพราะนักเรียนมีความสัมพันธ์กับครูดีจะมีทัศนคติทางบวกกับครู ตั้งใจเรียน เอาใจใส่ต่อการเรียน และครูก็ให้ความรักและเอาใจใส่นักเรียน ทำให้นักเรียนมีความรับผิดชอบทุกด้านโดยเฉพาะด้านการเรียนมาก คือทำงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความละเอียดรอบคอบ ส่งงานตรงตามเวลาที่กำหนด พยายามปรับปรุงแก้ไขงานของตนให้ดีขึ้น และเข้าห้องเรียนตรงเวลา ดังที่ พรรณี ช เจนจิต (๒๕๓๘ : ๒๕๓) ได้กล่าวถึง สัมพันธภาพระหว่างครูประจำชั้นกับนักเรียนว่า ครูมีหน้าที่สร้างบรรยากาศที่ดีขึ้น ในชั้นเรียน บรรยากาศในชั้นเรียนควรมีลักษณะผ่อนคลาย ไม่ตึงเครียด ให้เด็กรู้สึกว่าเป็นสถานการณ์ที่ปลอดภัยสำหรับเขา พยายามมองสถานการณ์ต่าง ๆ ตามที่เด็กมอง อย่าเห็นว่าความกลัว ความวิตกกังวล ของเด็กเป็นเรื่องไร้สาระ การสอนจึงไม่ควรบังคับให้เด็กต้องทำ แต่ควรให้บรรยากาศแห่งความอบอุ่น ปลอดภัย ซึ่งจะช่วยให้เด็กตั้งใจเรียน สอดคล้องกับ Education Services Australia (๒๐๑๑) ได้กล่าวถึงหลักการในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองให้มีประสิทธิภาพไว้ว่า โรงเรียนควรมีหลักการสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองโลกในการจัดการเรียนการสอน ห้องเรียนควรมีการเสริมสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันเพื่อให้การติดต่อสื่อสารภายในห้องเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และกิจกรรมในการจัดการเรียนการสอนต้องออกแบบให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับค่านิยม และส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงความรับผิดชอบในการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและมีอำนาจในการต่อรองในการจัดการเรียนรู้ พร้อมทั้งส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ที่จะใช้ในการแยกแยะข้อมูลสารสนเทศที่มีอยู่อย่างหลากหลายให้กับนักเรียน

ตอนที่ ๒ แนวทางการพัฒนาเยาวชนในการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ ด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียน

แนวทางสำหรับนักเรียน

๑. ด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว นักเรียนควรมีความสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัว โดยการพูดคุยปรึกษา เล่าเรื่องราวต่าง ๆ ให้ผู้ปกครองฟัง ช่วยงานบ้าน ใช้เวลากับครอบครัว เนื่องจากปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับสมาชิกในครอบครัว ส่งผลต่อความรับผิดชอบของนักเรียนได้ค่อนข้างมาก ทั้งนี้เพราะ ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวเป็นความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกัน การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เข้าใจเห็นอกเห็นใจกันจะเป็นปัจจัยที่เกื้อหนุนให้นักเรียนตั้งใจเรียนและรับผิดชอบได้ดี มีความกระตือรือร้นใฝ่รู้ใฝ่เรียน เอาใจใส่การเรียนขยันอ่านหนังสือ ทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถและส่งงานตรงตามเวลาที่กำหนดและเกิดความสุข

ดังนั้น ครูและผู้บริหาร โรงเรียนควรจัดกิจกรรมส่งเสริมและให้ความรู้ รวมถึงข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักเรียนกับสมาชิกในครอบครัว โดยพยายามให้มีการติดต่อสื่อสารอย่างใกล้ชิดระหว่างโรงเรียนกับบ้านให้มากยิ่งขึ้น เช่น การแนะนำนักเรียน และปรึกษาหารือกับผู้ปกครองเป็นรายบุคคล

๒. ด้านความรับผิดชอบ ลักษณะของการกระทำที่แสดงถึงการมีความรับผิดชอบของนักเรียนควรมีดังนี้

ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง และการกระทำของตนเอง การตรงเวลาที่กำหนดนัดหมายไว้ เช่น การไปโรงเรียนการไปรับประทานอาหาร การฝึกกาย การประชุม การรู้จักหน้าที่ของตน ได้แก่ การรู้จักสภาพของคนที่กำลังเป็นอยู่ ตนมีหน้าที่ทำอะไร ก็ทำสิ่งนั้นให้สมบูรณ์ด้วยความขยันหมั่นเพียร เต็มความสามารถ การรู้จักรักษาสุขภาพอนามัย ได้แก่ การรักษาร่างกายให้แข็งแรงอยู่เสมอรู้จักระมัดระวังเกี่ยวกับเสื้อผ้า อาหาร ที่อยู่อาศัยให้สะอาด การรู้จักคุ้มครองตนเอง ได้แก่ รู้จักวิธีรักษาตนเองป้องกันตนให้พ้นจากอันตรายต่าง ๆ การรู้จักควบคุมความประพฤติของตน ได้แก่ การควบคุม บังคับจิตใจตนให้ประพฤติตนอยู่ในศีลธรรม ไม่ตกเป็นทาสในอบายมุข

ด้านความรับผิดชอบต่อการศึกษาเล่าเรียน หมายถึง การที่นักเรียน ศึกษาเล่าเรียนจนประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย ด้วยความขยันหมั่นเพียร อดทน เข้าห้องเรียนและส่งงานที่ได้รับมอบหมายตรงตามเวลาที่นัดหมาย เมื่อมีปัญหาหรือไม่เข้าใจในบทเรียนก็พยายามศึกษาค้นคว้าซักถามอาจารย์ให้เข้าใจ เมื่อทำแบบฝึกหัดผิดก็ยอมรับว่าทำผิด แล้วพยายามแก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้องด้วยตนเองอยู่เสมอ มีผลการเรียนผ่านทุกวิชาในทุกภาคเรียน

ด้านความรับผิดชอบต่อสถานศึกษา หมายถึง การที่นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษา รักษาผลประโยชน์ เกียรติยศชื่อเสียงของสถานศึกษา ช่วยกันรักษาความสะอาดของสถานศึกษาไม่ขีดเขียนผนังห้องเรียน ห้องน้ำ แต่งเครื่องแบบนักเรียนเรียบร้อย ไม่ทะเลาะวิวาทกับนักเรียนโรงเรียนอื่น คอยตักเตือนเพื่อนนักเรียนที่จะหลงผิด อันทำให้โรงเรียนเสียชื่อเสียง เมื่อ

โรงเรียนต้องการความร่วมมือหรือความช่วยเหลือก็เต็มใจให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนตามความสนใจ และความสามารถของตนเพื่อสร้างชื่อเสียงให้แก่โรงเรียน เช่น เป็นนักกีฬา นักแต่งคำขวัญ เรียงความ และอื่น ๆ

ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง การที่นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนและสังคมบำเพ็ญประโยชน์และสร้างสรรค์ความเจริญให้ชุมชนและสังคมอย่างเต็มความสามารถ ช่วยสอดส่องพฤติกรรมของบุคคลที่เป็นภัยต่อสังคม

๓. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน นักเรียนควรมีน้ำใจให้การช่วยเหลือเพื่อนเสมอ ยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน มีน้ำใจต่อกัน อธิบายเรื่องเรียนให้เพื่อนฟังเมื่อเพื่อนไม่เข้าใจ มีความห่วงหาอาทรซึ่งกันและกัน สรุปได้ว่า สัมพันธภาพที่ดีระหว่างนักเรียนกับเพื่อน ทำให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อด้านการเรียน ทั้งนี้เพราะนักเรียนและเพื่อนมีการช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกันในด้านการเรียน มีความห่วงใยใกล้ชิดสนิทสนมซึ่งกันและกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันในกลุ่มเพื่อนด้วยความสามัคคี เพื่อให้เกิดความสำเร็จด้านการเรียน

๔. ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู นักเรียนมีปัญหาควรรีบไปปรึกษาครูทันที ทั้งเรื่องการเรียนและเรื่องส่วนตัว และพูดคุยกับครูด้วยความสุภาพ ปฏิบัติตามคำแนะนำของครู

แนวทางสำหรับครู

๑. ด้านการสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ โรงเรียนต้องกำหนดวิสัยทัศน์ และพันธกิจของโรงเรียนที่ชัดเจน เพื่อแสดงให้เห็นถึงสิ่งที่ต้องการจะขับเคลื่อนให้เกิดขึ้นในการเสริมสร้างความเป็นพลเมือง โดยให้ครู นักเรียน และชุมชนโดยรอบได้รับทราบเพื่อเป็นแนวปฏิบัติของโรงเรียนที่ทุกฝ่ายเข้าใจตรงกัน รวมถึง สร้างแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการสนับสนุนให้เรียนรู้นอกห้องเรียนนอกเหนือไปจากการเรียนรู้ปกติ สร้างบรรยากาศให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและพูดคุยเกี่ยวกับประเด็นปัญหาของชุมชน สังคม และโลกที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน จะเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่จะช่วยสะท้อนให้นักเรียนเข้าใจและเห็นคุณค่าของความเป็นพลเมืองในชีวิตจริง

๒. ด้านหลักสูตรการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี โรงเรียนควรจัดทำหลักสูตรการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีโดยเฉพาะ เนื่องจากปัจจุบัน มีการจัดการเรียนการสอนเนื้อหาของหน้าที่พลเมืองซึ่งเป็นแค่หนึ่งสาระที่อยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หรือเป็นเพียงรายวิชาหรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเท่านั้น หากโรงเรียนมีหลักสูตรเรื่องนี้โดยเฉพาะซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของโรงเรียนที่ได้กำหนดไว้นั้นจะส่งผลให้การเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ โดยหลักสูตรนี้ต้องมีความท้าทาย น่าสนใจ กระตุ้นให้นักเรียนใฝ่เรียนรู้ควรมีโครงสร้างเนื้อหาในการสร้างความตระหนักแก่ผู้เรียนให้รู้ถึงความเป็นพลเมืองดีของประเทศ

สิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ สะท้อนปัญหาที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นซึ่งเป็นเรื่องที่อยู่ใกล้ตัวนักเรียน รวมถึงปัญหาในระดับประเทศ และระดับโลก เช่น ความขัดแย้ง การแสดงออกเพื่อเรียกร้องสิทธิต่าง ๆ เป็นต้น และควรปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรให้มีความทันสมัยต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ

๓. ด้านการจัดการเรียนการสอน ควรมีการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความ เป็นพลเมืองดีในภาพรวม โดยการสอนให้นักเรียนเน้นการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) ครูต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาความคิดอย่างเป็นระบบ โดยฝึกการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดสืบ สอบหาเหตุปัจจัย ตลอดจนฝึกการคิดแก้ปัญหา และคิดอย่างสร้างสรรค์ได้ ตลอดจนสร้างความรู้ ความเข้าใจเรื่องพลเมืองดีที่ถูกต้อง ครูควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจากประสบการณ์จริง ที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่พลเมือง โดยนำบริบททางการเรียนรู้ที่หลากหลายมาใช้ในการเรียนการสอน แต่ละวิชา

๔. ด้านการพัฒนาครู ควรสนับสนุนให้ครูเข้ารับการอบรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา ความเป็นพลเมืองดี การสร้างทีมของครูในโรงเรียนเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และเรียนรู้ การทำงานระหว่างครูด้วยกัน หรือจัดกิจกรรม Workshop ให้ครูได้ฝึกกระบวนการคิดวิเคราะห์ และการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ

๕. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนถือว่า สำคัญที่สุด นอกจากด้านการเรียนการสอน และการให้การอบรมแก่นักเรียนแล้ว ครูยังต้องมี สัมพันธภาพที่ดีกับนักเรียน ส่งเสริมให้กำลังใจ ให้คำแนะนำ มีความเมตตากรุณา มีเหตุผล มีบุคลิกภาพดี ให้ความรัก ความอบอุ่น เพื่อช่วยให้เด็กปรับตัวได้ดี และเสริมสร้างความสมบูรณ์ ทางจิตใจให้แก่เด็ก ครูควรแสดงพฤติกรรมทั้งด้านคำพูด กิริยา ท่าทาง สีหน้าที่ยิ้มแย้มแจ่มใส ให้ความรักความเมตตาอย่างจริงใจ และมีเหตุผลด้วยความสม่ำเสมอ นักเรียนจะรู้และเข้าใจดีว่าครู ของเขามีความรักและความจริงใจต่อเขาเพียงใด สิ่งเหล่านี้จะเป็นแม่แบบของนักเรียน และมีผล ทางด้านจิตใจต่อการแสดงความรัก ความศรัทธาในครูของเขาด้วยความจริงใจ หากครูสามารถ ครองหัวใจของนักเรียนได้แล้ว ความรู้สึกที่ดีต่อกันจะสร้างสรรค์บรรยากาศในการเรียนการสอนที่ สดชื่นมีความรัก ความผูกพัน เอื้ออาทร และให้อภัยต่อกัน

แนวทางสำหรับผู้ปกครอง

ด้านการอบรมเลี้ยงดู

ผู้ปกครองควรอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ซึ่งพ่อแม่หรือผู้ปกครองควรให้ความ สนใจในผลการเรียนของนักเรียนเสมอ ให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาเป็นอย่างดี ให้ความร่วมมือ ในการทำกิจกรรมพิเศษของโรงเรียนตามที่นักเรียนสนใจ ชี้แจงความผิดก่อนการลงโทษ กล่าวถึงเรื่อง

คุณธรรมจริยธรรมให้นักเรียนฟังเสมอ และปล่อยให้เด็กนักเรียนได้ทำอะไรตามใจชอบรับฟังเรื่องราว ปัญหาของนักเรียน เพื่อให้เกิดความไว้วางใจและใกล้ชิดมากขึ้น รวมทั้งมอบหมายนักเรียนให้ทำงาน บ้านเป็นประจำ พร้อมตรวจสอบความสำเร็จ เพื่อเป็นการฝึกความรับผิดชอบ ของนักเรียน เมื่อมีเวลาว่างควรพูดคุยกับนักเรียนในเรื่องต่าง ๆ ให้ความเป็นกันเองกับบุตรหลาน แสดงความห่วงใย และพาไปเที่ยวในวันหยุด เพื่อเพิ่มความสัมพันธ์อันดีในครอบครัว ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการเลี้ยงดูเป็น กระบวนการสำคัญในการส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการรอบด้านทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม รวมถึงพฤติกรรมของเด็กนั่นเอง สอดคล้องกับแนวคิดของ Mussen (๑๙๘๓) ที่กล่าวไว้ แบบแผนของครอบครัวและวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็ก รวมทั้งพฤติกรรม ที่บิดามารดาปฏิบัติต่อเด็กมีส่วนเกี่ยวข้องกับพัฒนาการของเด็กโดยตรงทั้งสิ้น บิดามารดาเป็นหลักและเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยมและแบบแผนพฤติกรรมต่าง ๆ แก่เด็กทั้งในปัจจุบันตลอดจน ศักยภาพในอนาคตของเด็ก การเป็นพลเมืองดีของสังคมจึงจำเป็นต้องได้รับการอบรมเลี้ยงดูอย่างไม่ขาดตกบกพร่องจากครอบครัว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

๑. ผลการวิจัยในครั้งนี้ สามารถนำข้อมูลไปใช้ประกอบการกำหนดนโยบาย ในการส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนมีความเป็นพลเมืองดี โดยเรียงลำดับจากปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองดีจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด ๓ ปัจจัย ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน และความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู และจากการ สัมภาษณ์นักเรียน ครู ผู้ปกครอง ได้แก่ ด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว ด้านการสร้างบรรยากาศ ในการเรียนรู้ ด้านหลักสูตรการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการพัฒนาครู ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู และด้านการอบรมเลี้ยงดู

๒. เนื่องจากปัจจัยด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียนส่งผลต่อความเป็น พลเมืองดีของนักเรียนมากที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารและครูควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความรับผิดชอบ สำหรับนักเรียน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๑. จากผลการวิจัย ควรจัดทำหลักสูตรการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีสำหรับ นักเรียน ตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๖

๒. ควรศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนมัธยมศึกษา

ตอนปลาย เช่น ความเชื่อมั่นในตนเอง เจตคติต่อความเป็นพลเมืองดี

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะสำหรับนักเรียน

๑. นักเรียนควรเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวให้มากขึ้น ด้วยการช่วยงานบ้าน ทำกิจกรรมในบ้านต่าง ๆ ร่วมกัน พยายามช่วยเหลือผู้ปกครองในเรื่องต่าง ๆ จะช่วยให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวดีขึ้น

๒. นักเรียนควรมีความรับผิดชอบต่อตนเอง ทั้งในเรื่องส่วนตัวและเรื่องการเรียนรู้ โดยถือเป็นหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ และรับผิดชอบต่อสถานศึกษาและสังคม ช่วยปกป้อง และรักษาผลประโยชน์ของสถานศึกษาและสังคมส่วนรวม ร่วมทำกิจกรรมดี ๆ ให้สถานศึกษาและสังคม ซึ่งการกระทำที่ดีเหล่านี้จะส่งผลต่อความเป็นพลเมืองดีของประเทศได้

ข้อเสนอแนะสำหรับครู

ครูควรมีความเป็นกัลยาณมิตรให้มาก ด้วยการเปิดใจรับฟังเรื่องราว และปัญหาของนักเรียน มีความเป็นกันเองกับนักเรียนเพื่อให้นักเรียนกล้าเข้าหา และมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิดสร้างสรรค์ สร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ภายใต้อาสาสมัครของเศรษฐกิจพอเพียง มีเหตุ มีผล มีความพอประมาณ มีภูมิคุ้มกัน ควบคู่กับเงื่อนไขความรู้คู่คุณธรรม และครูควรพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ให้เป็นผู้มีความรู้ที่ทันยุคสมัย รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อคอยให้คำแนะนำนักเรียนได้

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปกครอง

ผู้ปกครองควรใส่ใจบุตรหลานให้มาก ๆ ทั้งในเรื่องความสัมพันธ์ในครอบครัว เรื่องส่วนตัวของบุตรหลาน พยายามชักชวนให้ทำกิจกรรมครอบครัวร่วมกัน เปิดใจกว้างรับฟังความคิดเห็น สอบถามและพูดคุยเรื่องราวต่าง ๆ ให้เป็นปกติ เพื่อเพิ่มความสัมพันธ์และความอบอุ่นในครอบครัวมากขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหาร

ผู้บริหารควรส่งเสริมให้จัดทำหลักสูตรที่เสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี ผ่านโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ มีการสร้างสถานการณ์จำลองให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติ และแก้ปัญหา ให้ครอบคลุมนักเรียนทุกระดับชั้น

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- กระทรวงศึกษาธิการ. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๑.
- คณะกรรมการนโยบายปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองด้านพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองดี. ยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองดี พ.ศ. ๒๕๕๓-๒๕๖๑. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ๒๕๕๓.
- ชรินทร์ มั่งคั่ง. การศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมด้านความเป็นพลเมืองดีในสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา. เชียงใหม่ : สำนักวิชาการ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๓.
- ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ. ความเป็นพลเมืองในประเทศไทย (Citizenship in Thailand). กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๕.
- ทิพย์พาวร ต้นตีสุนทร. การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง. กรุงเทพฯ : สถาบันนโยบายศึกษา, ๒๕๕๔.
- _____ . พลเมือง สิทธิมนุษยชน และประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ : สถาบันนโยบายการศึกษา. ภายใต้มูลนิธิส่งเสริมนโยบายการศึกษา, ๒๕๕๗.
- ธัญธัช วิภัติภูมิประเทศ. ความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของนักศึกษา มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, ๒๕๕๖.
- ปริญญา เทวานฤมิตรกุล. การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง (Civic Education). กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, ๒๕๕๕.
- โรงเรียนสว่างแดนดิน . รายงานผลการประเมินตนเอง SAR (Self-assessment Report) ปีการศึกษา ๒๕๖๔. สกลนคร : โรงเรียนสว่างแดนดิน. ๒๕๖๔
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔). กรุงเทพฯ : สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๙.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. ยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง พ.ศ. ๒๕๕๓-๒๕๖๑. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ๒๕๕๔.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือการจัดกิจกรรมในรายวิชาเพื่อสร้าง “พลเมือง” ในระบบประชาธิปไตย เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการ “เทคนิคการจัดการเรียนการสอนความเป็นพลเมืองสู่การปฏิบัติ”. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, ๒๕๕๖.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง (Civic

Education). พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๙.

_____ . **คู่มือการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน**
ด้านความรับผิดชอบและการตรงต่อเวลา. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภา
การศึกษากระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๖๑.

_____ . **คู่มือการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน**
ด้านความซื่อสัตย์สุจริต. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๖๒.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

แนวทางการจัดการเรียนรู้รายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมือง. กรุงเทพฯ :

โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๗.

สุธรรม รัตนโชติ. **การวิจัยเชิงพฤติกรรมศาสตร์.** กรุงเทพฯ : บริษัท สำนักพิมพ์ท็อป จำกัด,
๒๕๕๑.

อเนก เหล่าธรรมทัศน์. **การเมืองภาคพลเมือง** (พิมพ์ครั้งที่ ๒). กรุงเทพฯ : สถาบัน พระปกเกล้า,
๒๕๕๔.

วารสาร และหนังสือพิมพ์

กนกวรรณ อุ่นใจ. “การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างความเป็นพลเมือง สำหรับเยาวชนไทยด้านความ
รับผิดชอบ”. **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์.** (๒๕๕๘, ตุลาคม – ธันวาคม) ;
๑๗(๔).

จักรพงษ์ วงศ์อ้าย. “การเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน”. **วารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการ.**
พฤษภาคม – สิงหาคม. ๒๕๖๔. ๙(๒)

จิราณีย์ พันมูล. “การเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยี
ราชมงคลสุวรรณภูมิ”. **วารสารมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ**
(มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์). ๒๕๖๔. ; ๑๐๙-๑๒๔. ๖(๑)

ปรเมศวร์ พีชผักหวาน. “การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันสมรรถนะความเป็นพลเมืองดี
สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์”. **วารสารการวัดผลการศึกษา.**
มกราคม – มิถุนายน. ๒๕๖๔ ; ๓๘(๑๐๓).

รสสุคนธ์ มกรมณี. “พฤติกรรมความเป็นพลเมืองของเยาวชนในมหาวิทยาลัยราชภัฏ
สวนสุนันทา”. **วารสารวิจัยและพัฒนา.** ๒๕๕๖. ; ๗๔-๘๔.

ลาวัลย์ นาคดีลิก. “แนวทางการพัฒนาพฤติกรรมนิสัยของเยาวชน Approaches for Developing the
Juvenile’s Behavioral Habits”. **วารสารวิชาการ.** มกราคม-เมษายน. ๒๕๖๑ ;
๑๒(๑)

วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย เอกสารวิจัย

กลุ่มยุทธศาสตร์การวิจัยและพัฒนา. “รายงานการวิจัยเรื่อง การศึกษาคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน ในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ”. รายงานการศึกษาวิจัย, กลุ่มยุทธศาสตร์ การวิจัยและพัฒนา สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๖๐.

จิราณีย์ พันมูล. “การเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยี ราชวมงคลสุวรรณภูมิ”. รายงานการวิจัย, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยและ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชวมงคลสุวรรณภูมิ, ๒๕๖๔

จันทนา บุญญานูวัตร์. “องค์ประกอบที่สัมพันธ์กับคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ เขตพื้นที่การศึกษาพัทลุง”. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๕๙.

จุฑามาศ ช่อคง. “การสร้างแบบวัดความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๘”. วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๖. ฉบับที่ ๑, หน้า ๒๓.

ฐปนวัฒน์ ชุกกลิ่น. “การศึกษาการปรับพฤติกรรมความรับผิดชอบการส่งงานของนักเรียน ระดับชั้น มัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๑ โดยการใช้เทคนิคเสริมแรงทางบวก”. รายงาน การวิจัยในชั้นเรียน, โรงเรียนจุฬาราชวิทยาลัยนครศรีธรรมราช, ๒๕๕๕.

ดวงเดือน เทพนวล. “ได้ศึกษาพัฒนาพฤติกรรมด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่โดยใช้วิธีการสอนแบบกระบวนการกลุ่ม. วิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในชีวิตประจำวันเชียงใหม่”. คุรุศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, ๒๕๕๖

ถวิลวดี บุรีกุล. “ความเป็นพลเมืองในประเทศไทย (Citizenship in Thailand)”. (๒๕๕๖) รายงานการวิจัย, สถาบันพระปกเกล้า King Prajadhipok's Institute, ๒๕๖๒.

บุษกร ทองจินดาและจุฑามาศ ศรีจำนงค์. “การสร้างแบบวัดความเป็นพลเมืองดี สำหรับ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต ๒”. รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์ มหาบัณฑิต, สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัย ราชภัฏเลย, ๒๕๖๒.

ประภัสสร ไพบูลย์จิตติพรชัย. “การศึกษาความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนโรงเรียนพณิชยการบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี”. การค้นคว้าอิสระ ศศ.ม. สาขาวิทยาการจัดการภาครัฐและ ภาคเอกชน, กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๓.

วรรษยา พรหมสุนทร. “ความคิดเห็นของเด็กและเยาวชนที่มีต่อความสำคัญของปัญหาสังคมศึกษา เฉพาะกรณี เด็กและเยาวชนในจังหวัดสงขลา”. ภาคนิพนธ์, ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม) คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๕.

วรทัยา พรหมสุนทร. “ปัจจัยที่มีผลต่อความมีวินัยในตนเองของนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้น โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดนนทบุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓”. วิทยานิพนธ์, ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการการศึกษา มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๗.

วรรณิษา บัวเมือง. “ผลของการใช้การเสริมแรงและสัญญาเงื่อนไขที่มีผลต่อความรับผิดชอบในการ ส่งงานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑”. รายงานการวิจัยในชั้นเรียน คณะ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สาขาวิชาวิชาชีพครู วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้, ๒๕๖๒.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. “รายงานการวิจัยเอกสารการ จัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดี”. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภา การศึกษา, ๒๕๔๘.

_____. “รายงานการพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลการศึกษาด้านหน้าที่และความเป็น พลเมืองโดยเทียบเคียงมาตรฐานสากล”. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภา การศึกษา, ๒๕๕๗.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. “รายงานการวิจัยเพื่อจัดทำข้อเสนอเชิง นโยบายการพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองดี”. กรุงเทพฯ : สำนักงาน เลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๙.

_____. “การวิจัยและพัฒนารูปแบบ กลไกการเสริมสร้างวินัยในสถานศึกษา ระดับ การศึกษาขั้น พื้นฐาน ด้านความรับผิดชอบและการตรงต่อเวลา”. กรุงเทพฯ : สำนักงาน เลขาธิการสภา การศึกษากระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๖๑.

สุธิดา พานิชกิจโกศลกุล. “ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานของ บุคลากรกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย. ปริญญาโท วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์), บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๖.

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. “พลเมือง(๓๑ ธันวาคม ๒๕๕๖)”. เข้าถึงจาก : [### ภาษาต่างประเทศ](http://legacy.orst.go.th/?knowledges=พลเมือง-๓๑-ธันวาคม-๒๕๕๖.(๒๕๕๖), ๒๕๖๕,”</p>
</div>
<div data-bbox=)

Best, John W. Research in Education. 4 th ed. New Jersey : Prentice-Hall, 1981.

Broom, L. and Selznick, P. Sociology: A Text with Adapted Readings. 2 nd ed. New York: Harper and Row, 1958.

_____. Sociology. New York: MacMillan, 1971.

Green, W. A. Sociology: An Analysis of Life in Modern Society. New York:

McGraw-Hill, 1964.

Kerckhoff, C. Socialization and Social Class. New Jersey: Prentice-Hall, 1972.

Laurel Cafdwaller Stolte, Molly Isenbarger, and Alison Klebanoff Cohen. Measuring Civic Engagement Processes and Youth Civic Empowerment in the Classroom : The CIVICS Observation Tool. The Clearing House, 44-51, 2014.

Mark Baildon, Jasmine B.-Y. Sim & Agnes Paculdar. A tale of two countries: comparing civic education in the Philippines and Singapore. A Journal of Comparative and International Education, 93-115, 2016.

Mussen, P.H. Child psychology New York! John Wiley & Sons, 1983.

Tanya Miles. A Case Study on Parent's Perceptions of Their Role in the Educational Process. Chief Academic Officer Eric Riedel, Ph.D. 2016

Westheimer, J., Kahne, J. What kind of Citizen? The Politics of Educating for Democracy. American Educational Research Journal, 41 (2), 2004.

ภาคผนวก

ผนวก ก
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง แนวทางการพัฒนาเยาวชนในการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ ด้านความ
รับผิดชอบต่อหน้าที่ โรงเรียนสว่างแดนดิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

สกลนคร

แบบสอบถามฉบับนักเรียน

คำชี้แจง

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น ๘ ตอน ได้แก่

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับสมาชิกในครอบครัว

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามลักษณะทางกายภาพการเรียน

ตอนที่ ๔ แบบสอบถามความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู

ตอนที่ ๕ แบบสอบถามความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน

ตอนที่ ๖ แบบสอบถามความคิดเห็นด้านสื่อการสอน ด้านหลักสูตร และด้านกิจกรรม

การเรียนการสอน

ตอนที่ ๗ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียน

ตอนที่ ๘ แบบสอบถามความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน

ขอให้นักเรียนตอบคำถามที่ตรงกับความเป็นจริงที่สุด

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้เป็นแบบสอบถามข้อมูลส่วนตัว เมื่อนักเรียนอ่านคำถามแล้วโปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () หน้าข้อความที่เป็นจริง

๑. เพศ () ชาย () หญิง
๒. อายุ () ๑๒ - ๑๓ ปี () ๑๔ - ๑๕ ปี
() ๑๖ - ๑๗ ปี () ๑๘ ปี ขึ้นไป
๓. ระดับชั้นปี
() ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ () ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒
() ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ () ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔
() ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ () ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖
๔. ระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
() ต่ำกว่า ๒.๐๐ () ๒.๐๐ - ๒.๔๙
() ๒.๕๐ - ๒.๙๙ () ๓.๐๐ - ๓.๔๙
() ๓.๕๐ - ๔.๐๐
๕. รายได้ต่อเดือนของผู้ปกครอง
() ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท () ๑๐,๐๐๐ - ๒๐,๐๐๐ บาท
() ๒๐,๐๐๑ - ๓๐,๐๐๐ บาท () ๓๐,๐๐๑ - ๔๐,๐๐๐ บาท
() ๔๐,๐๐๑ - ๕๐,๐๐๐ บาท () ๕๐,๐๐๐ บาทขึ้นไป
๖. อาชีพของผู้ปกครอง
() ข้าราชการ () ค้าขาย
() เกษตรกร () พนักงานเอกชน
() รับจ้างทั่วไป () รัฐวิสาหกิจ
() อื่น ๆ โปรดระบุ.....
๗. ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง
() ระดับต่ำกว่าปริญญาตรี () ระดับปริญญาตรี
() ระดับปริญญาโท () ระดับสูงกว่าปริญญาโท
๘. ขนาดของครอบครัว
() สมาชิกครอบครัวอยู่ร่วมกันไม่เกิน ๕ คน
() สมาชิกครอบครัวอยู่ร่วมกันตั้งแต่ ๕ - ๗ คน
() สมาชิกครอบครัวอยู่ร่วมกันตั้งแต่ ๘ คนขึ้นไป

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับสมาชิกในครอบครัว

คำชี้แจง เมื่อนักเรียนอ่านข้อความแล้ว โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนที่สุด โดยแบ่งเป็น ๕ ระดับ

มากที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนมากที่สุด
มาก	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนมาก
ปานกลาง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนบ้างไม่ตรงบ้าง
น้อย	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนน้อย
น้อยที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนน้อยที่สุด

รายการประเมิน	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๑. ข้าพเจ้าไม่เคยทำให้ผู้ปกครองและสมาชิกในครอบครัวเสียใจ					
๒. ข้าพเจ้าเล่าเรื่องราวที่ข้าพเจ้ารู้สึกตื่นเต้นให้ผู้ปกครองและสมาชิกในครอบครัวฟัง					
๓. ข้าพเจ้าช่วยผู้ปกครองและสมาชิกในครอบครัวทำงานบ้านเป็นประจำ					
๔. ข้าพเจ้าจะปรึกษาผู้ปกครองและสมาชิกในครอบครัวเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น					
๕. ผู้ปกครองและสมาชิกในครอบครัวช่วยแก้ปัญหาให้ข้าพเจ้าเสมอ					
๖. เมื่อข้าพเจ้ากลับบ้านผิดเวลา ผู้ปกครองและสมาชิกในครอบครัวแสดงความห่วงใย					
๗. ผู้ปกครองและสมาชิกในครอบครัวมักซักถามเกี่ยวกับการเรียนของข้าพเจ้าเสมอ					
๘. เมื่อมีเวลาว่างผู้ปกครองและสมาชิกในครอบครัวจะพูดคุยกับนักเรียนในเรื่องต่าง ๆ					
๙. ผู้ปกครองและสมาชิกในครอบครัวให้ความเป็นกันเองกับข้าพเจ้า					
๑๐. ผู้ปกครองและสมาชิกในครอบครัวมักจะพาข้าพเจ้าไปเที่ยวในวันหยุด					

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามลักษณะทางกายภาพการเรียนรู้

คำชี้แจง เมื่อนักเรียนอ่านข้อความแล้ว โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างหลังข้อความ ตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนมากที่สุด โดยแบ่งเป็น ๕ ระดับ ดังนี้

มากที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนมากที่สุด
มาก	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนมาก
ปานกลาง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนบ้างไม่ตรงบ้าง
น้อย	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนน้อย
น้อยที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนน้อยที่สุด

รายการประเมิน	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
สถานที่					
๑. สภาพห้องเรียนที่มีความระเบียบเรียบร้อย เหมาะสมกับการเรียนการสอน					
๒. ในห้องเรียนบอร์ด และป้ายนิเทศ ให้ความรู้กับนักเรียน					
๓. สภาพอาคารเรียน และขนาดของห้องเรียน เพียงพอกับจำนวนนักเรียน					
๔. ห้องเรียนมีบรรยากาศถ่ายเทดี ไม่มีเสียงดังรบกวน					
วัสดุ อุปกรณ์					
๕. สื่อการเรียนการสอนมีเพียงพอกับการใช้งาน					
๖. วัสดุ อุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอนมีความทันสมัยและใช้งานได้ดี					

ตอนที่ ๔ แบบสอบถามความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู

คำชี้แจง เมื่อนักเรียนอ่านข้อความแล้ว โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างหลังข้อความ ตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนมากที่สุด โดยแบ่งเป็น ๕ ระดับ ดังนี้

มากที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนมากที่สุด
มาก	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนมาก
ปานกลาง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนบ้างไม่ตรงบ้าง
น้อย	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนน้อย
น้อยที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนน้อยที่สุด

รายการประเมิน	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๑. เมื่อข้าพเจ้ามีปัญหาการเรียนข้าพเจ้ารีบไปปรึกษาครูทันที					
๒. ข้าพเจ้าสามารถที่จะปรึกษาปัญหาส่วนตัวกับครู					
๓. ข้าพเจ้าพูดคุยกับครูด้วยความสุภาพ					
๔. ข้าพเจ้ารู้สึกประทับใจในตัวครู					
๕. ข้าพเจ้าปฏิบัติตามครูแนะนำ					
๖. ครูให้ความเป็นกันเองกับข้าพเจ้า					
๗. ครูให้คำปรึกษาเรื่องการเรียนกับนักเรียนทุกครั้ง ที่ข้าพเจ้ามีปัญหา					
๘. ครูตั้งใจสอนข้าพเจ้าอย่างสม่ำเสมอ					
๙. ครูเปิดโอกาสให้ข้าพเจ้าซักถามเมื่อข้าพเจ้า ไม่เข้าใจในขณะที่เรียน					
๑๐. ครูพูดจากับข้าพเจ้าอย่างสุภาพอ่อนโยน					

ตอนที่ ๕ แบบสอบถามความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน

คำชี้แจง เมื่อนักเรียนอ่านข้อความแล้ว โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างหลังข้อความ ตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนมากที่สุด โดยแบ่งเป็น ๕ ระดับ ดังนี้

มากที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนมากที่สุด
มาก	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนมาก
ปานกลาง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนบ้างไม่ตรงบ้าง
น้อย	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนน้อย
น้อยที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนน้อยที่สุด

รายการประเมิน	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๑. ข้าพเจ้ามีน้ำใจให้การช่วยเหลือกับเพื่อนเสมอ					
๒. เมื่อข้าพเจ้าขาดเรียนเพื่อนจะโทรศัพท์ถามนักเรียน					
๓. เมื่อมีกรณีไม่เข้าใจกัน ข้าพเจ้าจะยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน					
๔. เพื่อนรับความคิดเห็นของข้าพเจ้า ในกรณีที่ไม่เข้าใจกัน					
๕. เพื่อนชอบชวนข้าพเจ้าไปเล่นด้วยกันเสมอ					
๖. เพื่อนมักชมข้าพเจ้าว่ามีน้ำใจ					
๗. ข้าพเจ้ามักอธิบายให้เพื่อนฟังเมื่อเพื่อนเรียนไม่เข้าใจ					

ตอนที่ ๖ แบบสอบถามความคิดเห็นด้านสื่อการสอน ด้านหลักสูตร และด้านกิจกรรมการเรียน
การสอน

คำชี้แจง เมื่อนักเรียนอ่านข้อความแล้ว โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างหลังข้อความตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนมากที่สุด โดยแบ่งเป็น ๕ ระดับ ดังนี้

มากที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนมากที่สุด
มาก	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนมาก
ปานกลาง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนบ้างไม่ตรงบ้าง
น้อย	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนน้อย
น้อยที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนน้อยที่สุด

รายการประเมิน	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๑. ครูใช้สื่อการเรียนการสอนที่มีความแปลกใหม่พร้อมส่งเสริมความรับผิดชอบ					
๒. ครูมีวิธีการสอนที่แปลกใหม่ เน้นให้นักเรียนเกิดความรับผิดชอบ					
๓. ครูใช้สื่อการสอนและวิธีการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาที่เรียน					
๔. ครูใช้สื่อการสอนและวิธีการสอนที่เหมาะสมกับนักเรียน					
๕. ครูใช้หลักสูตรแกนกลางเป็นแนวทางในการสอน					
๖. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ครูนำมาใช้น่าสนใจและแปลกใหม่					
๗. กิจกรรมการเรียนการสอนช่วยให้ข้าพเจ้าเข้าใจเนื้อหาวิชามากขึ้น					
๘. กิจกรรมการเรียนการสอนช่วยให้ข้าพเจ้ามีความรับผิดชอบมากขึ้น					

ตอนที่ ๗ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างหลังข้อความตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนมากที่สุด โดยแบ่งเป็น ๕ ระดับ ดังนี้

มากที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนมากที่สุด
มาก	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนมาก
ปานกลาง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนบ้างไม่ตรงบ้าง
น้อย	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนน้อย
น้อยที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนน้อยที่สุด

รายการประเมิน	การปฏิบัติ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
มีความขยันหมั่นเพียร					
ด้านส่วนตัว					
๑. ข้าพเจ้าตื่นนอนทันเวลาที่จะมาเรียนเสมอ					
๒. ข้าพเจ้าช่วยพ่อแม่ทำงานบ้านสม่ำเสมอ					
ด้านการเรียน					
๓. ข้าพเจ้าเข้าห้องเรียนตรงต่อเวลาเสมอ					
๔. ข้าพเจ้าทำการบ้านเสร็จทันเวลาทุกครั้ง					
๕. ข้าพเจ้ารับผิดชอบหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย					
ด้านสังคม					
๖. ข้าพเจ้าเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนบ้างบางครั้ง					
๗. ข้าพเจ้ามีน้ำใจ ช่วยเหลือผู้อื่นอยู่เสมอ					
กระทำหน้าที่ด้วยความเอาใจใส่จนประสบ					
ความสำเร็จ					
ด้านส่วนตัว					
๘. ข้าพเจ้าได้รับคำชมจากครูว่าแต่งกายถูกระเบียบ					
๙. ข้าพเจ้าแบ่งเวลาสำหรับการอ่านหนังสือ					
และการทำงานบ้าน					

รายการประเมิน	การปฏิบัติ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านการเรียน ๑๐. ข้าพเจ้ามีผลการเรียน ปานกลาง - ดีมาก					
ด้านสังคม ๑๑. ข้าพเจ้าปฏิบัติตนอยู่ในกฎระเบียบของชุมชน					
๑๒. ข้าพเจ้าได้รับการยอมรับจากเพื่อนและคนในชุมชน					
ยอมรับผลของการกระทำนั้นพร้อมทั้งกับการแก้ไขและปรับปรุงอยู่เสมอ ด้านส่วนตัว					
๑๓. ข้าพเจ้ารับฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่ และพยายามปรับปรุงตัวเมื่อทำผิด					
๑๔. ข้าพเจ้ายอมรับผิดเมื่อถูก พ่อ แม่ ลงโทษพร้อมทั้งปรับปรุงตัว					
ด้านการเรียน					
๑๕. ข้าพเจ้าอ่านหนังสือทบทวนบทเรียนที่ไม่เข้าใจ					
๑๖. ข้าพเจ้าพยายามทำแบบฝึกหัดข้อยากซ้ำหลาย ๆ ครั้ง					
ด้านสังคม					
๑๗. ข้าพเจ้ายอมรับโทษเมื่อทำผิดต่อชุมชน เช่น ทิ้งขยะในที่สาธารณะ					
๑๘. ข้าพเจ้ายอมรับฟังเหตุผลของผู้อื่น					
๑๙. ข้าพเจ้าแก้ไขข้อบกพร่องตามคำแนะนำของผู้อื่น					

ตอนที่ ๘ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างหลังข้อความตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนมากที่สุด โดยแบ่งเป็น ๕ ระดับ ดังนี้

มากที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนมากที่สุด
มาก	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนมาก
ปานกลาง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนบ้างไม่ตรงบ้าง
น้อย	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนน้อย
น้อยที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียนน้อยที่สุด

รายการประเมิน	การปฏิบัติ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านการบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม					
๑. ข้าพเจ้าได้เข้าเป็นสมาชิกชมรมที่ทำกิจกรรมบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ภายในสถานศึกษา					
๒. ข้าพเจ้าเคยร่วมบริจาคสิ่งของหรือทรัพย์สินเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัย เช่น น้ำท่วม					
๓. ข้าพเจ้าเคยมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเพื่อพัฒนาชุมชน					
๔. ข้าพเจ้าเคยเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม					
๕. ข้าพเจ้าเคยร่วมทำกิจกรรมทำความสะอาดภายใน					
ด้านการช่วยเหลือดูแลทรัพย์สินสมบัติส่วนรวม					
๑. หากข้าพเจ้าพบสิ่งของในสถานศึกษาชำรุด ข้าพเจ้าจะรีบแจ้งให้อาจารย์ทราบ					
๒. ข้าพเจ้าไม่ขีดเขียนข้อความลงบนสิ่งของ / สถานที่ ที่เป็นของส่วนรวม					
๓. หากข้าพเจ้าเห็นคนกำลังทำลายสมบัติส่วนรวม ข้าพเจ้าจะรีบแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจทันที					

รายการประเมิน	การปฏิบัติ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๔. เมื่อข้าพเจ้านำสิ่งของของส่วนรวมมาใช้เสร็จแล้ว ข้าพเจ้าจะทำความสะอาดเรียบร้อยแล้วนำกลับคืนที่เดิมเสมอ					
๕. ข้าพเจ้าไม่ทิ้งขยะตามที่สาธารณะต่าง ๆ					
ด้านการปฏิบัติตามกฎหมายหรือกฎระเบียบของสังคม					
๑. หากข้าพเจ้าจะข้ามถนน ข้าพเจ้าพยายามที่จะข้ามตรงทางม้าลายหรือสะพานลอย					
๒. ข้าพเจ้าแต่งกายถูกระเบียบของสถานศึกษาอยู่เสมอ					
๓. หากข้าพเจ้าจะขับขี่ยานพาหนะ ข้าพเจ้าจะขับขี่ด้วยความถูกต้องตามกฎหมายจราจร					
๔. ข้าพเจ้าไม่ยอมให้พ่อแม่หรือผู้ปกครองดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แล้วขับขี่ยานพาหนะ					
๕. ข้าพเจ้าเข้าแถวเคารพธงชาติตรงตามเวลาที่สถานศึกษากำหนดเสมอ					
ด้านการร่วมกันรักษาสิ่งแวดล้อม					
๑. ข้าพเจ้าพยายามขับขี่ยานพาหนะส่วนตัวน้อยที่สุด เพื่อเป็นการประหยัดพลังงานและรักษาสิ่งแวดล้อม					
๒. ข้าพเจ้าเห็นด้วยหากสถานศึกษามีโครงการรณรงค์ปลูกต้นไม้อยู่เสมอ					
๓. ข้าพเจ้าให้ความร่วมมือกับชุมชนหรือสังคมเป็นอย่างดีในการร่วมรณรงค์รักษาสิ่งแวดล้อม					
๔. หากข้าพเจ้าไปซื้อของตามร้านค้าต่าง ๆ ถ้าไม่จำเป็นข้าพเจ้าจะไม่ขอรับถุงพลาสติกจากร้าน					

รายการประเมิน	การปฏิบัติ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
เพราะเป็นการช่วยเหลือโลกร้อน					
๕. หากขยะหรือสิ่งของใดนำกลับมาใช้ใหม่ได้ ข้าพเจ้าก็จะกลับนำมาใช้ใหม่อีกครั้ง					
ด้านการมีส่วนร่วมรักษาวัฒนธรรม					
๑. ข้าพเจ้าชอบเข้าร่วมกิจกรรมในการแข่งขันกีฬา ของสถานศึกษา					
๒. ข้าพเจ้าเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา ของข้าพเจ้าอยู่บ่อยครั้ง					
๓. ข้าพเจ้าสวดมนต์ ตามทางศาสนาของข้าพเจ้า หรือทำกิจกรรมต่าง ๆ ในทางศาสนาของข้าพเจ้า อยู่บ่อยครั้ง					
๔. ข้าพเจ้าศึกษาเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี ไทยอยู่บ่อยครั้ง					
๕. ข้าพเจ้าพยายามที่จะอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรม ของไทยให้มากที่สุด					
ด้านความมีวินัยในตนเอง					
๑. ข้าพเจ้าปรับปรุงตนเอง หากได้รับคำตักเตือน แนะนำจากผู้อื่น					
๒. ข้าพเจ้าเข้าแถวตามลำดับก่อนหลังในการทำกิจ ธุระต่าง ๆ					
๓. ข้าพเจ้าส่งการบ้านตามเวลาที่อาจารย์กำหนด					
๔. ข้าพเจ้าเข้าเรียนตรงตามเวลาเสมอ					
๕. ข้าพเจ้าคืนหนังสือที่ยืมมาจากห้องสมุดตรง ตามเวลาที่กำหนดเสมอ					
ด้านความซื่อสัตย์					
๑. หากข้าพเจ้าเก็บของได้จะนำส่งคืนเจ้าของ					
๒. ข้าพเจ้าไม่เคยนำของใช้ส่วนรวมไปเป็นของใช้ส่วนตัว					

รายการประเมิน	การปฏิบัติ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๓. การสอบทุกครั้งข้าพเจ้าจะทำด้วยความสามารถของตนเอง					
๔. ข้าพเจ้าไม่ขาดเรียนหากไม่จำเป็นจริงๆ					
๕. ข้าพเจ้าไม่เคยลอกการบ้านจากเพื่อนร่วมชั้นเรียน					

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง แนวทางการพัฒนาเยาวชนในการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ ด้านความรับผิดชอบ
ต่อหน้าที่ โรงเรียนสว่างแดนดิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร

ฉบับครู

๑. คุณครูคิดว่ามีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบของนักเรียน
๒. คุณครูมีแนวทางในการปลูกฝังความรับผิดชอบให้กับนักเรียนอย่างไร
๓. คุณครูมีแนวทางจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างไร ที่จะช่วยให้นักเรียนมีความรับผิดชอบมากขึ้น
๔. คุณครูมีแนวทางสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้อย่างไร ที่จะช่วยให้นักเรียนมีความรับผิดชอบมากขึ้น
๕. หากคุณครูต้องการจัดทำหลักสูตรการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี จะบรรจุเนื้อหาใดบ้าง
กิจกรรมอะไรบ้าง เพราะอะไร
๖. ครูคือผู้ที่มีความสำคัญที่สุดในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน ดังนั้นหากต้องการพัฒนาครู จำเป็นจะต้องพัฒนาด้านใดบ้าง

ฉบับนักเรียน

๑. นักเรียนคิดว่ามีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบของนักเรียน
๒. นักเรียนมีแนวทางในการปลูกฝังความรับผิดชอบให้กับตนเองอย่างไร
๓. นักเรียนอยากให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างไร ที่จะช่วยให้นักเรียนมีความรับผิดชอบ
มากขึ้น
๔. นักเรียนอยากให้ครูสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้อย่างไร ที่จะช่วยให้นักเรียนมีความรับผิดชอบ
มากขึ้น

ฉบับผู้ปกครอง

๑. ผู้ปกครองคิดว่ามีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบของนักเรียน
๒. ผู้ปกครองมีแนวทางในการปลูกฝังความรับผิดชอบให้กับบุตรหลานของตนอย่างไร
๓. ผู้ปกครองอยากให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างไร ที่จะช่วยให้นักเรียนมีความรับผิดชอบ
มากขึ้น
๔. ผู้ปกครองอยากให้ครูสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้อย่างไร ที่จะช่วยให้นักเรียนมีความรับผิดชอบ
มากขึ้น

ผนวก ข

รูปภาพกิจกรรมการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผนวก ค

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตารางที่ ๑ ความสัมพันธ์ระหว่างด้านปัจจัยส่วนตัว ด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับสมาชิกในครอบครัวด้านลักษณะทางกายภาพการเรียน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู ด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน ด้านความคิดเห็นด้านสื่อการสอน ด้านหลักสูตร และด้านกิจกรรมการเรียนการสอนและความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียน ที่มีผลต่อความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน

ปัจจัย	X _๑	X _๒	X _๓	X _๔	X _๕	X _๖	X _๗	X _๘	X _๙	X _{๑๐}	X _{๑๑}	X _{๑๒}	X _{๑๓}	X _{๑๔}	Y
X _๑	๑														
X _๒	.๐๐๘	๑													
X _๓	-. ๐๔๓	. ๕๗๘**	๑												
X _๔	-. ๐๙๗	-.๐๘๙	-. ๐๒๘	๑											
X _๕	.๐๕๗	-.๑๑๔	.๑๐๓	.๐๔๕	๑										
X _๖	-. ๐๓๓	.๐๗๕	.๐๘๔	.๐๒๓	-. ๒๗๐**	๑									
X _๗	.๐๘๗	-.๐๐๑	.๐๓๑	.๐๓๔	. ๔๑๑**	-. ๐๙๐	๑								
X _๘	.๐๖๘	-.๐๒๓	-. ๐๖๓	.๐๖๒	-.๑๑๒	.๐๙๓	.๐๔๘	๑							
X _๙	.๐๐๐	.๐๒๗	.๐๓๖	-. ๐๒๒	.๐๙๗	.๐๔๑	-. ๐๑๕	-. ๐๖๘	๑						
X _{๑๐}	-. ๐๔๒	.๐๗๘	.๑๑๑	.๐๐๑	.๑๑๗	-. ๐๓๖	.๐๓๓	-. ๐๔๕	. ๓๓๖**	๑					
X _{๑๑}	-. ๐๕๖	.๐๑๗	.๑๑๑	-. ๐๔๓	.๑๐๐	.๐๔๑	.๐๒๓	-. ๐๔๔	. ๔๕๓**	. ๕๕๒**	๑				
X _{๑๒}	-. ๑๖๓*	.๐๓๗	.๐๗๖	-. ๐๐๓	.๑๕๑*	.๐๐๗	.๐๓๖	-. ๐๔๙	. ๔๑๐**	. ๔๔๔**	. ๗๐๘**	๑			
X _{๑๓}	-. ๐๗๔	.๐๑๙	.๐๕๖	-. ๐๒๑	.๑๔๗*	.๐๐๓	.๐๘๕	-. ๐๑๖	. ๔๕๐**	. ๖๓๒**	. ๗๕๐**	. ๖๗๖**	๑		
X _{๑๔}	-. ๑๐๙	.๐๒๙	.๐๗๒	-. ๐๕๖	.๑๐๙	.๐๒๗	.๐๓๓	-. ๐๓๑	. ๔๘๔**	. ๔๖๐**	. ๖๘๖**	. ๗๐๔**	. ๖๘๓**	๑	
Y	-. ๑๑๑๑	-.๐๐๑	.๐๖๑	-. ๐๘๗	.๐๗๔	.๐๔๙	.๐๒๙	-. ๐๑๗	. ๔๙๐**	. ๔๑๖**	. ๖๙๘**	. ๗๒๑**	. ๖๔๖**	. ๘๘๓**	๑

จากตาราง ๔- ๓ พบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กัน ได้แก่

ตัวแปรเพศ (X๑) มีความสัมพันธ์กับ ตัวแปรความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน (X๑๒) ที่ระดับ .๐๕ ($r = -.๑๖๓$)

ตัวแปรอายุ (X๒) มีความสัมพันธ์กับ ตัวแปรระดับชั้นปี (X๓) ที่ระดับ .๐๑ ($r = -.๕๗๘$)

ตัวแปรรายได้ต่อเดือนของผู้ปกครอง (X๕) มีความสัมพันธ์กับตัวแปรอาชีพของผู้ปกครอง (X๖) ที่ระดับ .๐๑ ($r = -.๒๗๐$) ตัวแปรรายได้ต่อเดือนของผู้ปกครอง (X๕) มีความสัมพันธ์กับตัวแปรระดับการศึกษาของผู้ปกครอง (X๗) ที่ระดับ .๐๑ ($r = .๔๑๑$) ตัวแปรรายได้ต่อเดือนของผู้ปกครอง (X๕) มีความสัมพันธ์กับตัวแปรความคิดเห็นด้านสื่อการสอน ด้านหลักสูตร และด้านกิจกรรม การเรียนการสอน (X๑๓) ที่ระดับ .๐๕ ($r = .๑๔๗$) ตัวแปรรายได้ต่อเดือนของผู้ปกครอง (X๕) มีความสัมพันธ์กับตัวแปรความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน (X๑๒) ที่ระดับ .๐๕ ($r = .๑๕๑$)

ตัวแปรความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับสมาชิกในครอบครัว (X๙) มีความสัมพันธ์กับตัวแปรลักษณะทางกายภาพการเรียน (X๑๐) ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู (X๑๑) ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน (X๑๒) ความคิดเห็นด้านสื่อการสอน ด้านหลักสูตร และด้านกิจกรรมการเรียนการสอน (X๑๓) ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียน (X๑๔) และความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน (Y) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๑ ทุกตัวแปร ($r = .๓๓๖, .๔๕๓, .๔๑๐, .๔๕๐, .๔๘๔$ และ $.๔๙๐$ ตามลำดับ)

ตัวแปรลักษณะทางกายภาพการเรียน (X๑๐) มีความสัมพันธ์กับตัวแปรความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู (X๑๑) ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน (X๑๒) ความคิดเห็นด้านสื่อการสอน ด้านหลักสูตร และด้านกิจกรรมการเรียนการสอน (X๑๓) ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียน (X๑๔) และความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน (Y) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๑ ทุกตัวแปร ($r = .๕๕๒, .๔๔๔, .๖๓๒, .๔๖๐$ และ $.๔๑๖$ ตามลำดับ)

ตัวแปรความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู (X๑๑) มีความสัมพันธ์กับความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน (X๑๒) ความคิดเห็นด้านสื่อการสอน ด้านหลักสูตร และด้านกิจกรรมการเรียนการสอน (X๑๓) ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียน (X๑๔) และความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน (Y) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๑ ทุกตัวแปร ($r = .๗๐๘, .๗๕๐, .๖๘๖$ และ $.๖๘๘$ ตามลำดับ) ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน (X๑๒) มีความสัมพันธ์กับตัวแปรความคิดเห็นด้านสื่อการสอน ด้านหลักสูตร และด้านกิจกรรมการเรียนการสอน (X๑๓) ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียน (X๑๔) และความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน (Y) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๑ ทุกตัวแปร

($r = .6๗๖, .๗๐๔$ และ $.๗๒๑$ ตามลำดับ)

ตัวแปรความคิดเห็นด้านสื่อการสอน ด้านหลักสูตร และด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ($X_{๑๓}$) มีความสัมพันธ์กับความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียน ($X_{๑๔}$) และความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน (Y) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ $.๐๑$ ทุกตัวแปร ($r = .๖๘๓$ และ $.๖๔๖$ ตามลำดับ)

ตัวแปรความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียน ($X_{๑๔}$) มีความสัมพันธ์กับตัวแปรความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน (Y) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ $.๐๑$ ($r = .๘๘๓$)

ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ช่วยผู้ทรงคุณวุฒิที่ปรึกษางานวิชาการ

๑. ดร. ธัญนันท์ แก้วเกิด	ผู้อำนวยการกลุ่มโครงการพิเศษ สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
๒. พันเอก สนิท นันทะวงศ์	หัวหน้ากองสนับสนุน สถาบันจิตวิทยาความมั่นคง สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

ผู้บริหารและคณาจารย์ที่ปรึกษางานวิชาการ

๑. พลตรี ชำนาญ ช้างสาต	ผู้อำนวยการสถาบันจิตวิทยาความมั่นคง
๒. พันเอก อภิสทธิ วงศ์บัวแก้ว	รองผู้อำนวยการสถาบันจิตวิทยาความมั่นคง
๓. พันเอก อาชวกุล กาญจนาคม	รองผู้อำนวยการสถาบันจิตวิทยาความมั่นคง
๔. พันเอก กฤษกมล ธรรมานุกูล	ผู้อำนวยการกองวิทยาการ สถาบันจิตวิทยาความมั่นคง
๕. นาวาอากาศเอก ปิยะ จารุอรุณรัตน์	ผู้อำนวยการกองการศึกษา สถาบันจิตวิทยาความมั่นคง
๖. พันเอกวสันต์ รัตนกุญชร	นปก. ประจำ สปท. ช่วยปฏิบัติการ สจว.สปท.
๗. พันเอกอภิชาติ เจริญเขต	นปก. ประจำ บก.ทท. ช่วยปฏิบัติการ สจว.สปท.
๘. นาวาเอกอโนชา รัชพรมงคล	นปก. ประจำ บก.ทท. ช่วยปฏิบัติการ สจว.สปท.
๙. พันเอกหญิง อัมพาศรี ดำรงค์กุล	ประจำ สปท. ช่วยปฏิบัติการ สจว.สปท.
๑๐. พันเอกหญิง ปัทมา ชำเอี่ยม	รองผู้อำนวยการกองการศึกษา สถาบันจิตวิทยาความมั่นคง
๑๑. พันเอกหญิง พัชรินทร์ สุนทรวรรณ	รองผู้อำนวยการกองวิทยาการ สถาบันจิตวิทยาความมั่นคง
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ
๑๒. พันเอกวราทิพย์ บุญประสพ	รองผู้อำนวยการกองการศึกษา สถาบันจิตวิทยาความมั่นคง
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ
๑๓. พันเอกสนิท นันทะวงศ์	หัวหน้ากองสนับสนุน สถาบันจิตวิทยาความมั่นคง
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

รายชื่อสมาชิก

คณะผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรจิตวิทยาความมั่นคง
สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รุ่นที่ ๙
กลุ่มวิชาการที่ ๘

เรื่อง แนวทางการพัฒนาเยาวชนในการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ
ด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่โรงเรียนสว่างแดนดิน สำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร

๑. นายจีระยุทธ พุทธรักษาพิทักษ์	เลขที่ ๑๐
๒. นายธรรมนุญ วิชาหา	เลขที่ ๒๒
๓. นางนงศรีรักษ์ เคนไชยวงศ์	เลขที่ ๒๗
๔. นายปารณทัตต์ แสนวิเศษ	เลขที่ ๓๙
๕. นายวิศิษฐ์ สายจันทร์หอม	เลขที่ ๕๔
๖. นายสท้าน วารี	เลขที่ ๕๘
๗. นายสุพรมแดน ประทุมเมศ	เลขที่ ๖๕
๘. ว่าที่ ร.อ. อมรรัตน์ ศรีจันทร์	เลขที่ ๗๐
๙. นายอาทิตย์ ธารงชัยชนะ	เลขที่ ๗๗
๑๐. นายเอกศักดิ์ จันทะกา	เลขที่ ๘๐